

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
נשא
ה' – י"א סיון תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

קולר – שלשלת הענן. **ורואה זכות** – הרבו החולק. **איני מבדה** – משקר. **וקום התם** – ושידהא סבור בעל דין שאתה בא להעיד, ויודה אמת. **ואגלגל עליו שבועה** – שאינו מודה לי במקצת, ואשביענו על דיי גלגול. או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא על ידי גלגול. **שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים** – והם בעלי דין. **לבוש כמותו** – שלא תגרום לנו לישא לך פנים. או יסתתמו דברי שבנגדך מפני חשיבותך, ואמרו: איך יאמינו בי בית דין על אדם חשוב כזה. **מדבר שקר תרחק** – וכיון שאיש מריבו מסותם, מעמיד זה את שקרו. **פזווקיריכו** – כמין אנפיליאות חשובים, קלצנ"ש בלעז. **לא תשא** – אזהרה למקבל. **קרי ביה לא תשיא** – אזהרה לבעל דין. **שמע שוא** – שהמסעים דבריו שלא בפני בעל דינו אינו בוש מדברי שקר. **ואשר לא טוב עשה** – פסוק זה בספר יחזקאל. **זה הבא בהרשאה** – ומתעבר על ריב לא לו. ושמא הראשון נוח לו ונוח לפשרה יותר מזה שאינו יכול לעשות פשרה בממון אחרים. **שיש עליה עפיקון = עוררין, כמו (בראשית כו) "כי התעשקו עמו". שמערערין על המחזיק בה, וזה בא וקונה אותה ובוטה על חזקתו שהוא איש זרוע, למעוטי מלך** – דתנן סנהדרין (יח, א): לא מעיד ולא מעידין אותו. **משחק בקוביא** – בעירבון והמראה שקורין פרמייל"ה. **כל שכן מלך** – דמדאורייתא לא חזי, דכתיב (דברים יז) "שום תשים עליך מלך" שתהא אימתו עליך. והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיין, כדאמרן לעיל (שבועות ל, א), ודרך בזיון הוא לו. **אבל משחק בקוביא מדאורייתא חזי** – שלא פסלה תורה אלא עד חמס שנוטל בחזקה כמו (שופטים ט) "ויגזלו את כל (העובר) [אשר יעבור]" דבעלי שכם, ורבנן גזרו ביה ועשוהו גזלן מדברייתה, ואמרה: אסמכתא היא ולא קניא, וכיון דמדאורייתא חזי – חיילא עליה שבועה. ורב אחא סבר: הואיל וסוף סוף אי מסהיד לא מקבלינן ליה, לא קרינן ביה "והוא עד". **בדין מינה ומינה בדין מינה ואוקי באתרה פליגי** – פרשה שלמדה דבר מחבירתה בגזירה שוה, אם תעמיד אותו דבר בזו בתורת מה שהיה עומד במקום שלמדתו משם, דהואיל ולמדתו ממנו על ברחך ממנו תחזור ותלמדנו לכל משפטו. או דין מינה ואוקי באתרה. כלומר, לאחר שלמדתו משם ותבאתו לכאן, העמידהו כאן בתורת שאר דברים המפורשים כאן. והשתא מפרש לה ואזיל. **רבי מאיר סבר** דין מינה ומינה – לקמן (שבועות לד, א) ילפינן שבועת העדות בגזירה שוה ד"תחטא" "תחטא" משבועת הפקדון למושבע מפי עצמו, דכתיבא בשבועת הפקדון ולא כתיבא בשבועת העדות. דין מינה – מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב, דכתיב (ויקרא ה) "אשר ישבע עליו", אף עדות מפי עצמו חייב. ומינה, מה פקדון אפילו שלא בבית דין, דהא "ונשבע על שקר" בין בבית דין בין שלא בבית דין משמע. **אף בעדות** – אף על גב דמושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבית דין, כדאמרינן לקמן בשמעתין, מפי עצמו ילפינן מפקדון אפילו שלא בבית דין, ומייתינן ליה הכא כי התם. **ורבנן סברי דין מינה** – מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב, אף עדות מושבע מפי עצמו חייב. **ואוקי באתרה** – כלומר, לאחר שהבאתו לכלל שבועת העדות העמידהו במשפט המפורש בשבועת העדות: מה מושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבית דין, אף מפי עצמו שהבאת לה ממקום אחר אינו אלא בבית דין.

ורואה זכות לעני שלא ישתוק – בפרק קמא דסנהדרין (ו, ב) נפקא לן מ"לא תגורו". וכן דרך [והתלמוד] בכמה דוכתי.

שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר – ואם תאמר: למה ירא מגלגל שבועה יותר משבועה זאת שעתה תובעו? וי"ו לומר: כגון שאין לו כדי לפרוע כל מה שיגלגל עליו. כגון שחייב לו הרבה ממקום אחר, וסבר: אכפור גם זה, ואשתמיטנא עד דליהוי לי זוזי בנגד כל החוב ופרענא ליה.

שלא ישמע דברי בעל דין – בפרק קמא דסנהדרין (ז, ב) מפיק לה מ"שמוע בין אחיכם". **זה** הבא בהרשאה – כשערשה בשביל שהוא אלם ובעל טענות, שמתעבר על ריב לא לו. אבל כשטורח להביא לחבירו מעותיו שאין חבירו יכול לטרוח – מצוה קעביד. **ורבנן** הוא דפסלוהו – (ז, ב) מפיק לה מ"שמוע בין אחיכם". **זה** הבא בהרשאה – כשערשה בשביל שהוא אלם ובעל טענות, שמתעבר על ריב לא לו. אבל כשטורח להביא לחבירו מעותיו שאין חבירו יכול לטרוח – מצוה קעביד. **ורבנן** הוא דפסלוהו – ואף על גב דאמר לקמן (שבועות לב, ב): הכל מודים בעד מיתה דחזיב משום דרבנן אשרורה, ואוליגן בתר דרבנן – בתר תרוייהו אזלינן לחיובו, דהתם כיון דמדרבנן מועלת עדותו הרי יש כאן הפסד ממון במה שלא העיד. והכא, אף על גב דמדרבנן לא מהני עדותו מידי, כיון דמדאורייתא מהני – מיחייב.

דמייתי

קוֹלָר תְּלוּי בַּצַּוָּאר עֵדִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". (סימן: תְּלָת"א תַּלְמ"ד וְתַל"ת בַּעַל"י חו"ב סַמְרְטו"ט שׁוֹמֵ"ע וּמַטְע"ם) מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ וְרוֹאֶה זְכוּת לְעָנִי וְחוֹבָה לְעָשִׁיר, מִנַּיִן שֶׁלֹּא יְשַׁתּוֹק? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁרוֹאֶה אֶת רַבּוֹ שֶׁטָּעָה בְּדִין, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֲמַתַּיי לוֹ עַד שֶׁיְּגַמְגְּמֵנוּ, וְאֶסְתְּרֵנוּ, וְאֶבְבְּנֵנוּ מִשֶּׁלִּי, כְּדֵי שֶׁיִּקְרָא הַדִּין עַל שְׁמִי? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁאִם נוֹתְנִין לִי מֵאָה מָנֶה אֵינִי מְבַדֶּה, מָנֶה יֵשׁ לִי אֲצַל פְּלוֹנִי וְאֵין לִי עָלָיו אֶלָּא עֵד אֶחָד - מִנַּיִן שֶׁלֹּא יְצַטָּרֵף עִמּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". - הַאי "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק" נָפְקָא? הָא וַדַּאי שַׁקּוֹדֵי קָא מְשַׁקַּר, וְרַחֲמָנָא אֲמַר "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר"! אֶלָּא פְּגוּם דַּאֲמַר לֵיהּ: וַדַּאי חַד סָהֲדָא אִית לִי, וְהָא אַתָּה קוּם הָתֵם וְלָא תֵּימָא וְלָא מִידֵּי, דְּהָא לָא מִפַּקְתָּ מִפּוּמָךְ שִׁקְרָא - אֲפִילּוּ הָכִי אָסוּר, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לַנּוֹשֶׂה בַּחֲבִירוֹ מָנֶה, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֶמְטָעֲנוּ בְּמֵאתַיִם כְּדֵי שֶׁיּוֹדֶה לִי בְּמָנֶה וְיִתְחַיֵּב לִי שְׁבוּעָה, וְאֲגַלְגֵּל עָלָיו שְׁבוּעָה מִמָּקוֹם אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לַנּוֹשֶׂה בַּחֲבִירוֹ מָנֶה וּמָצָנוּ מֵאתַיִם, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֶכְפְּרֵנוּ בְּבֵית דִּין וְאוֹדֶה לוֹ חוּץ לְבֵית דִּין, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתְחַיֵּב לוֹ שְׁבוּעָה, וְלֹא יַגְלְגֵּל עָלַי שְׁבוּעָה מִמָּקוֹם אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לְשִׁלֹּשָׁה שֶׁנּוֹשְׁנִין מָנֶה בְּאֶחָד, שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד בַּעַל דִּין וּשְׁנַיִם עֵדִים, כְּדֵי שֶׁיּוֹצִיאוּ מָנֶה וְיַחֲלוֹקוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לִשְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ לַדִּין, אֶחָד לָבוּשׁ סַמַּרְטוּטִין וְאֶחָד לָבוּשׁ אִיצְטְלִית בַּת מֵאָה מָנֶה, שֶׁאוֹמְרִין לוֹ: לְבוּשׁ כְּמוֹתוֹ אוֹ הַלְבִּישֵׁהוּ כְּמוֹתְךָ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". כִּי הֲוָה אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא בַּר רַב הוּנָא, אֲמַר לְהוּ: שְׁלוֹפוּ פּוּמְזֵיכוּ וְחוּזוּ לִדְיָנָא. מַנַּיִן לַדַּיָּן שֶׁלֹּא יִשְׁמַע דִּבְרֵי בַּעַל דִּין (חֲבִירוֹ) קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לְבַעַל דִּין שֶׁלֹּא יְטַעֵם דִּבְרֵי לַדַּיָּן קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". רַב כַּהֲנָא מַתְנִי מִ"לֹא תַשָּׂא" - לֹא תַשִּׂא. "וַאֲשֶׁר לֹא טוֹב עָשָׂה בְּתוֹךְ עַמּוֹ" - רַב אָמַר: זֶה הַבָּא בְּהַרְשָׁאָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הַלּוֹקֵחַ שָׂדֶה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ עַסְקִין. "אִינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרָאוּיִן לְהָעִיד" כו'. לְאַפּוקֵי מַאי? אָמַר רַב פָּפָּא: לְאַפּוקֵי מֶלֶךְ. וְרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: לְאַפּוקֵי מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא. מַאן דְּאָמַר מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא - כָּל שֶׁכֵּן מֶלֶךְ; וּמַאן דְּאָמַר מֶלֶךְ - אֲבָל מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא מִדְּאוֹרַיְיתָא מֻתָּר. חָזַר, וְרַבָּנַן הוּא דְּפַסְלוּהוּ. "בִּפְנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין" כו'. בְּמַאי עָסְקִינַן? אָמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא: בְּדוֹן מִינָּהּ וּמִינָּהּ, בְּדוֹן מִינָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ, קָא מִיפַּלְגִי; רַבִּי מֵאִיר סָבַר: דּוֹן מִינָּהּ וּמִינָּהּ, מִפִּקָּדוֹן - מָה פִּקָּדוֹן מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב, אַף עֵדוּת מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב. וּמִינָּהּ, מָה פִּקָּדוֹן בֵּין בְּבֵית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, אַף עֵדוּת בֵּין בְּבֵית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין; וְרַבָּנַן סְבָרִי: דּוֹן מִינָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ, מָה פִּקָּדוֹן מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב, אַף עֵדוּת מוּשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים, מָה מוּשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים, בְּבֵית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָא, אַף מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ - בְּבֵית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָא.

אמר

דמייתי לה בקל וחומר כו' – ומפקדון לא בעי למילף, דאי ב"מה מצינו" איכא למיפרך: שכן נהנו באנשים ובנשים. ורבי מאיר גמר לה מגזרה שוה ד"תחטא" "תחטא", כרבי שמעון לקמן בפרקין (שבועות לה, א).

מההיא אין – פירוש: יש להוכיח מההיא דלרבנן אית להו דין מינה ואוקי באתרה. אבל לרבי מאיר דאית ליה דין מינה ומינה – אין להוכיח מההיא אלא מהך דתבא, דתהיא כאיכא למימר דטעמא דרבי מאיר משום דיליף פקדון בקל וחומר מעדות, שלא עשה בו נשים באנשים וחייב בו בין מפי עצמו בין מפי אחרים, פקדון לא כל שכן? ורישו לבא מן הדין להיות בנדון, מה עדות מפי אחרים דוקא בבית דין, אף פקדון כך. וליכא למימר: שבועת בטוי תוכיח, שעשה בו נשים באנשים ופטר בו מושבע מפי אחרים. דמה לשבועת בטוי שכן לא עשה בו מזיד בשוגג, דכתיב ביה "ונעלם". ואי לא תהי בית פירכא, תהי אמינא דשבועת בטוי גופיה נילף מקל וחומר מעדות לחייבו מושבע מפי אחרים.

ואין חייבין על שגגתה גרידתא – פירש בקונטרס ברייש פירקין: שישכחו העדות. ואם תאמר: תיפוק ליה דבדקושטא קמשתבע! ויש לומר: כגון דאמרי: שבועה שלא ידענו או לא ראינו לך שום עדות. ואם תאמר: אכתי מה שייך הא לדרב כהנא ורב אסי? דלמא הכא דיינו טעמא לפי שאינן ראוים להעיד, והוו להו כקרובים או פסולים! ויש לומר: דלא דמי, דאיצטוו נפקי מ"והוא עד" כדפירש בקונטרס ברייש פרקא, דמשמע דהוא ראוי להעיד. אבל הכא קרינן בהו "והוא עד", דראוין להעיד אם היו זוכרין. ועוד יש לומר: שגגתה גרידתא, שסברו שמותרים לגמרי לישבע לשקר.

משביע אני עליכם ואמרו אמן – אליבא דרבי מאיר אתי, דחייב חורץ לבית דין במושבע מפי עצמו. ולכך איצטריך למיתני "ואמרו אמן" דהוי כמודיע שבועה מפיו, ואנא כל ענייני מושבע מפי עצמו. דאי לרבנן איירי בבית דין, למה לי "ואמרו אמן" דהוי כמודיע שבועה מפיו? תיפוק ליה דאפילו מפי אחרים חייב! אי נמי, אתי אפילו כרבנן, ונקט "ואמרו אמן" כדי לקצר, והוא הדין אם אמרו אחר כך אין אנו יודעים לך עדות. וסיפא נמי דקתני: השבוע עליהם חמש פעמים חורץ לבית דין כר' אתיא נמי כרבנן, דלרבנן נמי לא בעינן שבועה בבית דין אלא הבפירה, דאגזרה דוקא קפיד קרא דלהוי במקום הראוי להגדה. והשתא ניחא, דבגמרא משמע דהא דדרשינן מ"לאחת" לחייב על כל אחת ואחת, דעל כרחך מיבעי ליה למידרשה, ואתי נמי לרבנן. ואי

אמר להו **רב ספא אי מפקדון** – הוו מייתי רבנן מפי עצמו לשבועת העדות, הוו מחייבי ליה אפילו שלא בבית דין כי התם, דלכולי עלמא דין מינה ומינה אית לן. והאי דלא מחייבו אלא בבית דין – משום דלאו בגזירה שוה משבועת הפקדון גמרי לה, אלא משבועת העדות גופה, מקל וחומר: מה מושבע מפי אחרים חייב בעדות, כדכתיב (ויקרא ה) "ושמעה קול אלה", מפי עצמו משבועה! **לאו** דגמרי לה **מעדות** – דהא בפקדון "אשר ישבע עליו לשקר" כתיב (שם) משמע מפי עצמו, והכא ליכא למידן קל וחומר, דזדוני מושבע מפי עצמו חמור ממושבע מפי אחרים, אלא מגזירה שוה גמרי לה מעדות. ומדחייב בבית דין ושלא בבית דין, אלמא דין מינה ואוקי באתרה סביראה להו: מאחר שהבאת מפי אחרים לכלל שבועת הפקדון – העמידהו בתורת שבועת הפקדון שאין שבועה בבית דין מפורש בה. **מההיא אין** – מההיא וראי שמעינן להו לרבנן דין מינה ואוקי באתרה, אבל מההיא פלוגתא לא הוה שמעינן ליה. **בבולו נאמר ונעלם** – בכל הבתובים בקרבן עולה ויורד, כגון שבועת ביטוי וטומאת מקדש, נאמר "ונעלם". **ובאן** – בשבועת העדות. **ליתא** לא נאמר. **כהנא ורב אסי** – דהיכא דסבור לישבע באמת אינו חייב? ואמאי איסתפקא להו דאיצטריך רב למימר להו "לכך אנסך"? **אף על גב דתנן** – האי גבי עדות, איצטריך רב למימר נמי גבי בטוי. **שגגה כל דהו** – ואפילו אנוס בלבו ניחייב. **משנה או שאמרו** לו – בלא שבועה: אין אנו יודעין לך עדות, ואמר להם: משביעינו עליכם שיהא אמת מה שאמרתם, ואמרו "אמן" – חייבין. אבל אם שתקו אחר השבועה – אין כאן קבלת שבועה. **ובאו** לבית דין והודו **פטורין** – ואפילו כפרו חורץ לבית דין על כל שבועה, שאין בפירה חורץ לבית דין כדמפרש בגמרא. **כפרו** – בבית דין, חייבין על כל אחת ואחת, דכפירה אבולה קיימא, וילפינן מקרא "והיה כי יאשם לאחת מאלה" (שם) לחייב על כל אחת ואחת. **מה טעם** – אין חייבין אלא אחת אפילו שתקו וכפרו לבסוף, ולא אמרינן בפירה קיימא אבולהו! **והואיל ואין יכולין לחזור ולהודות** – אילו כפרו בראשונה, הואיל ובבית דין הם שוב לא היו ראוין להעיד, שכבר הגידו שאינן יודעין לו עדות ושוב אינו חוזר ומגיד. הלכך אף על גב דלא כפרו אלא לבסוף – כל השבועות היו לבטלה חורץ מן הראשונה, שאם שתקו בראשונה כפירה היא – שוב אינן ראוים להשביען, ואם אינה כפירה – דרי מושבעין ועומדין, ומה זה שבועה על שבועה? ועל כרחך כי כתב "לאחת" לחייב על כל אחת ואחת, אשבועות חורץ לבית דין וכפרו בבית דין כתב. דשבועות דחורץ לבית דין שהיה משביען שיבואו לבית דין ויעידו לא יצאו לבטלה, וראויות לחלק, שדרי אפילו כפרו שם בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביען. **כפרו שניהן באחת** – בתוך כדי דבור. **הראשון חייב** – אבל השני פטור, שכיון שכפר הראשון שוב אין עד יחידי ראוי להגיד. **גמרא עד שישמיעו מפיו** – "בואו והעידוני". **שילח ביד עבדו** – התובע השביען ביד עבדו. **שאם אתם יודעין לו עדות** – לבעל דינו.

עד

כָּל אַחַת וְאַחַת. הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶן חָמֵשׁ פְּעָמִים בִּפְנֵי בֵית דִּין וְכָפְרוּ - אֵינָן חַיָּיבִין אֶלָּא אַחַת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה טַּעַם? הוֹאִיל וְאֵינָם יְכוֹלִין לַחֲזוֹר וּלְהוֹדוֹת. כָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד - שְׁנֵיהֶן חַיָּיבִין, בָּזֶה אַחַר זֶה - הָרִאשׁוֹן חַיָּיב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר. כָּפַר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד - הַכּוֹפֵר חַיָּיב. הָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵי עֵדִים, כָּפְרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ כָּפְרָה הַשֵּׁנִיָּה - שְׁתֵּיהֶן חַיָּיבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהָעֵדוּת יְכוֹלָה לְהִתְקַיֵּים בְּשִׁתֵּיהֶן. **גמ'** אָמַר שְׁמוּאֵל: רָאוּהוּ שֶׁרָץ אַחֲרֵיהֶן, אָמְרוּ לוֹ: "מָה אַתָּה רָץ אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" - פְּטוּרִין, עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפְּיוֹ. - מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? תַּנְיָא: שִׁילַּח בְּיַד עַבְדּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶן הַנִּתְבָּעִין: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וְתָעִידוּהוּ" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִים,

עד

עד שישמעו מפי התובע – "בואו והעידונו". ולקמן יליף לה מקראי. **אמר לאו הוקא** – אלא אורחא דמילתא נקט, ואי לא שמואל לא שמעינן לה ממתניתין. **הכא נמי** – הוה אמינא לאו דוקא אי לא דאשמועינן שמואל. **תנא התם** – בפקדון "אמר" אטו דתנייה הכא. **פטורין** – דילף לה לקמן (שבועות לה, א) מ"אם לוא יגיד" שכתוב מלא, למדרש: אם לו לא יגיד ונשא עונו, שמשמע שהוא תובעם. **לא אשתרי בו'** – דכיון דאהגדה קפיד קרא, על כרחך במקום הראוי להגדה קאי. **והא אי אפשר לצמצם** – וקא סלקא דעתין ד"באחת" דקתני מתניתין מצומצין אמר. **רבי יוסי הגלילי** – במסכת בכורות (יז, א): רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים, רבי יוסי הגלילי אומר: שניהן לבהן, דאפשר לצמצם שיוציאו שניהם ביחד ראשם. וחכמים אומרים: אי אפשר שלא יצא ראשו של אחד מהם תחלה, והאחד אינו בכור. ושניהם ספק, וירעו עד שיסתאבו והאחד לו והאחד לבהן. **תלמיד לרב** – "שלום עליך רבי". **רב לתלמיד** – "שלום עליך". **טובא הוי** – אין שניהם יכולין לומר שש תיבות הללו בשיעור **זה. כל אחד בתוך כדי דיבור של חבירו** – כשגמר זה כפירתו התחיל זה לדבר בתוך כדי שאילת שלום. **דלא כי האי תנא** – דלא כרבי אלעזר ברבי שמעון. **המשביע עד אחד** – וכפר, פטור העד מקרבן שבועת העדות. **מר סבר** – תנא קמא. **עד אחד כי אתי לשבועה אתי** – אם מעיד עליו שהוא חייב מנה – אינו מחייב ממון אלא שבועה, לפיכך אין הנדתו חשובה. **ומר סבר למימנא אתא** – ודרש קרא הכי: לכל עון ולכל חטאת, דהיינו למכות ועונשין, הוא דאינו קם, אבל קם הוא לממון. **ותיסבריא** – דמחייב רבי אלעזר ברבי שמעון ממון על פי עד אחד, וטעמא משום הכי הוא? **והאמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה דלא** – ומפרש לה לקמן הכי: יש עדות בסוטה שהכל מודים בה שהמשביע עד אחד חייב. ויש עדות בסוטה שאף אם השביע שניהן ובפרו פטורין. ומחלוקת בעדי סוטה – יש עדות בסוטה שנחלקו בה חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון, במשביע את שניהן ובפרו, במחלוקתן שנחלקו במשביע עד אחד דממון. ומפרישא דמילתא דאביי לקמן שמעינן דשמעה דרבי אלעזר משום דקסבר דבר הגורם לממון כממון דמי, ועד אחד גורם לממון הוא, שאילו הוא העיד היה מחייבו שבועה, ורוב בני אדם אין נשבעין לשקר, והיה משלם. **בעד מוטאה** – אם הביא שני עדי קינוי שהתרה בה "אל תסתרי עם פלוני", ושני עדי סתירה שנסתרה עמו אחרי כן, ויש עד אחד שנטמאת בסתירה זו, והשביע הבעל את העד להעיד ויפטר מכתובתה, וכפר עדותו – חייב, דהא מפסידו ממון ממש. **דרחמנא חימניה** – בדאמר במסכת סוטה (לא, א), ואם העיד היה פוטרו מכתובתה, והואיל וכפר עדותו חייב. **ועד אין בה** – ודרשינן במסכת סוטה (שם): כל מקום שנאמר "עד" – שנים קאמר עד שיפרוט לך הכתוב אחד, ואקמר רחמנא "ועד אין בה" תרי אלא חד, והיא לא נתפשה – אסורה, דעל כרחך "היא לא נתפשה" להתמיר עליה בא ולאוסרה. **והכל מודים בעדי סוטה** – שאפילו השביע שניהם וכפרו – פטורין. **בעדי קינוי דנורם הוא** – אף אם העדנות עדיין אתה צריך לעדי סתירה, וכשיבואו עדי סתירה אף הן אין מחייבין אותה להפסידה, אלא גורמים הם, שמביאין אותה לידי שתיית מים המאררים, ושמא מירצאת דמים תורה שנטמאת ותפסיד בתובתה.

ומחלוקת

ואי סלקא דעתך בבית דין מי מחייב – תימה: דלמא קרא כי אתא ל"שבועה שאין אני יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני חיטין ושעורין וכוסמין", דתנא לקמן (לג, א) דחייבין על כל אחת ואחת!

שבועה שאין אנו יודעין לך עדות טובא הוי – דסלקא דעתין דצריך שתהא כפירה שניה תוך כדי דיבור של כפירה ראשונה. ואם תאמר: לימא כגון שהתחילו וסיימו בבת אחת, אלא שאחד מיהר מעט יותר מחבירו וסיימו שניהם תוך כדי דיבור! ויש לומר: שאין רגילות כלל להעיד שני עדים כאחת, דתרי קלי לא משתמעי. אי נמי, הוה מצי לשנויי הכי, אלא שמתרתי האמת.

בתוך כדי דיבור של חבירו – פירוש: רק שיתחילו תוך כדי דיבור של חבירו, אף על פי שלא יהיו הכפירות תוך כדי דיבור. ואם תאמר: אמאי שני חייבין לימא: אנו לא עשינו כלום, שכפר הראשון בבר, ואילו היה חוזר בו תוך כדי דיבורו גם אני הייתי חוזר בי תוך כדי דיבורי! ואומר רבינו יצחק: דכיון שהעיד זה תוך כדי דיבור של ראשון, חשיב כאילו שניהם העידו בבת אחת בצמצום, ויכול גם הראשון לחזור ולהודות תוך כדי דיבור של עדות שני כמו השני, ואין לשני יותר שהות לחזור מלראשון, אלא לשניהם שוין, ולכך אין השני יכול לתלות בלום בחזרת הראשון.

הכל מודים בעד טומאה – ואין העד יכול לומר: בלא עדותי, על ידי עדי קינוי וסתירה תשתה ותמות, ויפטר בעלה מן הכתובה. דהרבה פעמים זכות תולה, ונפסדת על ידי העד יותר ממה שנפסדת על ידי עדי סתירה, משום דאיכא למימר שמא זכות יתלה לה, ולא חשיבי אלא גורמים.

הוה

עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ? - רָץ אֲחֲרֵיהֶן אֵיצְטְרִיכָא לֵיהּ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: כֵּיוָן דְּרָץ אַחֲרֵיהֶן כְּמַאן דְּאָמַר לְהוּ מִפִּי, קָא מַשְׁמַע לָן. - וְהָא נַמִּי תְּנֵינָא: שְׁבוּעַת הָעֵדוּת בֵּיצַד? אָמַר לָעֲדִים: "בּוֹאוּ וְהָעִידוּנִי", שְׁבוּעָה כּוֹ'; אָמַר - אֵין, לֹא אָמַר - לָאו! - "אָמַר" לָאו דַּוְקָא, הָכָא נַמִּי לָאו דַּוְקָא. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, גַּבֵּי פִּקָּדוֹן דְּקָתָנֵי: שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: "תֵּן לִי פִּקָּדוֹן שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדָךְ", הָכִי נַמִּי אָמַר אֵין, לֹא אָמַר לָא? הָא "וְכֹחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" כָּל דְּהוּ! אֶלָּא "אָמַר" לָאו דַּוְקָא, הָכָא נַמִּי לָאו דַּוְקָא. דַּוְקָא - הָאי מַאי? אִי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא "אָמַר" דְּהָכָא דַּוְקָא, תָּנָא הָתָם אִטּוּ הָכָא. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָא "אָמַר" דְּהָתָם דַּוְקָא וְלָא "אָמַר" דְּהָכָא דַּוְקָא, "אָמַר" "אָמַר" לְמָה לִי לְמֵיתְנֵייהּ? - דִּילְמָא אוֹרְחָא דְּמִילְּתָא קָא מַשְׁמַע לָן. תַּנָּיֵא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: רָאוּהוּ שֶׁבָּא אַחֲרֵיהֶן, אָמְרוּ לוֹ: "מָה אַתָּה בָּא אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" - פְּטוּרִין, וְאִם בְּפִקָּדוֹן - חַיָּבִים. "הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶן חֲמִשָּׁה פְּעָמִים" כו'. מְנָלַן דְּאַפְּקִירָה בְּבֵית דִּין הוּא דְּמַחֲיֵיב, אֲחוּיֵי לְבֵית דִּין לָא מַחֲיֵיבִי? אָמַר אַבַּיֵי, אָמַר קְרָא: "אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ", לֹא אֲמַרְתִּי לְךָ אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵילּוּ מַגִּיד זֶה - מִתְחַיֵּיב זֶה מָמוֹן. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: אִי הָכִי, אִימָא: שְׁבוּעָה גּוּפָא בְּבֵית דִּין אֵין, וְשֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָאו! - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא: "לְאַחַת" - לְחַיֵּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּבֵית דִּין, מִי מְחַיְּיבִי עַל כָּל אַחַת וְאַחַת? וְהָתְנַן: הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶן חֲמִשָּׁה פְּעָמִים בְּפָנֵי בֵית דִּין וְכָפְרוּ - אֵין חַיָּבִין אֶלָּא אַחַת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה טַּעַם? הוֹאִיל וְאֵינָם יְכוֹלִין לַחֲזוֹר וּלְהוֹדוֹת! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: שְׁבוּעָה חוּץ לְבֵית דִּין, בִּפְנֵי בֵית דִּין. "בָּפְרוּ שֶׁנֵּיהֶן כְּאַחַת - חַיָּבִין". הָא אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם! אָמַר רַב חִסְדָּא: הָא מַנִּי? רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דְּאָמַר: אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנָן, כָּאן שֶׁפָּרְשׁוּ שֶׁנֵּיהֶן בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר, וְתוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר כְּדִיבּוּר דָּמֵי. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא מְדִיפְתִּי לְרָבִינָא: מִכְּדֵי תּוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר כַּמָּה הֲוֵי? כְּדֵי שֶׁאֵילַת שָׁלוֹם לָרַב, אֵיכָא דְּאָמְרִי: כְּדֵי שֶׁאֵילַת שָׁלוֹם לָרַב לְתַלְמִיד, עַד דְּאָמְרִי "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת", טוֹבָא הֲוֵי! אָמַר לֵיהּ: כָּל אֶחָד וְאֶחָד תּוֹךְ דִּיבּוּרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. "בָּזֶה אַחַר זֶה - הָרִאשׁוֹן חַיָּב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר". מַתְנִיתִין דְּלָא כִּי הָאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: מַשְׁבִּיעַ עַד אֶחָד - פָּטוּר, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּרְבִּי שִׁמְעוֹן מְחַיֵּיב; לֵימָא בָּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: עַד אֶחָד כִּי אָתָא - לְשִׁבּוּעָה הוּא דְּקָא אָתָא, וּמָר סָבַר: עַד אֶחָד כִּי אָתָא - לְמָמוֹנָא קָא אָתָא? - וְתֵיסְבְּרָא? הָאָמַר אַבַּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד סוֹטָה, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵדֵי סוֹטָה, וּמַחֲלוֹקֶת בְּעֵדֵי סוֹטָה. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד שֶׁפָּגְנְדוּ חֲשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה? אֶלָּא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא עַד אֶחָד כִּי אָתֵי - לִשְׁבוּעָה קָא אָתֵי, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דָּמֵי, וּמָר סָבַר: לָאו כְּמָמוֹן דָּמֵי. גּוּפָא, אָמַר אַבַּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד סוֹטָה, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵדֵי סוֹטָה, וּמַחֲלוֹקֶת בְּעֵדֵי סוֹטָה. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד שֶׁפָּגְנְדוּ חֲשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד סוֹטָה שֶׁחַיָּב - בְּעֵד טוּמְאָה, דִּרְחֲמָנָא חִימְנֵיהּ, דִּכְתִיב: "וְעֵד אֵין בָּהּ" - כָּל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ. וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵדֵי סוֹטָה שֶׁפְּטוּר - בְּעֵדֵי קִינּוּי, דַּהֲוָה גּוֹרֵם דְּגוֹרֵם.

ומחלוקת

הוה ליה בגולן – משום דכל דבר מחזיקין ליה בחזקת מי שהיה בידו, ואם היו שני עדים לא הוה מהימן למימר דידי חטפי. השתא נמי, כיון דמודה הוה ליה כגולן, ואם תאמר: ונימנויה בשבועת דדיתיה חטף, מיגו דאי בעי אמר לא חטפי השבועה. דכהאי גוונא אמר בסוף "המוכר את הבית" (בבא בתרא ע, ב) גבי מפקיד אצל חבירו בשטר, דנאמן לומר בשבועה החזורתי לך, ולא מצי למימר ליה היאך: שטרך בידי מאי בעי, במיגו דאי בעי אמר נאנסו נאמן בשבועה! ויש לומר דירא לשקר בדבר שהעד מכחישו, כדאשכחן ב"חזקת הבתים" (שם לב, ב) גבי רבא בר שרשום, דקאמר: "לקוח בידי" לא מצית אמרת, דהא נפק עלה קלא דארעא דיתמי היא, ואין אדם טוען ברצון דבר שהקול מכחישו. מיהו צריכא לטעמא דמחויב שבועה ואינו יכול לישבע דמשלם, דבלא שבועה לא היה חושש להכחישו את העד ואיכא מיגו. אבל לישבע בדבר שהעד מכחישו – זה ודאי קשה לו כמו בדבר שהקול מכחישו. **ואמר** מר חזרה שבועה למחויב לה – תימה, דהוה ליה למימר: ואמר יחלוקו, דהכי הלכתא, דאמר לקמן פרק "כל הנשבעין" (שבועות מז, א): עבד רב נחמן עובדא דיחלוקו! ועוד תימה: דרבי אבא הוא דאומר חזרה שבועה למחויב לה, כדמוכח התם מנסכא דהכא, ואם כן הוה ליה למימר: הכל מודים בעד אחד

שמע מינה משבית עדי קרקע חייב – קאי נמי אהכל מודים בעד סוטה.

אבל כפירה והודאה אינא לא – קצת תימה להרב רבינו יעקב דאורלינ"ש: דכפירה והודאה שמעינן נמי מרישא, דטעמא בשכפר תוך כדי דיבור אף שני חייב – משום דראשון נמי יכול לחזור עדיין ולהודות, דאי לאו דיכול לחזור ולהודות שני אמאי חייב?

הא

וּמַחֲלוֹקֶת **בְּעֵדֵי סוֹטָה** - אוֹתוֹ מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עַל אַחַד שֶׁל מָמוֹן, בְּאוֹתוֹ מחלוקת עַצְמוֹ חלוקים הֵם במשביע שני עדי סתירת סוטה וּבִכְפָרוֹ, דִּלְרַבִּי אֶלְעָזָר דמחייב במשביע עַל אַחַד דְּמָמוֹן משום דבר הגורם לממון – מחייב נמי בהני, שאילו העידו שמא היו גורמין לה שתהא מודה מראית בדיקת מים. **הכל מודים בשבועת חשוד על השבועה** – מי שבעל דינו חשוד על השבועה רוֹצֶה לו לִישְׁבּוֹעַ וּלְטוֹל. **והכל מודים בעד דרבי אבא** – במשביע עַל אַחַד בְּעֵין שֶׁמַּעֲשֶׂה דרבי אבא, דאמר לקמן שהוא חייב, בְּדַמְפְרֵשׁ וְאָזַל. **מי יימי דמשבעת** – ואבתי גּוֹרֵם לממון הוא דהוי, ולרבנן פטור. **דאמר מר** – לקמן בפרק "כל הנשבעין", הֵיכָא דשניהן חשודין – חוזרת שבועה על המחויב אותה, וּמִתּוֹךְ שאינו יכול לישבע, שהוא חשוד – הוא מִשְׁלַם, שהרי או שבועה או תשלומין מוטלין עליו. הלכך המשביע על אחד הידוע בדבר, וכפר – חייב הוא קרבן שבועה, שאם העיד נִתְחַייֵב הלוה שבועה, ואין כאן שבועה מאחר שֶׁשְּׁנֵיהֶן חשודין, אלא תשלומין. **נסכא** = **חתיכת כסף מותך**, לשון (ישעיהו ט) "**ותפל נסך חרש**". **חטפי וידידי חטפי** – שלי חטפתי, שאתה גוֹזְלֶתוֹ מִמֶּנִּי. **ליפטריה** – מלהחזירו, שהרי אין כאן שני עדים. ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי, כי אמר נמי דידי חטפתי – נאמן. **איבא חד בהדא** – דחטפה מיניה, ואי הוה אמר לא חטפתי היה צריך לישבע להכחיש העד. **לישלם** – שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי גזלתי, דאם כן אין לך גזלן שמשלם, ואפילו יש עדים. **ליכא תרי סהדי** – דחטפה, ואיכא למימר מיגו. **לשתבע** – שבועה שהעד מחייבו. כיון **דאמר אין חטפי** – הוה ליה כגולן, והמחייב שבועה על פי עד אחד צריך לישבע על מה שהעד מעיד שהכחישו את העד, וזה אינו יכול לישבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה, והוה האי גברא אצל שבועה זו כגולן אצל כל שבועות, שאינו יכול לישבע עליהן, אף זה בשבועה זו אינו יכול לישבע, שהרי מודה בה. הוה ליה **מחויב שבועה** – על ברחו אם בא להחזיק בה הויא עליו לישבע שלא חטף, שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי, וזו היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד, ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדבריו. **בעד מיתה** – בעד אחד הידוע באשה שמת בעלה, והשביעוה

וּמַחֲלוֹקֶת **בְּעֵדֵי סוֹטָה** - אוֹתוֹ מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עַל אַחַד שֶׁל מָמוֹן, בְּאוֹתוֹ מחלוקת עַצְמוֹ חלוקים הֵם במשביע שני עדי סתירת סוטה וּבִכְפָרוֹ, דִּלְרַבִּי אֶלְעָזָר דמחייב במשביע עַל אַחַד דְּמָמוֹן משום דבר הגורם לממון – מחייב נמי בהני, שאילו העידו שמא היו גורמין לה שתהא מודה מראית בדיקת מים. **הכל מודים בשבועת חשוד על השבועה** – מי שבעל דינו חשוד על השבועה רוֹצֶה לו לִישְׁבּוֹעַ וּלְטוֹל. **והכל מודים בעד דרבי אבא** – במשביע עַל אַחַד בְּעֵין שֶׁמַּעֲשֶׂה דרבי אבא, דאמר לקמן שהוא חייב, בְּדַמְפְרֵשׁ וְאָזַל. **מי יימי דמשבעת** – ואבתי גּוֹרֵם לממון הוא דהוי, ולרבנן פטור. **דאמר מר** – לקמן בפרק "כל הנשבעין", הֵיכָא דשניהן חשודין – חוזרת שבועה על המחויב אותה, וּמִתּוֹךְ שאינו יכול לישבע, שהוא חשוד – הוא מִשְׁלַם, שהרי או שבועה או תשלומין מוטלין עליו. הלכך המשביע על אחד הידוע בדבר, וכפר – חייב הוא קרבן שבועה, שאם העיד נִתְחַייֵב הלוה שבועה, ואין כאן שבועה מאחר שֶׁשְּׁנֵיהֶן חשודין, אלא תשלומין. **נסכא** = **חתיכת כסף מותך**, לשון (ישעיהו ט) "**ותפל נסך חרש**". **חטפי וידידי חטפי** – שלי חטפתי, שאתה גוֹזְלֶתוֹ מִמֶּנִּי. **ליפטריה** – מלהחזירו, שהרי אין כאן שני עדים. ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי, כי אמר נמי דידי חטפתי – נאמן. **איבא חד בהדא** – דחטפה מיניה, ואי הוה אמר לא חטפתי היה צריך לישבע להכחיש העד. **לישלם** – שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי גזלתי, דאם כן אין לך גזלן שמשלם, ואפילו יש עדים. **ליכא תרי סהדי** – דחטפה, ואיכא למימר מיגו. **לשתבע** – שבועה שהעד מחייבו. כיון **דאמר אין חטפי** – הוה ליה כגולן, והמחייב שבועה על פי עד אחד צריך לישבע על מה שהעד מעיד שהכחישו את העד, וזה אינו יכול לישבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה, והוה האי גברא אצל שבועה זו כגולן אצל כל שבועות, שאינו יכול לישבע עליהן, אף זה בשבועה זו אינו יכול לישבע, שהרי מודה בה. הוה ליה **מחויב שבועה** – על ברחו אם בא להחזיק בה הויא עליו לישבע שלא חטף, שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי, וזו היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד, ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדבריו. **בעד מיתה** – בעד אחד הידוע באשה שמת בעלה, והשביעוה

וּמַחֲלוֹקֶת **בְּעֵדֵי סוֹטָה** - דָּבָר הַנִּרְאֶה לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דְּמֵי וְחַיָּיב, וּמָה שֶּׁבָּר: לָאו כְּמָמוֹן דָּמֵי וּפָטוּר. הַכֹּל מוֹדִים בְּשֶׁנֶּגְנְדוּ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה, הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד דְּרַבִּי אַבָּא. הַכֹּל מוֹדִים בְּשֶׁשָּׁנֶּגְנְדוּ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה - דַּהֲשַׁתָּא מַאן? אֵילֵימָא דְּהַהֲשַׁתָּא לְוֹה, דְּאָמַר לֵיהּ מַלְוֶה: אִי אַתְיָא אַסָּהֲדָתְךָ לִי חַיָּב מִשְּׁתַּבַּעְנָא וְשָׁקֵלְנָא - וְלֵימָא לֵיהּ: מִי יֵימַר דְּמִשְׁתַּבַּעְתָּ! אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁשְּׁנֵיהֶן חֲשׁוּדִין, דְּאָמַר רָב: חֲזָרָה שְׁבוּעָה לַמְּחוּיָּב לָהּ, וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע מְשַׁלֵּם. וְאִי אֵילֵימָא דְּהַהֲשַׁתָּא רַבִּי אַבָּא הוּא דַּאֲמַר - דְּהַהוּא גַּבְרָא דַּהֲטַף נַסְכָּא מֵחַבְרֵיהּ, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, הָוָה יָתֵיב רַבִּי אַבָּא קַמֵּיהּ. אֲזַל אֵיתֵי חַד סָהֲדָא דְּמֵימַר דַּהֲטַף הֲטָפָהּ מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: אֵין, חֲטַפְתִּי וְיָדִיעַ חֲטַפְתִּי; אָמַר רַבִּי אַמֵּי: הֵיכִי לְדִידֵיהּ דַּיְנֵיהּ לְהַאי דִּינָא? לִישַׁלֵּם - לֵיפָּא תְּרֵי סָהֲדֵי! לֵיפְטְרֵיהּ - הָא אִיפָּא חַד סָהֲדָא דְּמַחְטַף חֲטַף! לִישְׁתַּבַּע - כֵּיוָן דַּאֲמַר: אֵין, חֲטַפְתִּי וְיָדִיעַ חֲטַפְתִּי, הָוֶה לֵיהּ כְּגַנָּלָן! אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: הָוֶה לֵיהּ מְחַיֵּיב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע, וְכָל הַמְחַיֵּיב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע - מְשַׁלֵּם. אָמַר רַב פַּפָּא: הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא חַיָּיב, וְהַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא פָּטוּר. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא פָּטוּר - דְּאָמַר לָהּ לְדִידְהּ וְלָא אָמַר לְהוּ

לְבֵית דִּין, דִּתְנַן: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי - תְּנַשֵּׂא, מֵת בַּעְלִי - תִּתְיַבֵּם. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מֵיתָה שֶׁהוּא חַיָּיב - דְּלָא אָמַר לְהוּ לְבֵית דִּין. - שָׁמַע מִינָּהּ: מַשְׁבִּיעַ עֲדֵי קַרְקַע חַיָּיב? - דִּילְמָא דִּתְפִיסָא מַטַּלְטְלֵי. "כְּפַר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד" כו'. הָשְׁתָּא בְּזֶה שַׁאי זֶה דִּתְרוַיְיהוּ קָא כָּפְרִי, אֲמַרְתְּ: הָרִאשׁוֹן חַיָּיב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר, כְּפַר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד מִיבָּעְיָא? - לָא צְרִיכָא, כְּגוֹן שֶׁכָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן, וְחָזַר אֶחָד מֵהֶן וְהוֹדָה בְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר; וְהָא קָא מְשַׁמַּע לָן, בְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר כְּדִיבּוּר דָּמֵי. בְּשֶׁלָּמָא לְרַב חִסְדָּא דְּמוֹקֵי לָהּ לְהַהוּא כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, רֵישָׁא אִפְּשָׁר לְצַמְצֵם, וְסֵיפָא אֵיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר כְּדִיבּוּר דָּמֵי; אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן, רֵישָׁא תּוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר, סֵיפָא תּוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר, תַּרְתֵּי לְמָה לִי? - מַהוּ דְּתֵימָא: הָנֵי מִילֵּי בְּכְפָרָה וּכְפִירָה, הָא אֲבָל בְּכְפִירָה וְהוֹדָאָה אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לָן. "הָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים, בְּכְפָרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ בְּכְפָרָה הַשֵּׁנִיָּה". בְּשֶׁלָּמָא שְׁנִיָּה תִּתְחַייֵב, דִּכְפָרָה לָהּ רִאשׁוֹנָה, אֶלָּא רִאשׁוֹנָה, אַמַּאי?

הא

שיעיד בה, כדי שתטול כתובתה מן היורשים. **שהוא פטור** – ואף על גב שעיד אחד נאמן בעדות זו והפסידה ממון בכפירתו. **בגון דאמר לה לדידה** – חוץ לבית דין: מת בעלך, ולא אמר עדותו בבית דין בשהשביעוה. לפי שהיא יכולה לילך לבית דין ולומר מת בעלי ולא תהא צריכה לשום עד, דתנן: האשה שאמרה בו' והיא עצמה נאמנת. **שמע מינה משבית עדי קרקע חייב** – לשון שאילה היא: מהכא נשמע דסבירא ליה לרב פפא שהמשביע עדים על עדות קרקע וכפרו שחייבים? ולקמן (שבועות לז, ב) פליגי תנאי ואמוראי. ועד אמיתה עד קרקע הוא, שהכתובה אינה נגבת אלא מן הקרקע. ומשנני: דלמא הא דרב פפא דהוי תפסה מטלטלי דבעל מחזיק, ואם העיד זה עדותו היתה תופסתן בכתובתה. **השתא בזה אחר זה דתרוייהו בפרי** – דמצי למימר ראשון: מה מועיל לך אם העדתיך, הלא כפר השני – אפילו הכי אמרת: הראשון חייב, הואיל ועדיין לא כפר השני. **כפר האחד והודה אחד מיבעיא** – דהכופר חייב? **הא קא משמע לן** דתוך כדי דיבור כדיבור דמי – ויכול לחזור. וכי איצטריך מתניתין, לאו לאשמועינן חיובא דכופר, אלא לאשמועינן שהשני פטור. **בשלמא לרב חסדא** דמוקי **לההיא** – דכפרו שניהן כאחת במצמצמין וברבי יוסי הגלילי, אבתי לא אשמעינן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי – איצטריך לאשמועינן הבא פטורא דשני, לאגמורי לן דכדיבור דמי. **בכפירה וכפירה** – כפר בשני בתוך כדי דיבורו של הראשון, אשמועינן רישא דהוי חשיב כאחת לחויבא לשני. ובסיפא אשמועינן כפר וחזר והודה בתוך כדי דיבור, דיכול לחזור בו, ועדות האחרונה עדות. **דכפרה לה ראשונה** – ואין לו עדים אלא אלו, ונמצא שהפסידוהו בכפירתן.

הא

הא קיימא שניה – ומה הפסידוהו הראשונים? קרובים בנשותיהם – נשאו שתי אחיות ואינן בשירין בעדות אחד, נמצא שלא היה לו עדות בשבפרה ראשונה אלא לה לבדם. וכי תימא, למה לי למתניית? איצטריך, כגון ששתי האחיות הללו נוססות. למיתה – הוו להו כאילו מתו, ותפטר כת ראשונה, דהא קיימא כת שניה. **קא משמע לן השתא מיהא לא שביב** – ולימדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו, ואף על פי שרובן למיתה. **משנה תשומת יד** – הלואה, ששם בידו ממון. **ואבידה** – שמצא אבידה. **חניו ושעוריו וכופפין כו'** – רישא אשמועינן מין אחד ותביעות חלוקות, וסיפא אשמועינן תביעה אחת כולה פקדון ומיעין חלוקין. **ושחכי בני חבורי** – משום יום הכיפורים נקט ליה, דאף על גב דענוש כרת חייב ממון. והנך דלעיל נקט משום חצי נזק, כדמפרש בגמרא. אי נמי, לאשמועינן דהמשביע עדי קנס חייבים. ו'שחכני בני' נקט לאשמועינן דהוראל ואין בה חבורה אין בה מיתה, וחייב ממון. **גמרא דרבי אלעזר ברבי שמעון** – בפרק "מרובה" (בבא קמא עה, א). **יבואו עדים ויעידוהו** – ויתחייב, ואינו נפטר בהודאה ראשונה. דכי אמרינן מודה בקנס פטור, דנפקא לן בבא קמא (סד, ב) מ"אשר ירשיענו אלהים" פרט למרשיע את עצמו, דני מילי היכא דלא אתו עדים לא משלם קנס אפומיה דידיה, אבל אתו סהדי בתר הכי משלם. **לא תיבעי לך** – דחייבין, שהרי הפסידוהו בכפירתן. **כי תיבעי לך כו'** – וזה השביעו קודם שהודה בעל דין, ואם הועידוהו היה מתחייב. ומיהו הא מיבעיא לן אי מיחייבי אי לאו, משום דאיכא למימר קנס לאו ממון גמור הוא, דהא אי הוה מודה מיפטר לגמרי, ואיכא למימר נמי כל כמה דלא אודי ממון הוא. **ורבנן דהתם כמאן סבירא להו** – התלמוד פריך עלה דהא בעיא: ורבנן דהתם דפליגי במודה בקנס, דבעינן להא בעיא אליביתיה, כמאן סבירא להו באידך פלוגתא דאיפלגו לעיל רבנן ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עד אחד? **אי ברבי אלעזר ברבי שמעון** – סבירא להו, בהא דדבר הגורם לממון כממון דמי, מאי מספקא לן במשביע עדי קנס? אי נמי לאו ממונא הוא, בציר מגורם לממון לא הוי, דהא כי לא מודה משלם ממון. ותפשוט לך דמדחייבי קרבן שבועה משום גורם לממון. **אלא ברבנן דהכא כו'** – הכי מבעיא לן: אי רבנן דהתם, דפטרי במודה בקנס ואחר כך באו עדים, סבירא להו ברבנן דהכא דגורם לממון לאו כממון דמי, קנס קודם הודאה מאי? מדמית לי לממון או גורם לממון? מי אמרינן כיון דאי הוה מודה קודם עדים מיפטר עלמית אין זה ממון. **או דלמא השתא מיהא** – כשמשביע זה את העדים, לאו אודי, ואי הוה מסהדי הוו מחייבי ליה, ואין זה גורם לממון אלא ממון גמור. **הניחא למאן דאמר כו'** – פלוגתא היא בבבא קמא (טו, א) ובכתובות (מא, א), **חצי נזק צרורות** – בהמה שהזיתה מהלכת בדרך והזיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושיברה את הכלים – משלמת חצי נזק. ואף על פי שאין זה שינוי, דהא אורחא בהכי, והזיא תולדה דרגל ולאו תולדה דקרן תמה, והוה ליה לשלומי נזק שלם – הלכה למשה מסיני הוא לחצי נזק. והוה ליה חצי נזק ממונא הוא, דהא לאו תולדה דקרן הוא. **משום בושת ופגם** – דהא איכא ממון. דקנס דבר הקצוב בתורה, כגון שלשים של עבד בין עבד יקר בין עבד זול, וכן חמשים של אונס שלו ומפתה שוים בכל הנשים, אבל בושת הכל לפי המבייש והמתבייש, לכן הוי ממון. וכן פגם, בתולה כתובתה מאתים ובעולה מנה. **אלא** – כיון דתרצת כולה מתניתין בממון. **מאי קא משמע לן** – נימא אחת אחת ושתים ושתתקו! **ריישא קא משמע לן דחצי נזק צרורות פטונא הוא** – ואידיך דתנייה הא תנא בהדיה תשלומי ארבעה וחמשה ואונס ומפתה, דממון שאין משתלם בראש הוא, דומיא דחצי נזק שאין משתלם בראש. ודבוותה משנינן בשמעתא קמייתא דסנהדרין (ג, א). **סיפא קא משמע לן** – "שחכל בני חבירי ביום הכפורים או הדליק גדישי", לאפוקי מדרבי נחוניא דאמר: המתחייב ברת פטור מן התשלומין. ואידיך דתנן לדך תנא בהדייהו "שחכני בני" דקרובה לצד מיתה, ואשמועינן דהוראל ואינו חייב מיתה בהכאה בלא חבורה חייב בתשלומין.

שהוציא

הא קיימא שניה אמר רבינא כו' – ואם תאמר: תמאי פריך? הא ברייש "שבועת הפקדון" (שבועות דף לז, א) פריך הכי לרבה דאמר הכופר בממון שיש עליה עדים פטור, ממתניתין דהכא: אלא ראשונה אמאי? הא קיימא שניה! אלמא הכופר במלוה שיש עליה עדים חייב. ורבה איתותב התם, ואם כן אתי שפיר דחייבים! ויש לומר: דאף על גב דכופר במלוה שיש עליה עדים וליתנהו קמן סבירא לן דחייבים, דלא ברבה לקמן, מכל מקום הויא דקיימי עדים קמן סבירא ליה להתלמוד דחשיב כפירת דברים בעלמא. ואף על גב דבלאו מילתא דרבה הוצרך רבינא לשנויי: כאן בגון שהיו קרובים בנשותיהן כו', מכל מקום פריך מינה לקמן לרבה, דאי לאו דרבה הוה מצי למידחי דאפילו קיימי עדים קמן חשיב כפירה.

קרובים בנשותיהם – בגון שבשעת ראיית העדות היו רחוקים, דבעינן תחלתה וסופה בבשרות דאמרינן בפרק "יש נוחלין" (בבא בתרא קכח, א), והזהה ד"חזקת הבתים" (שם מג, א) דבני העיר שנגנב ספר תורה שלהן אין דנין בדיינוי אותה העיר, דפריק: ולסלקו בי תרי מיניהו ליידיינוי. אף על גב דאין תחלתן בבשרות – אין לדמות פסול דמחמת שנוגעין בעדות לפסול דקרובה אלו לשאר פסולין.

קא משמע לן – אין לפרש: קא משמע לן דאין רוב גוססין למיתה, דבהדיא מוכח בפרק "כל הגט" (גיטין כח, א) דרובן למיתה. אלא פירוש: אף על גב דרוב גוססין למיתה, השתא מיהא לא שביב. **או** דלמא השתא מיהת הא לא אודי – תימה: דתפשוט ממתניתין דסוף פרק "שבועת הפקדון" (שבועות לח, ב) ד"אנוסת ופתיית את בתי", רבי שמעון פוטר משום דאינו משלם קנס על פי עצמו, ואפילו רבנן לא מחייבי אלא משום דקסברי ברשת ופגם קבוע. ושבועת העדות מינה ילפינן, מגזרה שוה ד"תחטא", דעיקר שבועת העדות דמיירי בתביעת ממון לא גמרה אלא משבועת הפקדון! ולאו פירכא היא, דלקמן גבי שבועת הפקדון טעמא משום דלא כפר ליה ממונא, שלא היזה מתחייב בהודאתו כדאמרינן לקמן. אבל הכא בשבועת העדות הוי קנס כשאר ממון, שאם היו מעידין היזה מתחייב בהודאתו, כדאמרינן לקמן שאם היו מעידין היזה מתחייב

הנתבע בממון אחר.

ושאנס | שיוך למשנה דלהלן עמוד ב | איש פלוני או פתה את בתו – פירש בקונטרס, דיש מפרשים: בתו של עצמו. ונטעמא דפסוקין, משום דאיכא חיוב מיתה. ואי אפשר להעמידה, דאפילו בלא חיוב מיתה, מאן קתני?

השתא

א קָיְימָא שְׁנִיָּה! אֲמַר רַבִינָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּגוֹן שֶׁהָיְתָה שְׁנִיָּה בְּשָׁעַת בְּפִירַת רִאשׁוֹנָה קְרוֹבִין בְּנָשׁוֹתֵיהֶן, וְנִשׂוֹתֵיהֶן נוֹסְסוֹת, מֵהוּ דְתֵימָא: רוֹב נוֹסְסִים לְמִיתָה, קָא מַשְׁמַע לָן הָשְׁתָּא מִיהָא לָא שָׁכִיב.

משנה "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָד פְּלוֹנִי פִּקָּדוֹן וְתִשּׂוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה". - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ לְךָ עֵדוּת" - אֵין חַיָּיבִין אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּיָד פְּלוֹנִי פִּקָּדוֹן וְתִשּׂוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה" - חַיָּיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּ שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָד פְּלוֹנִי פִּקָּדוֹן חֲמִשִּׁין וְשִׁעוּרִין וְכוֹסְמִין". - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ לְךָ עֵדוּת" - אֵין חַיָּיבִין אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ לְךָ עֵדוּת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּיָד פְּלוֹנִי חֲמִשִּׁין וְשִׁעוּרִין וְכוֹסְמִין" - חַיָּיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָד פְּלוֹנִי נֵזֶק וַחֲצִי נֵזֶק, תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, וְשֶׁאָנַס אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת בִּתִּי וּפִתָּה אֶת בִּתִּי, וְשֶׁחָבַל בִּי חֲבֵירִי, וְשֶׁהִדְלִיק אֶת גְּדִישִׁי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים" - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין. **גמרא** אִיבַּעְיָא לְהוּ: מְשַׁבֵּעַ עֲדֵי קָנָס, מַהוּ? אֲלִיבָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא תֵּיבְעֵי לָךְ, דְּאָמַר: יְבוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ. כִּי תֵּיבְעֵי לָךְ - אֲלִיבָּא דְּרַבָּנַן דְּאָמְרִי: מוֹדֶה בְּקָנָס וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים פְּטוּר, וְרַבָּנַן דְּהָתָם כְּמַאן סְבִירָא לְהוּ? אִילֵימָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּהָכָא - הָא קָאָמַר: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דָּמֵי. אֶלָּא כְּרַבָּנַן דְּהָכָא, דְּאָמְרִי: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן לָאו כְּמָמוֹן דָּמֵי; מַאי? בֵּינַיִם דְּאִיכָּא מוֹדֶה מִיפְּטַר לָאו מָמוֹנָא קָא כָּפֵר לֵיהּ, אוֹ דִלְמָא הָשְׁתָּא מִיהָא לָא אוֹדֵי? תָּא שְׁמַע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָד פְּלוֹנִי נֵזֶק וַחֲצִי נֵזֶק"; וְהָא חֲצִי נֵזֶק קְנָסָא הוּא! - כְּמַאן דְּאָמַר פַּלְגָּא נְזָקָא מָמוֹנָא. - הֲנֵיחָא לְמַאן דְּאָמַר קְנָסָא מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - מָמוֹנָא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר קְנָסָא מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - בַּחֲצִי נֵזֶק צְרוֹרוֹת, דְּהִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ דְּמָמוֹנָא הוּא. - תָּא שְׁמַע: תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל? - מְשׁוּם קָרָנָא. - וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה! - מְשׁוּם קָרָנָא. - "שֶׁאָנַס אִישׁ פְּלוֹנִי וּפִתָּה אֶת בִּתִּי"! - מְשׁוּם בּוּשְׁתָּא וּפְגָמָא. - מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? כּוּפֵּה מָמוֹנָא הוּא! - רִישָׁא חֲדָא קָא מַשְׁמַע לָן, סֵיפָא חֲדָא קָא מַשְׁמַע לָן; רִישָׁא חֲדָא קָא מַשְׁמַע לָן: חֲצִי נֵזֶק צְרוֹרוֹת מָמוֹנָא הוּא, סֵיפָא חֲדָא קָא מַשְׁמַע לָן: "וְשֶׁהִדְלִיק אֶת גְּדִישִׁי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים", לְאַפּוּקֵי מֵרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה; דְּתָנְיָא: רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה עוֹשֶׂה יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּשַׁבָּת לְחֻשְׁלוּמִין, מַה שַּׁבָּת כו'. תָּא שְׁמַע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי

שהוציא

השתא אם אחר אנסה קים לן דבשת ופגם לאביה הוי, אנסה אביה הקנס בעי לשלומי להּ? ונראה דלא קשה מידי, דאיכא לאוקמה בנערה ונתגרשה, שיש לה קנס וקנסה לעצמה (לרבי יוסי הגלילי) [צריך להיות: לרבי עקיבא] דרתנן פרק "אלו נערות" (כתובות לח, א). וכן צריך לפרש מתניתין דהתם, דתנא: הבא על בתו פטור משום שמתחייב בנפשו. מיהו, הא דקתני הכא: אי פתה את בתו – לא אתי שפיר, שהרי מחלה לו. ושמא איכא לאוקמה בקטנה דלאו בת מחילה היא, וכרבן דאמרי התם: קטנה יש לה קנס, ולפירושו הקונטרס אין להקשות: למה לך למיתניה בסמוך עד שישמעו מפי התובע, כיון דכבר שמעינן הכא? דסיפא אשמעינן משום שלח ביד עבדו, דאף על פי דשלוחו הוא לא מיחייבי. **כבא** בהרשאה – אף על פי דפסקינן ב"מרובה" (בבא קמא ע, א) דשליח שויה, ותנן (שבועות לה, א): שילח ביד בנו ביד עבדו פטור – הכא עדיף, שיש לו כח להוציא ממון כמו לבעלים עצמן. ואם תאמר: אכתי תקשי, הא "מנה לפלוני ביד פלוני", ובא בלא הרשאה חייבין, דומיא דכוך דלא שייך הרשאה! ואומר רבינו יצחק, דיתור משנה אתא לאשמועינן: דזקא בבהאי גוונא פטור בכל ענין, דלא משכחת חיובא. אבל "מנה לפלוני ביד פלוני" זימנין דמשכחת חיובא, כמו בבא בהרשאה. **היכא** דלא כפריה כתבינן – ואיירי שאחר שכתב לו הרשאה כפר לו. ולמאן דאמר ב"מרובה" (בבא קמא ע, א): אפילו לא כפר ליה לא כתבינן – מוקמינן מתניתין דהכא בפקדון, דהא טעמא דלא כתבינן מפרש התם משום דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אין יכולין להקדיש, ופקדון יכול להקדיש. כדמוכח התם, דמיתני עלה (שם סט, ב) לסייעתא מהא דתנן: אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל, ופקדון משלם, כדתנן בפרק "המפקיד" (בבא מציעא לג, ב). וכן מוכח ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פח, א) גבי ההוא גברא דאייתי קראי לפום נהרא, אתו בולי עלמא שקול חדא חדא, ואמר: הרי הם מקודשים לשמים. ומסקינן דאי לאו דקדצי דמייתו – קדשי, דברשותא דמרייהו קיימי: אי נמי, איכא לאוקומא במקרקעי, דזדאי כתבינן ליה, דקרקע אינה נגזלת, וכמאן דאמר לקמן פרק "שבועת הפקדון" (לז, ב): המשביע עדי קרקע חייב. והא דלא משני התם דמיחזי דבר דהוה ניחא לכולהו לישני, משום דלא חייש לשנויי אלא לפי לשון שתופס עיקר. מיהו קשה: בפרק "יש בכור" (בכורות מח, ב) גבי שתי נשים של שני אנשים שלא ביכרו וילדו שני זכרים, מת אחד מהן בתוך שלשים יום, אם לכהן אחד נתנו יחזור לחן חמשה סלעים. ומוקי לה בבא בהרשאה, והתם לא שייך לא פקדון ולא קרקע, דאין פודין בקרקעות! מיהו, התם נמי איכא לשנויי בבא במעמד שלשתן, ורבינו תם פוסק דכתבינן אפילו אמטלטלי דכפריה. דטעמא דלא כתבינן, מפרש (בכתובות סח, א) משום דמיחזי כשיקרא (ובפרק בן הגוי (גיטין כו, ב) ובי"הכובש" (כתובות פה, א) מסקינן דלמיחזי לשיקרא לא חיישינן. ואין להאריך כאן בדבר). **ונאמר** להלן אואין – תימה: ליין דמגרינן מפקדון ניבעי בהלואה ובעושק ייחוד כלי, בדאמרינן בעי שבועת הפקדון ב"הזהב" (בבא מציעא מה, א)!

אואין סוטה יוכיחו – דעיקר לא אתי להפסידה בתובתה, אלא להחשקותה.

מושבע

44 קַל וָחוֹמֶר: מַה פִּקָּדוֹן שֶׁעָשָׂה בּוֹ נְשָׂיִם כַּאֲנָשִׁים, קְרוֹבִים כִּרְחוֹקִים, פְּסוּלִים כִּכְשֵׁרִים, וְחַיָּיב עַל כֹּל

1 **שהוציא פלוני שם רע על בתי** – ואמר בבית דין: לא מצאתי לבתך בתולים, ונמצא בדאי 2 ולא הספקתי להעמידו שם בדין לתובעו קנס של מאה כסף. **הורה מפי עצמו** – בבית דין 3 זה, שהוציא שם רע בבית דין אחר – פטור. קא סלקא דעתין דאשתא דאפילו באו עדים 4 לאחר שהודה קאמר פטור, ותקנוי המשביע את העדים קודם הודאה חייבין. אלמא 5 משביע עדי קנס חייבין: **הא מני רבי אליעזר ברבי** 6 **שמעון היא** – ואליבא לא אבעיא לי, דלדידיה 7 דור קנס ממון כיון דלא מיפטר בדודאתו. **אתאן** 8 **לרבן** – קושיא היא. ומשנה: כולה רבי אליעזר 9 היא, והאי דקתני הודה מפי עצמו פטור – לאו 10 שבאו עדים אחר הודאה קאמר, אלא בהודאה 11 בלא עדים. וטעמא הוא דקא יהיב למילתיה: 12 משום הכי העדים חייבין – משום דממונא 13 אפסדוה, דאין מודה בקנס פטור אלא כל זמן 14 שהודה מפי עצמו, אבל אם באו עדים אחרי כן 15 – חייב, הלכך ממון גמור הוא. **משנה שאני** 16 **כהן בו' פטורין** – כדמפרש בגמרא שאין הענין 17 מדבר אלא בבפירת ממון. **שאנס איש פלוני או** 18 **פתה בתו של פלוני** – שאנס ראובן בתו של 19 שמעון. ר"בתו" דקתני ש"איש פלוני" דלעיל קאי, 20 דתנא לעיל מינה: שאיש פלוני כהן או לוי ואינו 21 בן גרושה, ועליה קאי: או שהשביענו שאנס איש 22 פלוני את בתו של אותו דאיירינן ביה עד 23 השתא. **פטורין** – דבענין שישמעו מפי התובע. 24 ואצטריך למיתנייה משום דמוקמינן לה בבא 25 בהרשאה, אפילו הכי אינו בעל דינו בזו כשאר 26 ממון, דמידי דלא מטא לידיה מעולם לא מצי 27 למכחב הרשאה עליהה. **ושחבל בי בני** – חבלה 28 היא חבורה. **פטורין** – שאין כאן הפסד ממון, 29 שאם הניזק היה הבן מתחייב אותו ולא ממון. 30 **ושחבל בי חבירי ושהדליק את נגישי בשבת** – 31 שחבל בי בשבת או הדליק גדישי בשבת, 32 דתרוייהו חזוב מיתה ניתנו פטורין. ויש מפרשים: 33 שאנס איש פלוני ופיתה את בתו – האב הבא 34 על בתו. וטעמא דפטורין משום דאיכא חיוב 35 מיתה. ואף אני כן שמעתי. ואי אפשר 36 להעמידה, דאפילו בלא חיוב מיתה נמי, מאן קא 37 תבע? השתא אם אנסה אחר קים לן בושתה 38 ופגמה וקנסה לאביה, אנסה אביה קנס בעי 39 לשלומי להּ? בתמיה. **גמרא הא קתני סיפא** 40 **עד שישמעו מפי התובע** – דקתני סיפא: שילח 41 ביד בו' עד שישמעו מפי התובע. **כבא בהרשאה** 42 – שמינהו שתופרופס על כך. הלכך, אי תביעת 43 ממון היא הוו מחייבי. **אוכבא** = דרשאה. 44 ולשון שולטנות הוא, כמו (בבא בתרא קסד, ב): 45 בשנת פלוני אורכן = שלטון. אף כאן "אורכבא" 46 = השלטה, שהשליטו על בעל דינו לתובעו. 47 **אמטלטלי** – לפי שאינו בעין, והעדים מעידין על 48 מה שכתוב "מחמת שיש לי ביד פלוני כך וכך". 49 **היכא דכפריה** – שכבר נשמע שהתנהג בפרך, 50 דהשתא מחזי כשיקרא שחתמו על מה שכתב 51 זה "שיש לי ביד פלוני כך וכך". **מנין שאין** 52 **הכתוב** – דשמיעת קול מדבר אלא בעודות 53 תביעת ממנך? **נאמר כאן אואין** – "או ראה או 54 ידע". **ונאמר** להלן **אואין** – בשבועת הפקדון, 55 "בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק". 56 **אואין דריוצה** – "או באיבה הבהו" "או השליך 57 עליו בצדיה". **אואין דסוטה** – "או עבר עליו רוח 58 קנאה" "או איש אשר תעבר עליו" וגו'. ויש 59 **עמהן שבועה** – "והשביע הכהן את האשה" 60 (במדבר ה). **הא ביצד** – יש תביעה שהוא חייב 61 בו'. ולקמיה פריך: איפוך אנא. **בעדית** 62 **המתקיימת כו'** – ואין לך עדות בזו בלא זו אלא 63 בתביעת ממון, כדמפרש ואזיל. **מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני** – הם ראו שמניתים לך, אבל לא הודעתים הם מה מתנה את הלואה או פרעון. ואמר לו הלה: יבואו פלוני ופלוני 64 ויעידו שמנית לי בפניהם, ואני פורע לך.

ואינו חייב אלא אחת בפני בית דין – אם השביעם בבית דין. **שלא עשה בו מושבע** – מפי אחרים כשנשבע עצמו. ולקמן מפרש לה לכולה. **או או ביטוי** – "או נפש כי תשבע לבטא", "להרע או להיטיב". **שכן תחטא מתחמא** – בשניהן כתיב "תחטא" לגזרה שוה. **תמאת מחמאת** – עדות וביטוי בחטאת, אבל שבועת הפקדון באשם. **שכן חט"א כמוי"ד תבעי"ה וכפרי"ה [ועבריי"ה]** – סימן הוא: שכן חטא – "תחטא" מ"תחטא", ובשניהן חייב על המזיד. אבל ביטוי כתיב בה "ונעלם". **תבעיה וכפרי"ה** – עדות ופקדון באין על ידי טענה וכפירה, מה שאין כן בשבועת ביטוי. **ועבריי"ה** – עדות ופקדון שתיהן השבועות לשעבר, אבל ביטוי עיקרה להבא. **חטא"ת שיורי"ה לחומ"ש** – סימן הוא: עדות וביטוי שניהן בחטאת, ובעולה ויורד, ואין בהם חומש. לאפוקי פקדון, שהוא באשם, ובקרבן קבוע, ומוסיף עליו חומש, כדכתיב (ויקרא ה) "ושילם אותו בראשו וחמשתיו יוסף עליו". **אאוא"ין דרבי אליעזר סמיך** – דאינו אלא בחבירת ממון, ואחבירת ממון גופה קאמר: יש מהן שהוא חייב ויש מהן שהוא פטור. **מאי ביניייהו** – דיו ניעזר חבירת ממון דפטור רבי עקיבא וחמייב בהו רבי אליעזר? **לרבי אליעזר חייבין** – דגבי השבת גזילה שמעינן ליה לקמן (לז, ב) דמיחייב השבה על גזילת קרקע, וקא סלקא דעתין דהוא הדין לשבועת הפקדון או לשבועת העדות. **ולרבי יוחנן דאמר משביע עדי קרקע פטור אפילו לרבי אליעזר** – וכן לשבועת הפקדון. לקמן היא בפרק "שבועת הפקדון" (שם). **איכא ביניייהו עדי קנם** – לרבי אליעזר חייבין. וכן בשבועת הפקדון, דשמעינן ליה דדרשי פרשת שבועת הפקדון בריבויי ומיעוטי גבי "והשיב את הגזלה". והא דאמרינן בתבוהות (מב, א) גבי פקדון: יצאו אלו שהם קנס – דלא כרבי אליעזר. **לימא רבי יוסי הגלילי** – דאמר: אין עדות מתקיימת אלא בראיה וידיעה דרע מעדות ממון. **ליח ליה לרבי אחא** – דדאין ומחייב בדדמי, כגון גמל האוחר בין הגמלים, דמחייב ליה בלא ראיה בדדמי. **האוחר** – בועט ברגליו. ולי נראה: כשבא ליזקק לנקיבה הוא נלחם ומכה ברגליו גמלים שסביבותיו. ולשון "אוחר" נופל בתשמיש גמלים, דתניא בבכורות (ח, א): גמל אחור כנגד אחור. **דאי אית ליה לרבי אחא** – דדאין בדדמי. **דיני נפשות נמי משכחת לה** – דמתקיימת בלא ראיה, כגון הא דשמעון בן שטח, דאי דיינת ליה בדיני ממונות גבי גמל משום דבידבור שזה הרגו – הכי נמי בידוע שזה הרגו. **אלא ראיה בלא ידיעה היכי משכחת לה** – אם ראה שהרג אדם ואינו יודע מי הוה הדהרוג, מי מצי מסהיד עליה? מי לא בעי למידק בו. **קסבר רבי יוסי הגלילי** – מילתא באפי נפשה היא. והכי קאמר: מדקאמר רבי יוסי הגלילי אין שבועת העדות אלא בעדות המתקיימת בידיעה בלא ראיה וראיה בלא ידיעה, שמע מינה דסבירא ליה: משביע עדי קנס דאונס ומפתה ובפרו – פטורין.

עורים

מושבע כשנבעט ומזיד בשוגג – וליכא למימר דהיא גופה נילף בקל וחומר, דאיכא למימר: שבועת ביטוי יוכיח. ומיהו ב"מה מצינו" מצי גמר לה. ונראה דהיינו הא דפריך לקמן: ליגמר נמי שבועת פקדון משבועת העדות למושבע מפי אחרים. וכי תימא: אדרבה, נילף מביטוי – מסתברא דאיכא למילף טפי מעדות, שכן חטא תבעיה בפריה ועבריה. **חכי** גרסינן: תבעיה בפריה ועבריה – ואית דלא גרסי "ועבריה" משום דשבועת ביטוי איתא [נמי] לשעבר לרבי עקיבא. ולא נראה, דאם כן תבעיה וכפריה תרי מילי נינהו, מדקאמר הנך נפשין. ולקמן בשמעתין מוכח דחדא היא, דפריך: אדרבה מעדות הוה ליה למילף שכן חטא תבעיה בשבועה תבעיה וכפריה ואואין, ומשנני: הנך נפשין, ואי חשיבי בתרי – אם כן לא נפשין.

דאי אית ליה דרבי אחא בדיני נפשות נמי משכחת לה – משמע הכא דרבי אחא אית ליה אומדנא בדיני נפשות. ותימה: דבפרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לז, א) גבי: כיצד מאיימין על דיני נפשות שמא תאמרו מאומד ראיתם, ודייק בגמרא (שם לז, ב): הא בדיני ממונות אמרינן, כמאן כרבי אחא בו'. משמע דלא אליבא רבי אחא בדיני נפשות! ויש לומר: דודאי מעיקרא סלקא דעתין דלא מיתוקם ברבנן, על כרחך מוקי לה כרבי אחא, ואית לן למימר דלא אמירי אלא בדיני ממונות דוקא ולא בדיני נפשות, כי היכי דתיתוקם מתניתין כוותיה. אבל לפי המסקנא דמוקי לה ברבנן מצי למימר דרבי אחא אית ליה אומדנא אפילו בדיני נפשות. אבל עוד תימה: דמשמע משום דאית ליה בדיני ממונות אית ליה נמי בדיני נפשות. ואם כן אפילו ליח ליה דרבי אחא משכחת לה אומדנא בדיני נפשות לבולל עלמא, כמו שעלתה לו נשיכה על ראשו ונקב קרום של מוח, דאפילו רבנן מודו בהאי אומדנא כדמוכח בפרק "כל הנשבעין" לקמן (מה, ב) בגון שעלתה לו נשיכה על לבו ובין אצילי ידיו! ויש לומר: דהתם מצי למימר "ולטעמיך".

על פי שנים עדים – חבר היה, וכמאן דאמר (מכות ו, ב ובסנהדרין לו, ב) דאין צריך התראה. ואף על פי שהיה כאן פירכוס ובלבול רוח, שהרי בחורבה היה – לא היה פוטרו בשביל כך. דדוקא גבי גלות הוא דפטרינן ליה בפרק בתרא דיבמות (קכ, ב) משום דמיירתי קראי, דכתיב כמה זמנין "ויפל עליו ויומת", אבל במיתת בית דין לא מיפטר בהכי. תדע, דהא אמרינן (סנהדרין נח, ב) שהיו חובשים אותו, ומיהו, מכאן יש לדחות ולאוקמיה כגון דמחייה בביתא דשישא ולא פרכיס. וכן צריך לאוקומה למאן דמוקי בפרק "אלו נערות" (כתובות לג, ב) לקרא בשוגג, ומאי "ונקד" – ונקה מגלות.

או טריפה הרג אי שלם הרג – תימה: הא אוליגן בתר רובא, דמרובין דייקינן לה בפרק קמא דחולין (יא, א) דלא חיישינן דלמא במקום סייח נקב הוה! ויש לומר: דמיירי כגון דאיכא קמן חד טריפה וחד שלם, דצריך לידע איזה מהם הרג.

עורים

כָּל אַחַת וְאַחַת, בִּפְנֵי בֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין
- אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, עֵדוּת שֶׁלֹּא עָשָׂה
בָּהּ נָשִׂים כָּאֲנָשִׁים, קְרוֹבִים כָּרְחוֹקִים, פְּסוּלִין כִּכְשֵׁרִים,
וְאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת בִּפְנֵי בֵית דִּין - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא
יְהֵא מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן! - מַה לְּהַפְקָדוֹן שֶׁכֵּן
לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע כְּנִשְׁבָּע וּמֵזִיד כְּשׁוֹגֵג, תֹּאמַר
בְּעֵדוּת שֶׁכֵּן עָשָׂה בָּהּ מוּשְׁבָּע כְּנִשְׁבָּע וּמֵזִיד כְּשׁוֹגֵג!
תַּלְמוּד לוֹמַר: "תֶּחֱטָא" "תֶּחֱטָא" לְגֵזֵרָה שָׁוָה, נֶאֱמַר
כָּאן "תֶּחֱטָא" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "תֶּחֱטָא", מָה לְהַלָּן אֵינוֹ
מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, אַף כָּאן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא
בִּתְבִיעַת מָמוֹן. מַתְקִיף לָהּ רַבָּה בַּר עוּלָּא: "אוֹ"
"אוֹ" בִּיטּוּי יֵכִיחוּ, שֶׁהֵן "אוֹאִין" וְיֵשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה
וְאֵין עִמָּהֶן כֹּהֵן, וּמְדַבְּרִים שֶׁלֹּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן! -
מִסְתַּבְּרָא מִפִּקָּדוֹן הָוֶה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן "תֶּחֱטָא"
מ"תֶּחֱטָא". - אִדְּרַבָּה, מִבִּיטּוּי הָוֶה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן
חַטָּאת מֵחַטָּאת! - אֶלָּא, מִסְתַּבְּרָא מִפִּקָּדוֹן הָוֶה לֵיהּ
לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חֵטְא בְּמֵזִיד תַּבְעִיָה וְכַפָּרִיָה וְעַבְרִיָה. -
אִדְּרַבָּה, מִבִּיטּוּי הָוֶה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חַטָּאת שֶׁיְּרֵדָה
לְחוֹמֶשׁ! - הָנָךְ נְפָשִׁין. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "וְהָיָה
כִּי יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה" - יֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא חַיָּב,
וְיֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא פָּטוּר; הָא כֵּיצַד? תִּבְעוֹ מָמוֹן -
חַיָּב, תִּבְעוֹ דָּבָר אַחֵר - פָּטוּר. אִיפּוֹךְ אָנָא! - רַבִּי
עֲקִיבָא אַ"אוֹאִין" דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָמִיךְ. מַאי בֵּינַייהוּ בֵּין
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּבֵין רַבִּי עֲקִיבָא? אִיכָּא בֵּינַייהוּ: מְשַׁבִּיעַ
עֲדֵי קַרְקַע, לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר חַיָּבִין, לְרַבִּי עֲקִיבָא פְּטוּרִין.
וְלִרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר תָּנָא: מְשַׁבְּעִין עֲדֵי קַרְקַע אֲפִילּוּ
לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּטוּרִין, הָכָא מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
לְרַבִּי עֲקִיבָא? - אִיכָּא בֵּינַייהוּ: עֲדֵי קֶנֶם. רַבִּי יוֹסֵי
הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "הוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע" - בְּעֵדוּת
הַמִּתְקַיֶּמֶת בְּרָאיָה בְּלֹא יְדִיעָה וּבִידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה
הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: לֵימָא, רַבִּי
יוֹסֵי הַגְּלִילִי לֵית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא? דְּתָנֵיא, רַבִּי אַחָא
אוֹמֵר: גָּמָל הָאוֹחֵר בֵּין הַגְּמַלִּים וְנִמְצָא גָּמָל הָרוּג
בְּצִידוֹ - בְּיָדוּעַ שֶׁזֶּה הָרָגוֹ; דְּאִי אִית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא -
בְּדִידֵי נְפָשׁוֹת נַמִּי מְשַׁכְּחַתְּ לָהּ, כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח -
דְּתָנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח: אֲרָאֶה בְּנֶחָמָה,
אִם לֹא רָאִיתִי אָדָם אֶחָד שָׁרֵץ אַחַר חֲבֵירוֹ לְחוֹרְבָה, וְרָצַתִּי
אַחֲרָיו וּמָצָאתִי סַיִף בְּיָדוֹ וְדָם מְטַפְטֵף וְהוֹרֵג מִפְּרַפֵּר,
אָמַרְתִּי לוֹ: רָשָׁע, מִי הָרָגוֹ לָזֶה, אוֹ אֲנִי אוֹ אַתָּה? אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁאֵין דָּמְךָ מְסוּר בְּיָדִי,
שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תוֹרָה: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת", אֶלָּא הַמָּקוֹם יִפְרַע מִמְּךָ, אָמְרוּ: לֹא זוּ מִשָּׁם עַד שְׁנִשְׁבְּעוּ נָחָשׁ
וּמֵת! - אֲפִילּוּ תֵּימָא אִית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא, בִּשְׁלָמָא בְּלֹא רְאִיָּה מַשְׁכַּחְתְּ לָהּ, אֶלָּא הַמָּקוֹם יִפְרַע מִמְּךָ; אֶלָּא רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה הֵיכִי מַשְׁכַּחְתְּ לָהּ? מִי לָא
בָּעֵי מֵידַע אִם גּוֹי הָרַג אוֹ יִשְׂרָאֵל הָרַג, אִם אָדָם טֵרְפָה הָרַג אוֹ שָׁלֵם הָרַג? שְׁמַע מִינָּהּ קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מַשְׁבִּיעַ עֲדֵי קֶנֶם -
פָּטוּר; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חַיָּב, נְהִי דִּידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה אִשְׁכַּחַן לָהּ, רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה מִי לָא בָּעֵי מֵידַע גּוֹיָה בְּעָל בַּת יִשְׂרָאֵל בָּעַל,
בְּתוּלָה בָּעַל בְּעוּלָה בָּעַל? יָתֵיב רַב חֲמְנוּנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, יָתֵיב רַב יְהוּדָה וְקָא מְכַעֲיָא לֵיהּ: "מָנָה מְנִיתְּ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי פְּלוֹנִי",

עורים

עדים רואין אותו מבחוץ – שאם היו מבפנים היו יודעים אם היה פרוע או הלואה. ובקונטרס פירש: שעל ידי שהם בחוץ לא הכיר בהם הנתבע. **אתו** סהדי ואמרו דהשתין מים בצד עמוד זה אמר רב ליקש דהוחזק כפרן – ואם תאמר: ברישׁ בבא מציעא (דף ג, א) דאמר: "מנה לי בידך" והלה אומר "אין לך בידי כלום", והעדים מעידים שחייב לו חמשים – ישלם לו החמשים וישבע על השאר. והשתא יהא החזוק כפרן ויפרע הכל, ולא גרע עדות שהעידו שחייב חמשים מדהשתין דהכא! וי"ל דהכא דקאמר "לא ברי לי" – שוטר בצד עמוד זה, אבל החם לא החזוק כפרן אלא בחמשים, ואותם פורע. **כי** היכי דגמר שבועת העדות משבועת הפקדון – תימה: דלמא הא דקתני רבי שמעון במילתיה דעשה בו מושבע כשנשבע בשבועת העדות, היינו משום דלבתר דקים ליה גזרה שוה הוי הכי. דהא כל כמה דלא קים ליה גזרה שוה, על כרחך ב"מה מצינו" לא מצי למילף, דאיכא למיפרך דמה לפקדון שכן עשה בו נשים באשים. **לימד** נמי שבועת הפקדון בו' – פירוש: ליגמר מיניה ב"מה מצינו" כדפירשתי לעיל. ואם תאמר: כל כמה דלא ידע הכא דמזיד בשוגג, היכי מצי גמר? הא איכא למיפרך: מה לשבועת העדות שכן עשה בו מזיד בשוגג! ויש לומר: דהשתא נמי מתרווחו פריך, ורישא דמילתא נקט.

פקדון נמי לא כתיב ביה ונעלם – תימה: היכי מדמי פקדון לעדות? דהתם כתיב גבי ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו דכתיב בהו "ונעלם" ובדידיה לא כתיב. דליכא למימר דאבתי לא מסיק אדעתיה עד לבסוף. מדקאמר בסמוך: אדגמר ממעילה נגמר מעדות – משמע דפשיטא ליה בעדות טפי מבפקדון מטעמא דפריסיון, ומיהו יש לומר, דהא דפשיטא ליה בעדות טפי – משום דלא שייך למילף עדות ממעילה כמו פקדון, דלא דמי למעילה.

הנך נפישין – היינו, כל כמה דלא קים להו גזרה שוה ד"תחטא" אית לן למילף טפי ממעילה ב"מה מצינו" משום דנפישין. אבל לבתר דקים לן גזרה שוה – ליפנין מעדות אף על גב דהנך נפישין, דקאמר: כדאמרינן בפרק "ארבעה מחוסרי כפרה" (כריתות ט, א) דגזרה שוה עדיפא, דמעילה ממעילה לאו גזרה שוה היא. ותימה: ביון דרבי שמעון גמר גזרה שוה, מנא ליה לרבא בר איתי בסמוך, דקאמר: מאן תנא שבועת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה רבי שמעון היא? הא אין גזרה שוה למחצה! ואפילו היתה קבלה בידו, מכל מקום תקשי, דמאי טעמא דרבי שמעון? ושמא קסבר דמעילה מעילה גזרה שוה היא.

או

וְעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מִבַּחוּץ, מַאי? אֲמַר לֵיהּ רַב הַמְנוּנָא: וְהַלָּה מָה טַּעַן? אִי אָמַר: "לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם" - הוֹחֲזַק כְּפָרָן. אִי אָמַר: "אֵין, שְׁקָלִי וְיִדְיךְ שָׁקְלִי" - כִּי אָתוּ עֵדִים מַאי הֲוֵי? אֲמַר לֵיהּ: הַמְנוּנָא אַתְּ, עוֹל תָּא. הַהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרִיהּ: מָנֶה מָנִיתִי לְךָ בְּצַד עַמּוּד זֶה, אֲמַר לֵיהּ: לֹא עֲבַרְתִּי בְּצַד עַמּוּד זֶה. אֲתוֹ תְּרֵי סָהֲדֵי אַסְהִידוּ בֵּיהּ דְּהִשְׁתִּין מַיִם בְּצַד עַמּוּד זֶה. אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הוֹחֲזַק כְּפָרָן. מַתְקִיף לָהּ רַב נַחְמָן: הַאי דִּינָא מֵהָכָא הוּא! מִי קָאָמַר מֵעוֹלָם? בְּעַסָּק זֶה קָאָמַר לֵיהּ! אֵיכָא דְּאָמְרִי, הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרִיהּ: מָנֶה מָנִיתִי לְךָ בְּצַד עַמּוּד זֶה, אֲמַר לֵיהּ: לֹא עֲבַרְתִּי בְּצַד עַמּוּד זֶה אֲפִילּוּ מַיִם בְּצַד סָהֲדֵי דְּהִשְׁתִּין מַיִם בְּצַד עַמּוּד זֶה. אֲמַר רַב נַחְמָן: הוֹחֲזַק כְּפָרָן. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: כָּל מִילְּתָא דְּאִילְּתָא דְּמָיְא עֲלֵיהּ דְּאִינִישׁ, עָבֵיד לָהּ וְלָאו אֲדַעְתַּיְיהוּ.

"רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חַיֵּיב פָּאן וְחַיֵּיב בְּפִקָּדוֹן" כו'. מֵחֲכוֹ עָלָה בְּמַעֲרָבָא. מַאי חוֹכָא? דְּקָתָנֵי: מַה לְּפִקָּדוֹן שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע בְּנִשְׁבָּע מְזִיד בְּשׁוֹגֵג; מִפְּנֵי מוּשְׁבָּע מִפֵּי עַצְמוֹ בְּעֵדוּת לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְנָא לֵיהּ? דִּגְמַר מִפִּקָּדוֹן, פִּקָּדוֹן נַמִּי מוּשְׁבָּע מִפֵּי אֲחֵרִים נִגְמַר מֵעֵדוּת! - וּמַאי חוֹכָא? דְּלְמָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּקַל וְחוֹמֶר מַיְיתֵי לָהּ: מִפִּי אֲחֵרִים חַיֵּיב, מִפִּי עַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן! - אֶלָּא חוֹכָא אַמְּזִיד בְּשׁוֹגֵג, דְּקָתָנֵי: מַה לְּפִקָּדוֹן שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע בְּנִשְׁבָּע מְזִיד בְּשׁוֹגֵג; מִכְּדֵי מְזִיד נָבִיא עֵדוּת מְנָא לֵיהּ? דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ "וְנֶעְלָם", הָכָא נַמִּי לָא כְּתִיב בֵּיהּ "וְנֶעְלָם"! אֲמַר לְהוּ רַב הוֹנָא: וּמַאי חוֹכָא? דִּלְמָא מְזִיד דְּלָאו בְּשׁוֹגֵג בְּפִקָּדוֹן - מִמְּעִילָה רַבִּי שִׁמְעוֹן גָּמַר לָהּ! - וְהֵיינוּ חוֹכָא: אַדְּגָמַר לָהּ מִמְּעִילָה נִגְמַר לָהּ מֵעֵדוּת. - מִסְתַּבְּרָא, מִמְּעִילָה מִמְּעִילָה. - אַדְּרַבָּה, הָוֶה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן מְעִילָה מִמְּעִילָה. - אַדְּרַבָּה, מֵעֵדוּת הָוֶה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן "תַּחֲטָא" מ"תַּחֲטָא"! - מִסְתַּבְּרָא, מִמְּעִילָה הָוֶה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן מְעִילָה בְּכָל נֶהֱנֶה בְּקִבְיוֹ חוֹמֶשׁ וְאָשָׁם. - אַדְּרַבָּה, מֵעֵדוּת הָוֶה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חָמָא חֲדִיוֹט בִּשְׁבוּעָה תַּבְעִיָה וְכַפָּרָה וְ"אוֹאִין"! - הָנָךְ נְפִישִׁין. - אֶלָּא מַאי חוֹכָא? דְּלְמָא מְזִיד לָא, אַף עֵדוּת - שׁוֹגֵג אִין, מְזִיד לָא, כִּי הֵיכִי דְּלִילְיָא מִפִּקָּדוֹן, מְזִיד דְּלָאו בְּשׁוֹגֵג: מַה לְּפִקָּדוֹן - שׁוֹגֵג אִין, מְזִיד לָא, אַף עֵדוּת - שׁוֹגֵג אִין, מְזִיד לָא, כִּי הֵיכִי דְּלִילְיָא מִפִּקָּדוֹן, מְזִיד דְּלָאו מִמְּעִילָה? לְהכִי

כִּי אָתָא רַב פָּפָּא וְרַב הוֹנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ מִבֵּי רַב אָמְרִי: הֵיינוּ חוֹכָא, מִכְּדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן גְּזֵירָה שָׁוָה לְמֵיר, לְמָה לֵיהּ דְּקָרֵיךְ: מַה לְּפִקָּדוֹן שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע בְּנִשְׁבָּע מְזִיד בְּשׁוֹגֵג. - וּמַאי חוֹכָא? דִּלְמָא מִכְּדֵי גְּזֵירָה שָׁוָה כְּתַר דְּקָמָא לֵיהּ גְּזֵירָה שָׁוָה לְא פָּרִיךְ! - וְלָא? וְהָאָמַר רַב בַּר אִיתַי לְרַבָּנַן: מַאן תְּנָא שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן לֹא נִיתַּן זְדוֹנָהּ לְכַפָּרָה? רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא! - דִּלְמָא מֵיזִד בְּשׁוֹגֵג פָּרִיךְ, דְּגָמַר לָהּ מִמְּעִילָה, דְּהָנָךְ נְפִישִׁין, אֲבָל מוּשְׁבָּע בְּנִשְׁבָּע וְתִגְמַר עֵדוּת וְתִגְמַר לָהּ מִפִּקָּדוֹן, מֵזִיד דְּלָאו בְּשׁוֹגֵג: מַה לְּפִקָּדוֹן שׁוֹגֵג אִין, מְזִיד לָא, אַף עֵדוּת - שׁוֹגֵג אִין, מְזִיד לָא, כִּי הֵיכִי דְּלִילְיָא מִפִּקָּדוֹן, מֵזִיד דְּלָאו מִמְּעִילָה!

כשנבש – מילף יליף פקדון מעדות, ולא סבירא ליה כפריכיה מדקמא ליה גזרה שוה, וליכא חוכא. **ופרבינן:** ותיתרך **עדות** בו' – כלומר, היינו חוכא: לבתר דגמר פקדון ממעילה למזיד דלאו בשוגג, היכי פריך: תאמר בעדות שעשה בו מזיד בשוגג? בתר דקמא ליה גזרה שוה ד"תחטא" "תחטא", ליתרך עדות וליליף מפקדון למזיד דלאו בשוגג, היכי פריך: תאמר בעדות שעשה בו מזיד בשוגג? בתר דקמא ליה גזרה שוה ד"תחטא" "תחטא", ליתרך עדות וליליף מפקדון למזיד ומשני:

ומשני: לחכי כתבה כו'. **משנה** **אלא** על **תביעת** ממון **בפקדון** – שאילו העידוהו היו מחזירין אותו לממון, אבל זה אם העידוהו לא היה מחזיר, שהיה יכול לומר "חזרתי בי". **משביע אני עליכם** – כולה מתניתין מפרש בגמרא. **גמרא** **ויש** לו – שיש ממון עליו. **והוא עד** – שהיה עד באותה שעה. **פשיטא** – דאי לא עדים ביניהן מאי איצטריך למיתני במתניתין פטורין?! **לא צריכא** דקאי עליהו – שעומד בצד עדיו. **מהו דתימא** – ודאי להנך דקימני גביה קאמר, והרי ייחד עדיו, קא משמע לן. **תניא נמי הכי** – דאף על גב דגבייהו קאי, פטורין. **ראה סיעה של בני אדם ועדיו ביניהן** – על ברחך בדקאי גבייהו קאמר, מדקאמר סיפא: (יבול) (כר) אפילו כל העומדין כאן תלמוד לומר והוא עד. **הרי ייחד עדיו** – דכיון דאמר "עומדין כאן" – אותן העומדין אצלו ייחד וחייבין, ואי לא פריש הכי בהדיא – תנא ברישא פטורין. **אם** **לוא יגיד** – כתיב מלא, למדרש ביה: לו לא. **משנה** **מצוה אני עליכם** – בגמרא מפרש. **באל"ף דל"ת** – שם הכתוב באל"ף דל"ת. ביו"ד ה"י – שם הכתוב ארבע אותיות הכתוב ביו"ד ה"י. **המקלל בבולן** – מברך את השם באחד מהם, כגון "יכה פלוני את פלוני" שזה הוא חיובו בשמקלל שם בשם. **חייב** – מיתה. המקלל עצמו **כו'** – מפרש בגמרא. **יכבה ה' אלהים** – "וכן יכבה אלהים" גרס במתניתין, וכן כתוב ונקוד בסדר משנה מוגהת ודוקנית. **זו היא אלה** – אם אמר לעדים אחד מן המקראות שבקללות: "יכבה השם בשחפת וגו' אם לא תעידני". וכן "יכבה השם" – כגון שהיה אחד קורא קללות שבתורה, ואמר לעדים: "כן יכבה אם לא תעידני" – זו היא אלה, דהא כתיב בהם "ככל אלות הברית". **אל יכך** – אם תעידני, או: יברכך אם תעידני, (וכפרו) (וכפרו). **רבי מאיר מחייב** – מכלל לאו אתה שומע הן: אל יכבה אם תעידני, ואם לא תעידני יכך. **גמרא** **בצוואה האמורה בתורה** – "אלה המצות" (כתב) (דכתיב) בפרשת נדרים (ויקרא כז). **בובלבם** – לשון אסירה "בכבלי ברזל" (תהלים קמט). **אוסרכם אני בשבועה** – מזכיר את השם באחד מכל הלשונות הללו.

תוספות

או שהיה אחד מהן קרוב או פסול דרי אלו פטורין – אף על גב דכבר שמענו דאין נוהגת אלא בראוין להעיד, איצטריך למיתני הכא, דאפילו אם יש שלשה עדים והשניים כשרים – פטורין, דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. מתוספות הרב רבינו משה. **באלף** דלת ביוד ה"י – אף על גב דהזהירה את השם באותיותיו אין לו חלק בו', שמא ביון שאינו מתכוין לשם מזהר. גם זה מתוספות רבינו משה.

לְהָכִי כְּתָבָהּ רַחֲמָנָא לְעֵדוּת גַּבֵּי שְׁבוּעַת בִּיטוּי וְגַבֵּי טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, דִּכְתִיבִי נָאֲמַר בָּהֶן "וְנֶעְלַם", וְכֵן לֹא נֶאֱמַר בָּהֶן "וְנֶעְלַם", לְחַיֵּב עַל הַמְּזִיד בְּשׁוֹגֵג.

משנה "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי שֶׁאֲמַר אִישׁ פְּלוֹנִי לִיתֵּן לִי מָאתַיִם זוּז, וְלֹא נָתַן" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִים, שֶׁאֵין חַיָּבִין אֶלָּא עַל תְּבִיעַת מָמוֹן בְּפִקָּדוֹן. "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְרְשׁוּ לִי עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁקָּדְמָה שְׁבוּעָה לְעֵדוּת. עַמַּד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָמַר: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין עַד שֶׁיֹּאמַר מִתְכַּוִּין לָהֶם. אָמַר לִשְׁנַיִם: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי", - "שִׁבְעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת", וְהֵם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת עַד מִפֵּי עֵד, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. שָׁלַח בְּיַד עַבְדּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לְהֶחָלֵשׁ בְּתְבִיעַת מָמוֹן - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין עַד שֶׁיֹּאמַר מִתְכַּוִּין לָהֶם. אָמַר לִשְׁנַיִם: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין, עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ. **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן: "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי שֶׁאָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי לִיתֵּן לִי מָאתַיִם זוּז, וְלֹא נָתַן", יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְחָטָא" "וְחָטָא" לְגִזֵּרָה שָׁוָה, נֶאֱמַר כָּאן "וְחָטָא", וְנֶאֱמַר לְהֶלֶן "וְחָטָא", מַה לְּהֶלֶן בִּתְבִיעַת מָמוֹן וְיֵשׁ לוֹ, אַף כָּאן בִּתְבִיעַת מָמוֹן וְיֵשׁ לוֹ. "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְרְשׁוּ לִי עֵדוּת" כו'. תָּנוּ רַבָּנָן: "מַשְׁבִּיעֲנִי אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְרְשׁוּ לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי", יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע", מִי שֶׁקָּדְמָה עֵדוּת לִשְׁבוּעָה, וְלֹא שֶׁקָּדְמָה שְׁבוּעָה לְעֵדוּת. "עָמַד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָמַר מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם". אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילּוּ עֵדִי בֵּינֵיהֶן. **פְּשִׁיטָא!** - לָא צְרִיכָא דְּקָאֵי עִילָּוֵיהוּ, מַהוּ דְּתֵימָא: כְּמַאן דְּאָמַר לְהוּ דְּמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: רָאָה סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין וְעֵדָיו בֵּינֵיהֶן, וְאָמַר לָהֶן: "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם אִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי", יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "יְהוּא עֵד", וַהֲרֵי לֹא יִיחֵד עֵדָיו. יָכוֹל אֲפִילּוּ אָמַר "כָּל הָעוֹמְדִין כָּאן"? תַּלְמוּד לוֹמַר: "יְהוּא עֵד", וַהֲרֵי יִיחֵד עֵדָיו. "אָמַר לִשְׁנַיִם מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם". תָּנוּ רַבָּנָן: אָמַר לִשְׁנַיִם: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי אִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי", וְהֵן יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת עַד מִפִּי עֵד, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל, יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ",

בראוין להעיד הפתוב מדבר. "שָׁלַח בְּיַד עַבְדּוֹ" וכו'. תָּנוּ רַבָּנָן: שָׁלַח בְּיַד עַבְדּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶן הַנַּתְבֵּעַ: "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וְתֵעִידוּנִי", יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ". מַאי תַּלְמוּדָא? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "אִם לוֹא יַגִּיד" כְּתִיב, אִם לוֹ לֹא יַגִּיד - וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ, וְאִם לְאַחֵר לֹא יַגִּיד - פָּטוּר. **משנה** "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם", "מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם", "אוֹסְרֶכֶם אֲנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין; "בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין; בְּ"אֶלָף דָּלֶת", בְּ"יוֹד הֵי", בְּ"שַׁדַּי", בְּ"צְבָאוֹת", בְּ"חַנּוּן וְרַחוּם", בְּ"אֶרֶךְ אַפַּיִם", בְּ"רַב חֶסֶד", וּבְכָל הַכִּנּוּיִין - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין. הַמְקַלֵּל בְּכוּלָּן - חַיָּב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. הַמְקַלֵּל בְּכוּלָּן - חַיָּב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. וְאִמּוֹ בְּכוּלָּן - חַיָּב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. הַמְקַלֵּל עַצְמוֹ וַחֲבֵירוֹ בְּכוּלָּן - עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. "יְכַבֶּכָּה ה' אֱלֹהִים", וְכֵן "יְכַבֶּכָּה אֱלֹהִים" - זוֹ הִיא אָלָה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה. "אַל יְכַךְ", וְ"יְבָרֶכְךָ", וְ"יֵיטֵב לְךָ" - רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. **גמרא** "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם". מַאי קָאָמַר? אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם בַּשְּׁבוּעָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם בְּצַוָּאָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, אוֹסְרָכֶם אֲנִי בְּאִיסּוּר הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, אֶלָּא הָא דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: "כּוֹבְלָכֶם אֲנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין, כּוֹבֵל בְּאוֹרַיְיתָא מִי כְּתִיב? אֶלָּא אָמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר: מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם בִּשְׁבוּעָה, מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם בִּשְׁבוּעָה, אוֹסְרָכֶם אֲנִי בִּשְׁבוּעָה, כּוֹבְלָכֶם אֲנִי בִּשְׁבוּעָה. "בְּאֶלָף דָּלֶת, בְּיוֹד הֵי, בְּשַׁדַּי, בִּצְבָאוֹת, בְּחַנּוּן וְרַחוּם, בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם, בְּרַב חֶסֶד". לְמֵימְרָא, דְּ"חַנּוּן" וְ"רַחוּם" שְׁמוֹת נִינְהוּ? וּרְמִינְהִי: יֵשׁ שֵׁמוֹת שֶׁנִּמְחָקִין, וְיֵשׁ שֵׁמוֹת שֶׁאֵין נִמְחָקִין; אֵלּוּ הֵן שֵׁמוֹת שֶׁאֵין נִמְחָקִין, כְּגוֹן: "אֵל", "אֱלֹהֶיךָ", "אֱלֹהִים", "אֱלֹהֵיכֶם", "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה", "אֶלֶף דָּלֶת", וְ"יוֹד הֵי", "שַׁדַּי", "צְבָאוֹת" - הֲרֵי אֵלּוּ אֵין נִמְחָקִין; אֲבָל "הַגָּדוֹל", "הַגִּבּוֹר", "הַנּוֹרָא", "הָאַדִּיר", וְ"הֶחָזָק", וְ"הָאַמִּיץ", "הָעֲזוּז", "חַנּוּן" וְ"רַחוּם", "אֶרֶךְ אַפַּיִם", וְ"רַב חֶסֶד" - הֲרֵי אֵלּוּ נִמְחָקִין. אָמַר אַבַּיֵי: מַתְנִיתִין - בְּמִי שֶׁהוּא חַנּוּן,

שייך לעמוד בו **בפירוש** רבינו חננאל גרס: א"ד מן השם אינו נמחק, ותימה: דמאי שנא מצ"ב מצבאות וש"ד משדי דנמחקין לפי שאין שם בפני עצמו? ושמא משום דשם המיחד הוא יש להזהיר בו יותר. שייך לעמוד בו **הכי גרסינן:** אין הלכה כרבי יוסי, ואיצטריך דלא תימא נימוקו עמו. וכן [גרס] רבינו חננאל.

באחרונה

כמי שהוא חנון – ולאו דחנון שם הוא, אלא בשם מי שהוא חנון. כתב אלף למד מאלהים – שהתחיל לכתוב אלהים וכתב אלף למד – אין נמחקין ואף על פי שלא גמר את השם, שהרי שתי אותיות הללו שם לעצמו. חזיק מזה כו' – למלאך האמצעני קרא אדון, שכך באו לפניו מיכאל באמצעו גבריאל מימינו רפאל משמאלו. אף זה קדש – דכתיב לעיל מינה "וירא עליו יי" והדר כתיב "והנה שלשה אנשים". ואמר להקדוש ברוך הוא: אל נא תעבור מעל עבדך, המתן לי כאן עד שאכניס האורחין. מי שיש בידו כו' – והכי קאמר: ואמר לוט אליהם באוזניהם: אל נא יהי כן, וחזר כלפי השם ואמר לה: אדוני, הנה נא מצא עבדך. בנבות – כתיב (מלכים א כא) "ברך נבות אלהים". בטיבה – בגן (שופטים יז) "לו בית אלהים", ובגן (שם) "הקדש הקדשתי" (את) הכסף לה' מידי לבני" וגו' – הרי הוא אסור עלי להקדש גמורים שהן לשם עד שאתננו מידי לבני לעשות פסל ומסכה. וכן (שם יח) "ונבח ה' דרככם" כלפי שכינה אמר. אלף למד חול – בגן (שם יז) "לו בית אלהים" (שם יח), "את אלהי אשר עשיתי לקחתם". שפות האמוריו בנעבעה – "וישאלו בני ישראל בה'" (שם כ). וכי מבטיח – שיצליחו ואינו עושה? הם לא ביחנו – הם לא שאלו אלא "האלך", ולא אמרו "התתנהו בידי". באחרונה שביחנו – באורים ותומים – "כי מחר אתננו בידך", הסכימו לדבריהם. ומאתים לעיטרים בו' – לרבנן, דניחם ויעסקו בתורה אחד משמה שבהם. הנה מטתו – חול, שהיה נבעת מאשמדאי כדאמר במסכת גיטין (סח, ב). דקטלא חד משיתא – באנגריא דעבודת המלך. כל מלכיא האמורים בדניאל – כל מקום שנאמר שם מלך. חזיק מזה – "מלך מלכיא". דאיתו לגבודנצר לא הוה קרי ליה דניאל "מלך מלכיא", אלא הכי קאמר: אנת מלכא נבודנצר, מלך מלכיא דהוה אלהא דשמיא מלכות חסנא יהב לך. והלא כבר נאמר בשבועת האלה – מהכא משמע תיהוי לאלה ולשבועה, ותו לא הוה ליה למיכתב אלא "יתן ה' את ירכך נופלת". מה לחלן שבועה – דכתיב "והשביע". ומה לחלן בשם – דכתיב "יתן ה' וגו', תשבע – "שבועת ה' תהיה וגו'" (שמות כב). [ואל תשבע] – "לא תשבעו [בשמי] לשקר" (ויקרא יט). קלל – "יתן ה' אותך לאלה". לא תקלל – בין קללת השם, בין קללת חבירו "לא תקלל חרש" (שם). מה תשבע בשם כו' – וברייתא רבי חנינא, ומתניתין רבנן. נזדה שוה – דנאמר כאן "אלה" ונאמר להלן "אלה". דשבועה היא מנא להו – "ושמעה קול אלה" מנא להו דבשבועה משתעי? נשקא להו מדיניא – מגופיה דמשמעות דקרא הכי משמע. וכן הוא אומר – אלמא אלה היא שבועה כו'. ופרכינן: התם "שבועת האלה" כתיב, שבועה שהיא בקללה, אבל שבועה שאינה בקללה לא משתמע מהכא.

באחרונה שביחנו – שבכולן לא כתב "אם אחדל" אלא באחרונה, דכתיב "האוסיף לצאת למלחמה עם בני בנימין אחיי אם אחדל". **דקטלא** חד משיתא בעלמא כו' – בהוצאת למלחמת הרשות קאמר. **מה** כאן שבועה – תימה: ותיפוק ליה משבועת הפקדון מגזרה שוה ד"תחטא"! וכי תימא דעיקר דאיצטריך למילף מה כאן בשם כו', אבתי לקמן דפריך לרבנן: אלה דשבועה היא מנא להו, ליגמר מפקדון.

והוא

בְּמִי שֶׁהוּא רַחוּם קָאָמַר. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִי הָכִי, "בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ" נַמִּי, בְּמִי שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שֶׁלּוֹ קָאָמַר! - הָכִי הָשְׁתָּא?! הָתָם כֵּיוָן דִּלְמָא מִידֵי אַחֲרִינָא דְּאִיכְּרִי רַחוּם וְחַנּוּן, וַדַּאי בְּמִי שֶׁהוּא חַנּוּן, וַדַּאי בְּמִי שֶׁהוּא רַחוּם קָאָמַר, הָכָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא שָׁמַיִם וְאָרֶץ, בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ קָאָמַר. תְּנוּ רַבָּנָן: כָּתַב אֶלֶף לָמֶד מֵ"אֱלֹהִים", "יה" מ"יי" - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ נִמְחָק. שִׁין דָּלֶת מִ"שַׁדַּי", אֶלֶף דָּלֶת מֵ"אֲדֹנָי", צָדֵי בֵּית מִ"צְּבָאוֹת" - הֲרֵי זֶה נִמְחָק; רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: "צְּבָאוֹת" פּוֹלֹו נִמְחָק, שֶׁלֹּא נִקְרָא צְּבָאוֹת אֶלָּא עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהוֹצֵאתִי אֶת צִבְאֹתַי אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. תָּנוּ רַבָּנָן: כָּל הַמְפָל לָשֵׁם, בֵּין מִלְּפָנָיו וּבֵין מִלְּאַחֲרָיו - הֲרֵי זֶה נִמְחָק. לְפָנָיו כֵּיצַד? "לַיי" - ל' נִמְחָק, "בַּיי" - ב' נִמְחָק, "ייי" - ו' נִמְחָק, "מַיי" - מ' נִמְחָק, "שַׁיי" - ש' נִמְחָק, "חַיי" - ה' נִמְחָק, "פַּיי" - כ' נִמְחָק; לְאֲחָרָיו כֵּיצַד? "אֱלֹהֵינוּ" - נ"ו נִמְחָק, "אֱלֹהֵיהֶם" - ה"ם נִמְחָק, "אֱלֹהֵיכֶם" - כ"ם נִמְחָק, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: לְאַחֲרָיו אֵינוֹ נִמְחָק, שֶׁכְּבָר קִדְּשׁוֹ הַשֵּׁם. אָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים. (אַבְרָהָם דִּלְטָיָא לְגַבּוֹת בְּגִבְעַת בִּנְיָמִן שְׁלֹמֹה דְּנִיאֵל, סִימָן) כָּל שְׁמוֹת הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה בְּאַבְרָהָם קֹדֶשׁ, חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא חוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר יי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ"; חֲנִינָא בֶּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי אָמְרוּ: אַף זֶה קֹדֶשׁ. כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: גְּרוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִין יוֹתֵר מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה, כְּמַאן? כְּאוֹתוֹ הַזּוֹי. כָּל שְׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּלוֹט חוֹל, חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם אַל נָא אֲדֹנָי הִנֵּה נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ" וגו', מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְהַחֲיוֹת וּלְהָמִית וּלְהַחֲיוֹת זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּל שְׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּנְבוֹת קֹדֶשׁ, בְּמִיכָה - חוֹל; רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּנְבוֹת - קֹדֶשׁ. בְּמִיכָה - יֵשׁ מֵהֶן חוֹל וְיֵשׁ מֵהֶן קֹדֶשׁ; אֶלֶף לָמֶד - חוֹל, יוד חי - קֹדֶשׁ, חוּץ מִזֶּה שֶׁאֶלֶף לָמֶד וְהוּא קֹדֶשׁ: "כָּל יְמֵי הֱיוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים בְּשִׁילֹה". כָּל שְׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּגִבְעַת בִּנְיָמִן - רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: חוֹל, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: קֹדֶשׁ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי מַבְטִיחַ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַה שֶּׁהִבְטִיחַ עָשָׂה, וְהֵם לֹא בִּיחֲנוּ אִם לִנְצוֹחַ אִם לִנָּצַח; בְּאַחֲרוֹנָה שֶׁבִּיחֲנוּ - הִסְכִּימוּ עַל יָדָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּפִנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן (הַכֹּהֵן) עֹמֵד לְפָנֶיהָ בַּיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר הַאוֹסֵף עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם [בְּנֵי] בִנְיָמִן אָחִי אִם אֶחְדָּל". וגו'. כָּל שְׁלֹמֹה הָאֲמוּרִין בְּשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ, שִׁיר לִמְי שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, חוּץ מִזֶּה: "שִׁרְמֵי שֶׁלִּי לִפְנֵי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה" - שֶׁלְּשֶׁלְּמֹה שִׁשִּׁים". - אַף זֶה וְלֹא הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מַלְכוּתֵיהּ דְּקְטָלָא חַד מִשִּׁיתָא בְּעַלְמָא לָא מִיעַנְשָׁא, שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁרְמֵי שֶׁלִּי לִפְנֵי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה" - לְמַלְכוּתֵיהּ דִּרְקִיעָא, "וּמָאתַיִם לְעִטְּרִים אֶת פְּרִיוֹ" - לְמַלְכוּתֵיהּ דְּאַרְעָא; שְׁמוּאֵל לָא פָּתְנָא קַמָּא וְלָא כֵּישׁ אוֹמְרִים! - אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, וַיֹּאמֶר אוֹמְרִים: זֶה - קֹדֶשׁ, וְזֶה הוּא חוֹל - דְּ"מִטָּתוֹ", שְׁמוּאֵל דְּאָמַר כֵּישׁ אוֹמְרִים. כָּל מַלְכֵיא הָאֲמוּרִים בְּדָנִיֵּאל חוֹל, חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא קֹדֶשׁ: "אַנְתְּ מַלְכָּא [מַלְכָּא] מַלְכַיָּא דִּי אֱלָהּ שְׁמַיָּא מַלְכוּתָא חָסְנָא וְתַקְפָּא וִיקָרָא יְהַב לָךְ"; וַיֹּאמְרִים: אַף זֶה קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "מָרֵי חֶלְמָא לְשַׂנְאָךְ וּפִשְׁרֵהּ לְעָרָךְ", לְמַאן קָאָמַר? אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לְגַבּוֹכַד נֶצַּר קָאָמַר לֵיהּ, שַׁנְאוֹתֵיהּ מַאי נִינְהוּ - יִשְׂרָאֵל, מֵילְטָ קָא לַייֵט לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל? - וְתָנָא קַמָּא סָבַר: שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל אֵיפָא, שׂוֹנְאֵי גּוֹיִם לֵיכָּא? "וּבְכָל בְּנוּיִן - הֲרֵי אִלּוּ חֲיִבִין" כו'. וּרְמִינְהִי: "יִתֵּן ה' אוֹתְךָ לְאָלָה וְלִשְׁבוּעָה" - מַה לְּמוּד לוֹמַר? וְהָלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בְּשִׁבוּעַת הָאָלָה"! לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה", נֶאֱמַר כָּאן "אָלָה" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "אָלָה", מַה לְּהַלָּן שְׁבוּעָה אַף כָּאן שְׁבוּעָה, מַה לְּהַלָּן בְּשֵׁם אַף כָּאן בְּשֵׁם! אֲמַר אַבָּיֵי: לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי חֲנִינָא בַּר אִידִי, הָא רַבָּנָן; דְּתַרְוַיְיהוּ, רַבִּי חֲנִינָא בַּר אִידִי אוֹמֵר: הוֹאִיל וְאָמְרָה תּוֹרָה הִשָּׁבַע וְאַל תִּשָּׁבַע, קַלֵּל וְאַל תְּקַלֵּל, מַה הִשָּׁבַע בְּשֵׁם - אַף לֹא תִּשָּׁבַע בְּשֵׁם, מַה קַּלֵּל בְּשֵׁם - אַף לֹא תְּקַלֵּל בְּשֵׁם. וְרַבָּנָן, אִי נָמֵירִי גְּזֵירָה שָׁוָה - נֵיצְעֵי שֵׁם הַמְיוּחָד, אִי לָא נָמֵירִי גְּזֵירָה שָׁוָה - אָלָה דִּשְׁבוּעָה הִיא מְנָא לְהוּ? - נָפְקָא לְהוּ מִדְּתַנְיָא: "אָלָה" - אֵין אָלָה אֶלָּא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבוּעַת הָאָלָה". תָּנָא: "שְׁבוּעַת הָאָלָה" כְּתִיב! הָכִי קָאָמַר: "אָלָה" - אֵין אָלָה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבוּעַת הָאָלָה".

ומנין

חבי נרסינן: מנין לעשות שבועה שאין עמה אלה בשבועה שיש עמה אלה – כך שניה בתורת כהנים. ובמסכת סוטה מפרשה בפרק "היה מביא את מנחתה" (יח, א): היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? "שבועה שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בך". **ושמעה אלה ושמעה** קול – מדהויה ליה למכתב "ושמעה אלה" שמעת מינה דהיא שבועה (כל) שיש בה אלה, **ובתב** "קול אלה" יתירא, לדרשא אחא, לחייבה באחת משתי הקולות. **ויבא אותו באלה** – נבוכדנצר את צדקיהו. **אריור בו נידוי בו שבועה בו קללה** – כל לשונות הללו הוא משמש, וצריך לפרוש ממנו אם אמר חכם ארור בלשון נידוי, ואם אמר אדם לחבירו לשם שבועה וקבלו עליו – שבועה היא, והמקלל את חבירו בלשון "ארור הוא לה'" – קללה היא, וחייב המקלל. **ודלמא תיתי עבד** – אבל "ארור" לאו לשון שבועה הוא. **אמן בו שבועה** – הענה "אמן" אחר שבועה – כמוציא שבועה מפיו. **בו קבלת דברים** – האומר לחבירו "על מנת שתקיים לי תנאי כך וכך", ואמר "אמן" – קבל דבריו וחייב לקיים תנאו. **בו אמנת דברים** – וראוי לענות "אמן" על דבר תפלה ותחנה, שהוא לשון מאמן הדברים, שיהא רצון שיהא אמת כן. **ואמרה האשה אמן אמן** – דאי לאו כמוציאה שבועה דמיא אמאי מבדקה? אפילו מושבע מפי אחרים אין באן, שהרי לא אמרה כלום אחר שבועה. ולא דמיא ל"משביעני עליכם" שהם כופרין אחר שבועה ועונין על דבריו "אין אנו יודעין לך עדות". **לאו שבועה** – כדמסיים ואזיל, שאמר או "לאו לאו", תרי זימני, או "הן הן" תרי זימני – הרי היא כשבועה, מאחר (שהחזיק) דבריו. **איש איש כי יקלל** – מה תלמוד לומר? מאחר שעתיד לכתוב "ונקב שם ה' מות יומת", ליכתוב "איש איש כי יקוב שם ונשא חטאו ירמות"! **על שם מיוחד** – בן ארבע אותיות דיו"ד ה"י. **באזהרה** "אלהים לא תקלל" (שמות כב). **נגקבו שם יומת בו** – קרא יתירא הוא, והניחו ענין למקלל אביו ואמו, שאינו חייב עד שיקללם בשם המיוחד. **ודברי הכל** – דלא תימא: הואיל וקרא יתירא הוא לרבות – תניהו ענין לרבות אף המקלל עצמו וחבירו. אלא דוקא קאמר רבי מנחם, לרבות מקלל אביו שהוא בסקילה כמברך את השם, אבל בעצמו וחבירו דלאו בעלמא הוא – לא תילף מהכא. **לא תקלל חרש** – ומרבינן מיניה בסנהדרין (סו, א) כל שהוא בעמך. **ויתיב וקאמר מתניתין בדתנן** – רב כהנא היה שונה משנתנו כמות שהיא שניה: "יככה וכן יככם". **אמר ליה** – רב יהודה: בּנָה, הפוך בדרכך כנגד אחרים, **אמור "יכהו וכן יכהם" שלא תקללני. ויתיב וקאמר גם אל יתצך לנצח** – את המקרא הזה היה דורש, שנאמר בדוגא בספר תהלים. **בנה** – ואמור "יתצהר". **והא ליה לרבי מאיר בו'** – דתנן במסכת קדושין (סא, א) רבי מאיר אומר: כל תנאי שאינו בפול בתנאי דבני גד ובני ראובן] אינו תנאי, ואי לא כפליה לא אמרינן: מכלל זה אתה שומע את זה, **והדי פומה דאיסורא** – ופרכינן מינה לרבי מאיר בו' דתנן במסכת קדושין, מדכתיב "אם לא שטית הנקי", ופשיטא לן דלא הוערבנו לברך את הסוטות, ולא נאמר אלא לשמוע לאו מכלל קן, קללה מכלל ברכה. שאם שטית לא תנקי, אלמא לא בעינן בפילה. ומשני רבי חנחום: "הנקי" כתיב בלא יו"ד, כמו "חנקי", וקאי אקרא דבתריה דכתיב "ואת כי שטית" למשמע הכי: חנקי ממים המארירים – האלה ואת כי שטית. אלמא, אי לא "חנקי" – מכלל הן אתה שומע לאו לא אמרינן.

והוא דאמר לאו לאו – ולאו דשבועה ממש היא, אלא יש להזהר, וקצת יש ענוש בדבר.

יכד וכן יככם זו היא אלה שנאמרה בתורה – תימה: דלעיל לא גמרינן אלא שבועה שאין עמה אלה שהיא כשבועה שיש עמה אלה, אבל אלה שאין עמה שבועה כיש עמה שבועה מנא לן?

ועל הכנויין באזהרה – ואם תאמר: למאן דאמר בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סו, א): "אלהים לא תקלל" קדש, "איש איש כי יקלל" למה ליה? ויש לומר: דאיצטריך לכדרבי. והא דאמרינן: על הכנויין באזהרה – למעוטי מיתה אחא, ולא למעוטי כרת. **נגקבו** שם יומת מה תלמוד לומר – תימה: הא איצטריך לכדדרשינן בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נו, א) דאינו חייב עד שיברך שם בשם!

ושמור נפשך מאד – תימה: בקללה דברי הכל חייב, ובחובל עצמו איכא פלוגתא (בבא קמא צא, ב), חבלה נמי תיפוק ליה מהאי קרא, או מ"והשמרו מאד לנפשותיכם"! ועוד תימה: דבפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סו, א) דחיק לאשכוחי אזהרה למקלל אביו מנשיא וחרש דדיין, ליגמר ממקלל עצמו! ויש לומר: דאי לאו דאשכחנא אביו לא הוה גמרינן בעצמו מה שלא מצינו שאסור בחבירו.

מקלל חבירו דכתיב לא תקלל חרש – מחרש ואביו אתי, אלא שלא חש באן להאריך. ולהכא למימרך: שכן משונין, כדתניא בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סו, א) על דיין וחרש ונשיא, דאביו אינו משונה.

הכי

וּמִנַּיִן לָעֲשׂוֹת אָלָה שֶׁאֵין עִמָּהּ שְׁבוּעָה כְּאָלָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ שְׁבוּעָה, וּשְׁבוּעָה שֶׁאֵין עִמָּהּ אָלָה כְּשֶׁבּוּעָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ אָלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה", "וְשָׁמְעָה אָלָה, וְשָׁמְעָה קוֹל". אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: מִנַּיִן לְאָלָה שֶׁהִיא שְׁבוּעָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּבֵא אֹתוֹ בְּאָלָה" וגו', וּכְתִיב: "וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר מָרַד אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוֹ בֵּאלֹהִים". תְּנָא: "אָרוּר" - בּוֹ נִידוּי, בּוֹ קְלָלָה, בּוֹ שְׁבוּעָה. בּוֹ נִידוּי - דִּכְתִיב: "אוֹרוּ מֵרוֹז אָמַר מַלְאַךְ ה' אֹרוּ אָרוֹר יֹשְׁבֶיהָ", וְאָמַר עוּלָא: בְּאַרְבַּע מָאָה שִׁיפּוּרֵי שַׁמְּתִיהּ בְּרָק לְמֵרוֹז. בּוֹ קְלָלָה - דִּכְתִיב: "וְאָלָה יַעֲמֹדוּ עַל הַקְּלָלָה", וּכְתִיב: "אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶּסֶל" וגו'. בּוֹ שְׁבוּעָה - דִּכְתִיב "וַיַּשְׁבֵּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ לִפְנֵי ה'" וגו'. - וְדִלְמָא תְּרֵתֵי עֲבַד לְהוּ, אַשְׁבְּעִינְהוּ וְלִיטְּינְהוּ! אֶלָּא מֵהָכָא: "וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִגַּשׁ בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּאָל שָׁאוּל אֶת הָעָם לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יֹאכַל" וגו', וּכְתִיב: "וּיהוֹנָתָן לֹא שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו אֶת הָעָם". - וְדִלְמָא הָכָא נַמִּי תְּרֵתֵי עֲבַד לְהוּ, אַשְׁבְּעִינְהוּ וְלִיטְּינְהוּ! - מִי כְּתִיב "וְאָרוּר"? הָשְׁתָּא דְּאִתַּיתְּ לְהָכִי, הָתָם נַמִּי לָא כְּתִיב "וְאָרוּר".

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: "אָמֵן" - בּוֹ שְׁבוּעָה, בּוֹ קַבָּלַת דְּבָרִים, בּוֹ הַאֲמָנַת דְּבָרִים. בּוֹ שְׁבוּעָה - דִּכְתִיב "וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". בּוֹ קַבָּלַת דְּבָרִים - דִּכְתִיב "אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן". בּוֹ הַאֲמָנַת דְּבָרִים - דִּכְתִיב "וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה [הַנָּבִיא] (אֶל הֲנַנְיָהוּ) אָמֵן כֵּן יַעֲשֶׂה ה' יָקֵם ה' אֶת דְּבָרֶיךָ". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "לֹאו" שְׁבוּעָה, "הֵן" שְׁבוּעָה. - בַּשְׁלָמָא "לֹאו" שְׁבוּעָה, דִּכְתִיב: "וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל", וּכְתִיב "כִּי מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי". אֶלָּא "הֵן" שְׁבוּעָה מְנָא לָן? - סְבָרָא הוּא, מִדְּ"לֹאו" שְׁבוּעָה, "הֵן" נַמִּי שְׁבוּעָה. אָמַר רָבָא: וְהוּא דַּאֲמַר "לֹאו" "לֹאו" תְּרֵי זִימְנֵי, וְהוּא דַּאֲמַר "הֵן" "הֵן" תְּרֵי זִימְנֵי; דִּכְתִיב: "וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל", וּמִדְּ"לֹאו" תְּרֵי זִימְנֵי, "הֵן" נַמִּי תְּרֵי זִימְנֵי. "הַמְקַלֵּל בְּכוּלָּן - חַיָּיב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין". תְּנוּ רַבָּנָן: "אִישׁ [אִישׁ] כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "וְנֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת"! יָכוֹל לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל שֵׁם הַמְיֻחָד בִּלְבַד, מִנַּיִן לְרַבּוֹתוֹ אֶת הַכִּינּוּיִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו" וגו', מִכָּל מָקוֹם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל שֵׁם מְיֻחָד - בְּמִיתָה, וְעַל הַכִּינּוּיִין - בְּאַזְהָרָה. "וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ" וכו'. מַאן חֲכָמִים? רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי; דְּתַנְיָא, רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי אוֹמֵר: "בְּנָקְבוֹ שֵׁם יוּמָת" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שָׁם? לִימֵּד עַל הַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ, שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּקַלְּלֵם בְּשֵׁם. "וְהַמְקַלֵּל עַצְמוֹ וְחַבְרוֹ" כו'. אָמַר רַבִּי נָתָן: וְדִבְרֵי הַכֹּל. עַצְמוֹ - דִּכְתִיב: "רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד", כְּדִרְבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "הִשָּׁמֵר" "פֶּן" וְ"אַל" אֵינוֹ אֶלָּא לֹא תַּעֲשֶׂה. וַחֲבֵירוֹ - דִּכְתִיב: "לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ". "כְּפִי ה' אֱלֹהִים", וְכֵן "מְכָּבֶה אֱלֹהִים" - זוֹ הִיא אָלָה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה". יָתִיב רַב חֶנָּנָא קַמֵּיהּ דִּרְב יְהוּדָה, וְיָתִיב וְקָאָמַר הָא מַתְנִיתִין בְּדִרְתָנַן. אָמַר לֵיהּ: בְּנָה. יָתִיב הַהוּא מָרֵבָּנָן קַמֵּיהּ דִּרְב כָּהֲנָא, וְיָתִיב וְקָאָמַר: "גַּם אַל יִתְּצֵךְ לָנֶצַח יַהֲפְכֵךְ וְיִסָּחֲךְ מֵאֹהֶל וְשֹׁרְשֵׁךְ מֵאֶרֶץ חַיִּים סֶלָה", אָמַר לֵיהּ: בְּנָה. תַּרְתֵּי לָמָּה לִי? - מַהוּ דְּתֵימָא הָנֵי מִילֵּי מַתְנִיתִין, אֲבָל בְּקִרְאֵי - אֵימָא לָא מְכַנְּנִין, קָא מַשְׁמַע לָן. "אַל יִצְדְּךָ", וְ"בָּרֶכְךָ", וְ"יִטֶּה לְךָ" - רַבִּי מֵאִיר מַחֲיֵיב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. וְהָא לֵית לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר מְכַלֵּל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן! - אִיפּוֹךְ. כִּי אֲתָא רַבִּי יִצְחָק תְּנָא בְּדִרְתָנַן. אָמַר רַב יוֹסֵף: הִשְׁתָּא דַּאֲנַן תָּנֵי הָכִי, וְכִי אֲתָא רַבִּי יִצְחָק תְּנֵי הָכִי, שְׁמַע מִינַּהּ דְּזוֹקֶא תְּנַן. - אֶלָּא קַשְׁיָא! - כִּי לֵית לֵיהּ - בְּמָמוֹנָא, אֲבָל בְּאִיסּוּרָא אִית לֵיהּ. - הֲרֵי סוֹטָה דְּאִיסּוּרָא הוּא, וְאָמַר רַבִּי חֲנוּחוֹם בַּר חֲנִינַאי: "הַנָּקִי" כְּתִיב; טַעֲמָא דִּכְתִיב "הַנָּקִי", הָא לָאו הָכִי - מִכְּלָל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן לָא אָמְרִינַן!

הכי גרס בקונטרס ורבינו חננאל: אלא לעולם איפוך ובאיסורא אית ליה ובממונא לית ליה ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא. ובספרים היה כתוב "לא תיפוך". והקשה בקונטרס, דלרבנן דפסדי מי לית להו דשתויי יין במיתה? ונראה לתרץ, דהא דפסדי משום דבעינן שם המיחדה, ואינהו אהלתים קאי. אף על גב דכבר איפליגו, איידי דתנא רבי מאיר מחייב – תנא נמי וחכמים פוטרין. ואם תאמר: התינח סוטה דלית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן, משום דאית ביה ממונא. אבל אבתי תיקשה מכל הנהו קראי דמיתי פרק שלישי דקדושין (סא, ב): בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב "ואם בחקותי" וגו', וכן "אם תטיב" ר"א תאבר" "ואם לא יתחטא", משמע דמצרכי רבי מאיר כפילא אף על גב דליכא אלא איסורא גרידא! ויש לומר: ד"א בחקותי" ר"א תטיב" ר"א תאבר" איכא כמה מצות דאית בהו ממונא, ר"ה והוא יתחטא" נמי שייך לענין ממון, כגון מטמא תרומה. אבל קשיא לרבינו תם, דבסוף פרק קמא דנדרים (יג, ב) גבי נדר לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן, אף על גב דליכא אלא איסורא! ואומר הרב רבינו יום טוב: דוקא באיסור חמור הוא דאית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן, כגון שתויי יין ופרורי ראש דבמיתה, וכן נמי גבי "שבועה שלא אוכל לך" בפרק שני דנדרים (טז, א) משמע דאית ליה משום דאיסור חמור הוא, דחשיב בפרק בתרא דיומא (פו, א) חייבי בריירות ר"ל תשא" עמהן, ולקמן ברישׁ "שבועת הדיינים" (לט, א) נמי אמרינן: נודעתו כל העולם כשאמר הקדוש ברוך הוא "לא תשא". ואם תאמר: הלכה בקדושין (שם) בעי רבי מאיר תנאי בפול בשבועה, גבי "אז תנקה מאלתי"! ויש לומר: דהתם איכא ממונא, דכתיב "וכל טוב אדוניו בידיו".

הדרן עלך שבועת העדות

שבועת הפקדון, אשם בכסף שקלים – באשם מעילות כתיב ומיניה ילפינן שאר אשמות.

אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי, וְלֹא לְךָ וְלֹא לְךָ" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר "שְׁבוּעָה", בַּאֲחָרוֹנָה; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר "שְׁבוּעָה" לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. "תֵּן לִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד גָּזֵל וַאֲבֵידָה שֵׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "תֵּן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין שֵׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אָמַר: "חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכוּסְמֶת" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "אֲנַסְתָּ וּפִיתִּיתָ אֶת בִּתִּי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא אֲנַסְתִּי וְלֹא פִיתִּיתִי", "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵינוֹ מִשְׁלַם קָנָס עַל פִּי עַצְמוֹ; אָמְרוּ לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מִשְׁלַם קָנָס עַל פִּי עַצְמוֹ, מִשְׁלַם בְּשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי עַצְמוֹ. "גָּנַבְתָּ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא גָּנַבְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; "גָּנַבְתָּ, אֲבָל לֹא טָבַחְתִּי וְלֹא מְכַרְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. "הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הֵמִית", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; "הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עַבְדִּי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הֵמִית", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. אָמַר לוֹ: "חִבַּלְתָּ בִּי וְעָשִׂיתָ בִּי חַבּוּרָה", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא חִבַּלְתִּי וְלֹא עָשִׂיתִי בְּךָ חַבּוּרָה", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; אָמַר לוֹ עַבְדּוֹ: "הִפַּלְתָּ אֶת שִׁנֵּי וְסִימְתָּ אֶת עֵינִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הִפַּלְתִּי וְלֹא סִימְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. וְהַ הַכְלָל: כָּל הַמְשֻׁלָּם עַל פִּי עַצְמוֹ - חַיָּיב, וְשֶׁאֵינוֹ מְשֻׁלָּם עַל פִּי עַצְמוֹ - פָּטוּר. **גמ'** רַב אַחָא בַּר הוּנָא וְרַב יְהוּדָה בַּר חֲנִינָא בֵּי רַבָּה, פְּגַע בְּהוּ רַב פַּפָּא, אֲמַר שְׁתוּיֵי יַיִן – דְּמִיתָה לֹא שְׁמִיעָא לַהּ אֶלָּא הָךְ מִכְּלָל לְאוֹ (סנהדרין פג, ב) דִּכְתִיב (ויקרא י) "יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ וְלֹא תָמוּתוּ", הָא אִם תִּשְׁתֵּי בְּוֹאבֹאכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד תָּמוּתוּ. **פירוש ראש** – נפקא לן (סנהדרין שם) מדאיתקש לשתויי יין בספר יחזקאל (מד). **והתנן אלו שבמיתה** – ולא פליג איש עליה. **הכי גרסינן: אלא לעולם איפוך וכי לית ליה בממונא** – כלומר, אלא כי מפקת לה – לא תימא אפילו באיסורא לית ליה. אלא ודאי אית ליה, ומשום הכי ליכא לפלוגתא גבי שתויי יין. **ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא** – גבי כתובתה, ושבועה דמתניתין נמי על ידי ממון באה, הלכך רבי מאיר פוטר בדאפכינן. ובלאו איפוך ליכא לתרוצה, דאם כן לרבי מאיר שבועה דמתניתין איסורא גרידתא היא, דעל ברהך בהבי איצטריך לן לאוקומיה (והוא השבועת עד אחד שאינו בא לממון). ואי רבנן פטרי בה, אלמא לית להו מכלל לאו אתה שומע הן אפילו באיסורא גרידתא, אם כן שתויי יין דבמיתה לרבנן מנא להו? וכן מצאתי לשון בבלי בספרים ישנים: לא איתמר לא תיפוך משום קושיא דשתויי יין לרבנן.

אֶלָּא אֵיפוֹךְ, אֲפִילּוּ בְּאִיסּוּרָא לֵית לֵיהּ. מַתְקִיף לֵיהּ רַבִּינָא: וּבְאִיסּוּרָא לֵית לֵיהּ? אֶלָּא מַעֲתָּה, שְׁתוּיֵי יַיִן וּפִרּוּעֵי רֹאשׁ דִּבְמִיתָה, הָכִי נַמִּי דְּלֵית לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר? וְהָתַנְיָן, אֵלּוּ שֶׁבְּמִיתָה: שְׁתוּיֵי יַיִן וּפִרּוּעֵי רֹאשׁ - אֶלָּא לְעוֹלָם תֵּיפּוֹךְ, כִּי לֵית לֵיהּ - בְּמָמוֹנָא, בְּאִיסּוּרָא אִית לֵיהּ, וְשָׁאנֵי סוֹטָה דְּאִיסּוּרָא אִית לֵיהּ בְּמָמוֹנָא הוּא.

הדרן עלך שבועת העדות

שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרִחוֹקִים וּבִקְרוֹבִים, בְּכְשֵׁרִים וּבְפְסוּלִים, בִּפְנֵי בֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין - מִפְּנֵי עַצְמוֹ, וּמִפְּנֵי אֲחֵרִים אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּכַפְּרֶנּוּ בְּבֵית דִּין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין מִפְּנֵי עַצְמוֹ בֵּין מִפְּנֵי אֲחֵרִים - בֵּינָיִן שֶׁכָּפַר בּוֹ חַיָּיב. וְחַיָּיב עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שְׁגָגַת שְׁבוּעָה עִם זְדוֹן הַפִּקָּדוֹן, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל שְׁגָגָתָהּ גְּרִידְתָּא. וּמַה חַיָּיב עַל זְדוֹנָהּ? אֲפִילּוּ בְּכֹפֶר שְׁקָלִים. **שְׁבוּעַת** הַפִּקָּדוֹן בֵּיצַד? אָמַר לוֹ: "תֵּן לִי פִּקְדוֹנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי"; אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: "אֵין לְךָ בְּיָדִי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - הֲרֵי זֶה חַיָּיב. הִשְׁבִּיעַ עָלָיו חָמֵשׁ פְּעָמִים, בֵּין בִּפְנֵי בֵית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין, וְכָפַר - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה טַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לְהַזּוֹר וּלְהוֹדוֹת. הָיוּ חֲמִשָּׁה תּוֹבְעִים אוֹתוֹ, אָמְרוּ לוֹ: "תֵּן לָנוּ פִּקָּדוֹן שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּיָדֶךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לָכֶם בְּיָדִי" - חַיָּיב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי, וְלֹא לְךָ וְלֹא לְךָ" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר "שְׁבוּעָה", בַּאֲחָרוֹנָה; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר "שְׁבוּעָה" לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. "תֵּן לִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד גָּזֵל וַאֲבֵידָה שֵׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבֵידָה" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "תֵּן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין שֵׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אָמַר: "חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶמֶת" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "אֲנַסְתָּ וּפִיתִּיתָ אֶת בִּתִּי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא אֲנַסְתִּי וְלֹא פִיתִּיתִי", "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵינוֹ מְשֻׁלָּם קָנָס עַל פִּי עַצְמוֹ; אָמְרוּ לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְשֻׁלָּם קָנָס עַל פִּי עַצְמוֹ, מְשֻׁלָּם בֹּשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי עַצְמוֹ. "גָּנַבְתָּ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא גָּנַבְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; "גָּנַבְתָּ, אֲבָל לֹא טָבַחְתִּי וְלֹא מְכַרְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. "הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הֵמִית", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; "הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עַבְדִּי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הֵמִית", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. אָמַר לוֹ: "חִבַּלְתָּ בִּי וְעָשִׂיתָ בִּי חַבּוּרָה", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא חִבַּלְתִּי וְלֹא עָשִׂיתִי בְּךָ חַבּוּרָה", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; אָמַר לוֹ עַבְדּוֹ: "הִפַּלְתָּ אֶת שִׁנֵּי וְסִימְתָּ אֶת עֵינִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הִפַּלְתִּי וְלֹא סִימְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. וְהַ הַכְלָל: כָּל הַמְשֻׁלָּם עַל פִּי עַצְמוֹ - חַיָּיב, וְשֶׁאֵינוֹ מְשֻׁלָּם עַל פִּי עַצְמוֹ - פָּטוּר. **גמרא** רַב אַחָא בַּר הוּנָא וְרַב שְׁמוּאֵל בַּר אִידִי בַּר רַבָּה, פְּגַע בְּהוּ רַב פַּפָּא, אֲמַר

משנה **שבועת הפקדון. באנשים ובנשים כו'** – איידי דתנא בשבועת העדות "באנשים ולא בנשים" כו', תנהנו נמי לכולהו. **בקרובים** – שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו. **בפני בית דין ושלא בפני בית דין** – אם מפיו נשבע, שהוציא שבועה מפיו, או שענה "אמן" אחר שבועה ואחר כך הודה – חייב קרבן, דכתיב (ויקרא ה) "וכחש בעמיתו" כל דהו. **ומפני אחרים** – שלא ענה "אמן", כגון "משביעני עליך שתחזיר לי פקדוני", ואמר "אין לך בידי" – אינו חייב עד שיכפור בבית דין. משום דמושבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב, ומשבועת העדות גמרינן ליה, וסבירא ליה לרבי מאיר: דון מינה ומינה, והתם בבית דין כדפרישנא בפירקין לעיל (לא, א). **וחכמים אומרים כו'** – דסבירי להו: דון מינה ואוקי באתרה, כדפרישנן בפירקין דלעיל (שם). **וחייב על זדון שבועה** – דלא כתיב בהו "ונעלם". זדון השבועה – שזכור על הפקדון, ויודע שמתחייב על כפירתו קרבן. **ועל שגגתה עם זדון הפקדון** – ששגג בקרבן והזיד בפקדון. דיודע דהזיד בפקדון וכפר, אבל אינו יודע אם חייב עליו קרבן וכו'. **ואינו חייב על שגגתה גרידתא** – אם סבור לישבע באמת, משום דאנוס הוא. **בכפר שקלים** – הקנוי בשני סלעים, דהכי כתיב (ויקרא ה) גבי איל האשם "בערכך כסף שקלים". **נפני שיבול לחזור ולהודות** – אחר כפירה, נמצא שבכל שבועה הוא כופרו ממון. **שבועה באחריזה** – "אין לך בידי לא לך ולא לך בשבועה", דהשתא קיימא "שבועה" אבולהו. **אפילו אמר חמה ושעורה וכוסמת** – בגמרא מפרש לה. **שאינו משלם קנס על פי עצמו** – וכיון דאי אודי לא מיחייב לשלומי, כי כפר נמי לאו ממונא קא כפר ליה. **אבל משלם בושת ופגם וכו'** – הילכך ממונא כפריה. ובגמרא מפרש פלוגתייהו. **חמית שורך את עבדי** – קנסא הוא, דמשלם שלשים סלעים אפילו אינו שוה אלא דינר. **אמר לו עבדו הפלת את שיני** – קנסא הוא, שיוציא את עבדו לחרות בשביל אבר, והרי הוא כבהמתו. **גמ'** הזיר

הזיד בשבועת הפקדון מהו – פירש בקונטרס דבשבועת העדות ליכא למבעי דף בעיא, משום דאין התראת ודאי בשבועת העדות, דמי יודע שהם יודעים לו עדות. ואין נראה, דלא חשיב ספק כיון דלמותרה אין ספק, דהא בערים זוממין אי הוו צריכי התראה הוה מתרינן בהו, אף על גב דהמתרים בהם אין יודעין אם הם משקרים. והא דלא בעי דף בעיא בשבועת העדות – משום דאי אפשר לידע לעולם אם הם מזידין, שיכולין לומר שבחנו.

כיון דהזידוה הוא כו' – לאו חידוש גמור הוא, דהא איכא טובא בדפירש בקונטרס. אלא, כלומר, כיון שניתן דזונו לכפרה.

מילקא לקי קרבן לא מייתי – ואף על גב דגבי שפחה כתיב (ויקרא יט) "בקורת תהיה והביא את אשמו", הא אמרינן בסוף "ארבעה מחוסרי כפרה" (בריתות יא, א) דהיא לוקה והוא מביא קרבן. **מאי** אינו לוקה דלא מיפטר במלקות – תימה: דמעיקרא סלקא דעתיה דבעי למילף מיניה חומרא, דדין הוא שנחמיר בנזיר שכן לוקה. ולמאי דמסיק השתא צריך לומר דמיתניא לענין קולא, דדין הוא שנקל בנזיר שכן מיפטר במלקות! ונראה, דלא ידע לגבי מאי מייתיניא. אי נמי, מעיקרא סלקא דעתיה דהכי פירושו: לא, אם אמרת בשבועת העדות שהוא טמא שכן בפרהו תלויה במלקות הקל ולא בקרבן, תאמר בשבועת הפקדון שאין בפרהו תלויה במלקות אלא בקרבן דחמור. ודלא כמאן דאמר לעיל ניתא ליה לאיניש דליתי קרבן ולא ליליק, ומיהו בספרי מיתניא דף ברייתא ומיתניא איפכא, והכי איתא התם בפרשת נשא גבי נזיר: "בפתע" להביא את האונס, "פתאום" להביא את השוגג, והדין נותן, ומה במקום שלא חייב את המזיד חייב בו את השוגג, כאן שחייב את המזיד אינו דין שנחייב את השוגג. ומנין שחייב את המזיד? אמרת קל וחומר: מה שבועת העדות שלא חייב את השוגג, פירוש: שגגתה גרידא, חייב את המזיד, כאן שחייב את השוגג אינו דין שנחייב את המזיד? לא, אם אמרת בשבועת העדות שכן אינו לוקה, תאמר בנזיר שלוקה, והואיל ולוקה לא יביא קרבן - תלמוד לומר "וכפר מאשר חטא" וגו', ונראה דהיינו דף למייתי שבועת העדות, ובמקום שבועת העדות אית למיגרס שבועת הפקדון. ואית למיגרס נמי הכא אפכא כדאמרינן בספרי: מה לשבועת הפקדון דכן אינו לוקה כו'. וכן גרס רבינו חננאל, ותו לשונו: ואתינן למפשטה מהא דתניא בספרי דבי רב: לא, אם אמרת בשבועת הפקדון שכן אינו לוקה, תאמר בנזיר שנטמא דלוקה. והואיל ולוקה כו'. ואם תאמר: מאי קמשני דלא מיפטר במלקות, כלומר אלא צריך עדיין קרבן? והא היא גופה אתינן למילף בנזיר שיהא עדיין צריך קרבן! ואמר רבינו חם דהכי פירושו: דלא תיפטר במלקות – שאין מתכפר במלקות לחודיה, תאמר בנזיר שמתכפר במלקות לחודיה, דכי מייתי נמי בשוגג קרבן לא מייתי אלא למיזל עליה נזירות שהרה כדמסיק. ודלא כרבי אלעזר הקפר דאמר (נזיר יט, א): נזיר טמא חוטא הוא. והא דפריך: והא קרבן כתיב ביה, פירוש: הא בשוגג כתיב קרבן, ולמאי קאתי אם לא לכפר? ואם כן נילף משבועת הפקדון דבמזיד לא יפטר במלקות, אלא יצטרך עדיין קרבן! ומשני כו'. **פרט** ללוה בשטר ולוה בעדים – כגון דאמר "לא לויתי", דכאומר "לא פרעתי" דמי.

הכא

הזיד בשבועת הפקדון והתרו בו מהו – חייב קרבן, או מלקות, או שניהן? וגבי שבועת העדות, אף על גב דחזיא נמי מזיד בשוגג – ליכא למיבעי דף בעיא, משום דאין התראת ודאי בשבועת העדות, דמי יודע שהם יודעים לו עדות וליכול להתרות בו. **לא אשכחן מזיד דמיתי קרבן** – לאו דוקא כל התורה קאמר, שהרי ארבעה מביאין על הזדון ושוגגה: הבא על השפחה, ונזיר שנטמא, ושבועת העדות, ושבועת הפקדון. **הכי גרסינן:** אמרו ליה תניא חמורה הימנה שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה אשם בכסף שקלים מנאי אחרינא דתניא והכי תניא לה אחד זדונה ואחד שגגתה אשם בכסף שקלים ומאי חומרא דאילו התם חטאת בת דנקא והכא אשם בכסף שקלים. וליגמר מינה התם בדלא אתרו ביה – והכי פירושה: חמורה ממנה שבועת הפקדון משבועת העדות, שחייבין על זדונה מכות, מה שאין כן בעדות שאין בה התראת ודאי. ועל שגגתה עם זדון הפקדון אשם בכסף שקלים, ובעדות קרבן עולה ויורד. **טבות אין קרבן לא ומאי חומרא** – דמכות מקרבן, הואיל ולא תרוייהו עבדינן ביה? הא בעדות מייתי קרבן! ומשני: ניתא ליה לאיניש כו'. אמר להו רבא בר איתי לרבנן: תך מתניתין דקתני להו – מהכא לא תפשטה, דלעולם קרבן איכא לרבנן, ותך מתניתין דקתני קרבן לא – רבי שמעון היא, דקאמר: שבועת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה, כדאמרן בפירקין דלעיל, שכן לא עשו בו מושבע כנשבע ומזיד בשוגג. **אמר להו רב כהנא** – לא תדחקון לאוקומה כרבי שמעון, ובעיין נמי לא תפשטוה, דאנא תניא לה כר' **יוחנן** – **חומרא** – הא שבועת העדות נמי זדונה ושגגתה קרבן! **היינו חומרא** – דאילו בעדות חטאת היא, ולא נתנה בה תורה קצבה, ויכול לקנותה במעה בסף. דנקא = שתות, והיינו מעה שהיא אחד משמה בדינר. **וליגמר מינה** – למיפשט בעיין, דמייתי קרבן ולא לקי. **ומשני: דלמא התם בדלא אתרו ביה** – קאמר, דהא לא אייתי בה במלקות כלל. **לא אם אמרת** – לא ידעינן במאי קאי "לא אם אמרת". **הא קרבן כתיב ביה** – "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו" וכו' (במדבר ו). **כי היכי דתיחול עליה נזירות בטהרה** – שמתחילת למנות מעכשיו, ותלה הכתוב בקרבן. ולא לכפרה הוא בא. **אמרי רבנן** קמיה דרבה – הנך רבנן דלעיל דתנו שבועות בי רבה, אמרו לפניו שכך שאל רב כהנא מהם. **אמר להו** – מדקא מיבעי ליה באתרו ביה. **מכלל** – דפשיטא ליה דכי לא אתרו ביה הני סהדי דמיחיוב קרבן, ואף על גב דידעי הני סהדי שהוא חייב לו. **ואמאי מיחייב**? והא לא תועיל לו לפירנה, ועל כרחו ישלם, נמצא שכפירת דברים בעלמא הוא! **פשוט** – מקרבן. **פרט למורה לאחד מן האחין** – שיש לו חלק בממון זה, וכשתבעו האח השני כפר. **פרט ללוה בשטר** – קא סלקא דעתיה לכופר ממון שיש לו עליו שטר או עדים. **לא תטיינן** – דהא מתניתא לאו בכופר ממון קאמר, אלא במודה בממון, וכופר שלא מסר לו שטר עליו ולא היו עדים בדבר. **טתרוינן יוצא** = משנינו לויתי. **מינך יוצי** – ממך לויתי כל המנה, ולא היה לחבירך חלק בו. **לאו זדון עדים** – שהתרו בו.

הא

1 **הזיד בשבועת הפקדון והתרו בו מהו** – חייב קרבן, או מלקות, או שניהן? וגבי שבועת העדות,
2 אף על גב דחזיא נמי מזיד בשוגג – ליכא למיבעי דף בעיא, משום דאין התראת ודאי
3 בשבועת העדות, דמי יודע שהם יודעים לו עדות וליכול להתרות בו. **לא אשכחן מזיד דמיתי**
4 **קרבן** – לאו דוקא כל התורה קאמר, שהרי ארבעה מביאין על הזדון ושוגגה: הבא על
5 השפחה, ונזיר שנטמא, ושבועת העדות, ושבועת
6 הפקדון. **הכי גרסינן:** אמרו ליה תניא חמורה
7 הימנה שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מכות
8 ועל שגגתה אשם בכסף שקלים מנאי אחרינא
9 דתניא והכי תניא לה אחד זדונה ואחד שגגתה
10 אשם בכסף שקלים ומאי חומרא דאילו התם
11 חטאת בת דנקא והכא אשם בכסף שקלים.
12 וליגמר מינה התם בדלא אתרו ביה – והכי
13 פירושה: חמורה ממנה שבועת הפקדון משבועת
14 העדות, שחייבין על זדונה מכות, מה שאין כן
15 בעדות שאין בה התראת ודאי. ועל שגגתה עם
16 זדון הפקדון אשם בכסף שקלים, ובעדות קרבן
17 עולה ויורד. **טבות אין קרבן לא ומאי חומרא** –
18 דמכות מקרבן, הואיל ולא תרוייהו עבדינן ביה?
19 הא בעדות מייתי קרבן! ומשני: ניתא ליה לאיניש
20 כו'. אמר להו רבא בר איתי לרבנן: תך מתניתין
21 דקתני להו – מהכא לא תפשטה, דלעולם קרבן
22 איכא לרבנן, ותך מתניתין דקתני קרבן לא – רבי
23 שמעון היא, דקאמר: שבועת הפקדון לא ניתן
24 זדונה לכפרה, כדאמרן בפירקין דלעיל, שכן לא
25 עשו בו מושבע כנשבע ומזיד בשוגג. **אמר להו רב**
26 **כהנא** – לא תדחקון לאוקומה כרבי שמעון,
27 ובעיין נמי לא תפשטוה, דאנא תניא לה כר' **יוחנן**
28 **חומרא** – הא שבועת העדות נמי זדונה ושגגתה
29 קרבן! **היינו חומרא** – דאילו בעדות חטאת היא,
30 ולא נתנה בה תורה קצבה, ויכול לקנותה במעה
31 בסף. דנקא = שתות, והיינו מעה שהיא אחד
32 משמה בדינר. **וליגמר מינה** – למיפשט בעיין,
33 דמייתי קרבן ולא לקי. **ומשני: דלמא התם בדלא**
34 **אתרו ביה** – קאמר, דהא לא אייתי בה במלקות
35 כלל. **לא אם אמרת** – לא ידעינן במאי קאי "לא
36 אם אמרת". **הא קרבן כתיב ביה** – "והזיר לה' את
37 ימי נזרו והביא כבש בן שנתו" וכו' (במדבר ו). **כי**
38 **היכי דתיחול עליה נזירות בטהרה** – שמתחילת
39 למנות מעכשיו, ותלה הכתוב בקרבן. ולא לכפרה
40 הוא בא. **אמרי רבנן** קמיה דרבה – הנך רבנן
41 דלעיל דתנו שבועות בי רבה, אמרו לפניו שכך
42 שאל רב כהנא מהם. **אמר להו** – מדקא מיבעי ליה
43 באתרו ביה. **מכלל** – דפשיטא ליה דכי לא אתרו
44 ביה הני סהדי דמיחיוב קרבן, ואף על גב דידעי הני
45 סהדי שהוא חייב לו. **ואמאי מיחייב**? והא לא
46 תועיל לו לפירנה, ועל כרחו ישלם, נמצא
47 שכפירת דברים בעלמא הוא! **פשוט** – מקרבן. **פרט**
48 **למורה לאחד מן האחין** – שיש לו חלק בממון זה,
49 וכשתבעו האח השני כפר. **פרט ללוה בשטר** – קא
50 סלקא דעתיה לכופר ממון שיש לו עליו שטר או
51 עדים. **לא תטיינן** – דהא מתניתא לאו בכופר
52 ממון קאמר, אלא במודה בממון, וכופר שלא מסר
53 לו שטר עליו ולא היו עדים בדבר. **טתרוינן יוצא**
54 = משנינו לויתי. **מינך יוצי** – ממך לויתי כל המנה,
55 ולא היה לחבירך חלק בו. **לאו זדון עדים** – שהתרו
56 בו.

הא

1 לֵהּ: הַזִּיד בְּשִׁבְעוּעַת הַפִּקָּדוֹן וְהֻתְרוּ בּוֹ, מַהוּ? מִין
2 דְּחִידּוּשׁ הוּא, דִּכְלָל הַתּוֹרָה לָא אֶשְׁכַּחַן מְזִיד דְּמַיְיתֵי
3 קָרְבָּן וְהָכָא מַיְיתֵי קָרְבָּן - לָא שָׁנָא אֲתָרוּ בֵּיהּ וְלָא שָׁנָא
4 לָא אֲתָרוּ בֵּיהּ; אוֹ דִלְמָא הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אֲתָרוּ
5 בֵּיהּ, אֲבָל הֵיכָא דַּאֲתָרוּ בֵּיהּ - מִילְּקָא לֵקֵי, קָרְבָּן לָא
6 מַיְיתֵי; אוֹ דִלְמָא הָא וְהָא עֲבַדִינַן? אֲמַרוּ לֵיהּ, תָּנֵינָא:
7 חֲמוּרָה הַיְמֵנָּה שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, שֶׁחַיְּבִין עַל זְדוֹנָהּ
8 מַכּוֹת וְעַל שִׁגְגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים; מִדְּקָאָמַר לֵיהּ
9 "עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת" - מִכְּלָל דַּאֲתָרוּ בֵּיהּ, וְקָאָמַר: מַכּוֹת
10 - אִין, קָרְבָּן - לָא. וּמַאי חוּמְרָא? דִּניחָא לֵיהּ לְאִינִישׁ
11 דְּמַיְיתֵי קָרְבָּן וְלָא לִילֵּקֵי. אֲמַר לְהוּ רָבָא בַּר אִיתַי: מַאן
12 תְּנָא זְדוֹן שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן לֹא נִיתַּן לְכַפָּרָה? רַבִּי
13 שִׁמְעוֹן, אֲבָל לְרַבָּנַן קָרְבָּנָן נָמֵי מַיְיתֵי. אֲמַר לְהוּ רַב
14 כָּהֲנָא: בַּר מִינָּה דְּהַהִיא, דַּאֲנָא תָּנֵינָא לָהּ וְהָכִי תָּנֵינָא
15 לָהּ: אֶחָד זְדוֹנָהּ וְאֶחָד שִׁגְגָתָהּ - אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים,
16 וּמַאי חוּמְרָא? דְּאִילּוּ הָתָם חַטָּאת בַּת דְּנָקָא, וְהָכָא
17 אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. וְלִיגְמַר מִינָּהּ! דִּלְמָא דְּלָא
18 אַתְרוּ בֵּיהּ. לֵישָׁנָא אַחֲרִינָא, תָּא שְׁמַע: אֵין חַיָּבִין עַל
19 שִׁגְגָתָהּ, מַה הֵן חַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ? אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים;
20 מַאי לָאו בְּדַאֲתָרוּ בֵּיהּ? - הָכָא נָמֵי דְּלָא אַתְרוּ בֵּיהּ.
21 תָּא שְׁמַע: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּנָזִיר טָמֵא שֶׁבֵּן לוֹקֶה,
22 תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה? מִדְּקָאָמַר לוֹקֶה
23 - מִכְּלָל דַּאֲתָרוּ בֵּיהּ, וְקָאָמַר: תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן
24 שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה, אֲבָל קָרְבָּן מַיְיתֵי? - מַאי אֵינוֹ לוֹקֶה -
25 דְּאֵינוֹ נִפְטָר בְּמַלְקוּת. - מִכְּלָל דְּנָזִיר טָמֵא נִפְטָר
26 בְּמַלְקוּת? הָא קָרְבָּן כָּתִיב בֵּיהּ! - הָתָם דְּמֵימֵי קָרְבָּן,
27 כִּי הֵיכִי דְּתֵיחוּל עָלָיו נְזִירוּת בְּטָהֳרָה. אֲמַרוּהָ רַבָּנַן
28 קַמֵּיהּ דְּרַבָּה, אֲמַר לְהוּ: מִכְּלָל דְּכִי לָא אַתְרוּ בֵּיהּ
29 וְאֵיפָא עֵדִים - מֵיחַיְּבִי? בְּפִירַת דְּבָרִים בְּעַלְמָא הוּא!
30 אֶלְמָא קָסָבַר רַבָּה: הַכּוֹפֵר בְּמָמוֹן שֵׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים -
31 פָּטוּר. אֲמַר לֵיהּ רַב חָנִינָא לְרַבָּה, תָּנֵיא הִמְסַיֵּע לָךְ:
32 "וְכִחֵשׁ בָּהּ" - פָּרַט לַמּוֹדֶה לְאֶחָד מִן הָאַחִין אוֹ לְאֶחָד
33 מִן הַשּׁוּתָפִין, "וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר" - פָּרַט לְלוֹוֶה בְּשֶׁטַר
34 וְלַלּוֹוֶה בָּעֵדִים. אֲמַר לֵיהּ: אִי מִשּׁוּם הָא לָא תִּסְיַיעָנָן,
35 בְּאוֹמֵר: "לְוִיתִי, וְלֹא לְוִיתִי בָּעֵדִים", "לְוִיתִי, וְלֹא נָתַתִּי
36 בְּשֶׁטַר". מֵמֵאי? מְדִקָּתָנֵי: "וְכִחֵשׁ בָּהּ" - פָּרַט לַמּוֹדֶה
37 לְאֶחָד מִן הָאַחִין אוֹ לְאֶחָד מִן הַשּׁוּתָפִין, הָאי לְאֶחָד
38 מִן הָאַחִין הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דְּאוֹדֵי לֵיהּ בְּפַלְגָּא דִּידֵיהּ
39 - הָא אֵיפָא בְּפִירָה דְּאִידָּךְ! אֶלָּא לָאו דְּאָמְרִי לֵיהּ:
40 "מֻתָּרִינַן זַפְתָּךְ", וַאֲמַר לְהוּ: "לָא, מֻחָד מִינַּיְיכוּ יְזִפְתִּי",
41 דְּהַוְיָא לֵיהּ בְּפִירַת דְּבָרִים בְּעַלְמָא. וּמִדְּרֵישָׁא בְּפִירַת
42 דְּבָרִים, סֵיפָא נָמֵי בְּפִירַת דְּבָרִים. (סִימָן: חוֹבָה בְּיוֹתוֹת
43 דְּבָעֵל הַבַּיִת חוֹמֶר בְּנִזְרָא) תָּא שְׁמַע: אֵינוֹ חַיָּב עַל
44 שִׁגְגָתָהּ, וּמַהוּ חַיָּב עַל זְדוֹנָהּ? אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים; מַאי לָאו זְדוֹן עֵדִים! - לָא, זְדוֹן עַצְמוֹ.
45 תָּא שְׁמַע: הֵיוּ שְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים, בְּפָרָה רִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ בְּפָרָה שֵׁנִיָּה - שְׁתֵּיהֶן חַיָּבוֹת,
46 מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלָה לְהִתְקַיֵּם בְּשִׁתֵּיהֶן; בְּשְׁלָמָא שֵׁנִיָּה תִּתְקַיֵּם, דְּהָא בְּפָרָה לָהּ כַּת רִאשׁוֹנָה, אֶלָּא רִאשׁוֹנָה אַמַּאי מִיחַיְּבָא?

הא

הבא נמי כדרבינא – שהיו קרובין בנשותיהן. אבל נשותיהן גוססות לא צריך למימר, דהא הבא ליכא לאקשויי פשיטא, דהא קא משמע לן דדודה ואחר כך באו עדים דמשלם קרן וחומש, וכי באו עדים ואחר כך הודה משלם תשלומי כפל.

ואין מביאין קרבן על בפירת שעבוד קרקעות – תימה: והא רבי יוחנן גופיה אית ליה בסוף בבא בתרא (קעה, ב) דשעבודא דאורייתא, ואם כן אפילו בעל פה היכי משכחת לה לשבועת העדות ולשבועת הפקדון? ותכי נמי קשה מ"השולח" (גיטין לו, א) דאמר רבי יוחנן: שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט, ואם כן אפילו בעל פה לא משכחת לה לדידיה. וכן בפרק קמא דבבא מציעא (ד, ב) גבי מודה מקצת, ובפרק "הכותב" (כתובות פו, ב). ואיתא נמי התם גבי עד אחד דאין נשבעין על בפירת שעבוד קרקעות, ולמאן דאמר שעבודא דאורייתא לעולם לא משכחת שבועה! ותריך לומר דאליבא דמשכחת בשמחל השעבוד. **מיעט** שטרות – אפילו מאן דלא דאין דינא דגרמי ב"הגחל קמא" (בבא קמא צח, א) ופטר שורתו של חבירו, מכל מקום כיון דכי איתנהו בעיניהו מחייב ליה לאהדורינהו. הוה אמינא דכי כפר חייב. ומיהו, לבסוף דמסיק דלענין השבה דוקא פליגי אי אומר לו כשנשתנו "דרי שלך לפניך", ולא לענין שבועה, קשיא: מה שייך למעוטי שטרות? הא אפילו שרפן פטור, כל שכן נשתנו! ותריך לומר: דסבר רבי מאיר דדאין דינא דגרמי. אי נמי, כי פטרינן הניהו כי קלינהו באתרייהו, אבל נטלן ושרפן חייב. **מתניתין** נמי דיקא – אף על גב דמאן דמחייב נמי מודה דלרבנן פטור, מכל מקום מייתי דסתם מתניתין דיקא כמאן דפטר. ומיהו קצת תימה דמייתי ממתניתין דדחי לה, לייתי ממתניתין ד"שבועת הדיינין" (שבועות לח, ב) דאין נשבעין על בפירת שעבוד קרקעות, אם כן אין כאן קרבן. אלא

הא קיימא **שניה** – אלא לאו שמע מינה: בפירת ממון שיש עליו עדים הויא בפירה. קרובין **בנשותיהן** – נשואי שתי אחיות, דההיא שעתא לא חזו לאסהודי. ואם תאמר: למה לי למיתמא? איצטריך, כגון שהיו גוססות באותה שעה. **טהו דתימא** – קיימא לן רוב גוססות למיתה, והוו להו כמתות, והוה ליה ממון שיש עליו עדים דלא תתחייב ראשונה – קא משמע לן: השתא מיהא לא שביבי. ואף על גב דרוב גוססין למיתה, כל זמן שלא מת חזי הוא לכל דברים. **מענת נגב** – פטר עצמו על ידי נגיבה, שטען "נגנב הימנני", ושומר חנם פטור מגניבה. וקיימא לן בבבא קמא (סג, ב) שאם נשבע ובאו עדים – משלם כפל כנגב עצמו. אבל אם הודה אחר כך – אין כאן כפל, דמודה בקנס פטור, אבל חומש ואשם יש משום שבועת הפקדון. **ונשבע והודה ובאו עדים** – גרסינן, ולא גרסינן "אחרי כן". **משלם תשלומי כפל** – משום עדים. **ואשם** – משום שבועה, אבל חומש לא משלם. וילפינן לה בבבא קמא מהאי קרא "ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו", ממון המשתלם בראש מוסיף חומש, ושאינו משתלם בראש, כגון זה שישלם עליו כפל – אין מוסיף חומש. **כדרבינא** – שהיו עדים קרובים בנשותיהן בשעת שבועה, לפיכך חייב קרבן כמאן דליתיהו. **בר מינה ההיא** – אין ללמוד הימנה, דלא איירי במכות כלל, ודלמא בזדון עצמו קאמר ולא בזדון עדים. **אי דליכא עדים** – דאתרו בנזיר, אמאי לוקה? **עבירי דסיפרי** – הלכך מהניא ליה בפירתו אם יממתו העדים. **משום דהוה ליה** – דאי שטר, ממון שהקרקעות משועבדים לו, והכופר בו ככופר בקרקעות, וקיימא לן לקמן (שבועות מב, ב) דאין נשבעין על הקרקעות. הלכך, כי אישתבע נמי – אין לו דין חייב שבועה להביא עליה קרבן. **וכדרב חונא בריה דרב יהושע** – דפריש טעמא דרבי יוחנן משום דאין חייבין על בפירת (שעבוד) קרקעות. **חייב להעמיד לו שדה** – דקסבר: קרקע נגזלת וקיימא לה ברשות גוזל, וקרינן ביה "והשיב את הגזלה" (ויקרא ה, כג). הדר שלך לפניך – קסבר: קרקע אינה נגזלת, וכי שטפה נהר ברשותיה דמרא קמא היא קיימא. **מיעט שטרות** – שאין גופן ממון, שאינן אלא לראיה שבהן. **מאן דמחייב** – עלייהו דין קרבן שבועה – כרבי אליעזר, כי היכי דמרבה להו לענין השבה מרבה להו נמי לכל האמור בענין, וקרבן בהדיה עניינא כתיב. **אפילו רבי אליעזר מודה** – דאף על גב דאיירבו בענין השבה, לא איירבו לענין חומש ואשם. דכי אהדר קרא ונקט ענין חומש ואשם כתיב "או מכל אשר ישבע עליו לשקר וגו' וחמישיתו יוסף עליו את אשמו יביא", "מכל" ולא הכל, ואינועיט להו דבר שאינו דומה לפרט. **מתניתין נמי דיקא** – כרבי יוחנן, דאין חייב קרבן שבועה בקרקעות. **דעבד איתקש לקרקעות** – "והתנחלתם אותם (וגו') לרשת אחוזה" (שם כה), כאחוזה.

1 הָא קַיְימָא שְׁנִיָּה! אֲמַר רַבִינָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - 2 בְּגוֹן שֶׁהָיְתָה שְׁנִיָּה בְּשָׁעַת בְּפִירַת הָרִאשׁוֹנָה קְרוֹבִין 3 בְּנְשׁוֹתֵיהֶן וְנִשׂוֹתֵיהֶן גּוֹסְסוֹת; מֵהוּ דְתֵימָא: רוֹב גּוֹסְסִין 4 לְמִיתָה, קָא מַשְׁמַע לָן: הָשְׁתָּא מִיהָת חַיֵּי נִינְהוּ 5 וְלָא שָׁכִיבִי. תָּא שְׁמַע: בַּעַל הַבַּיִת שְׁטָעַן מַעֲנַת נֶגֶב 6 בִּפְקָדוֹן, וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה וּבָאוּ עֵדִים, אִם עַד שֶׁלֹּא 7 בָּאוּ עֵדִים הוֹדָה - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם, אִם 8 מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים הוֹדָה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם! 9 - הָכָא נַמִי בְּדְרָבִינָא. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַשִׁי, 10 תָּא שְׁמַע: חֲמוֹרָה מִמְּנָה שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, שֶׁהֲיֵיבִין 11 עַל וְדּוֹנָהּ מִכּוֹת וְעַל שְׁגִגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים; 12 מְדַקְאָמַר לוֹקֶה - מִכְּלַל דְּאִיכָּא עֵדִים, וְקָאָמַר: עַל 13 שְׁגִגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים! אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי: 14 בַּר מִינָּהּ דְּהָהִיא, דְּקָאָמַר לְהוּ רַב כָּהֲנָא: אֲנָא הֲנָינָא 15 לָהּ וְהָכֵי תָּנֵינָא לָהּ: אֶחָד וְדוֹנָהּ וְאֶחָד שְׁגִגָתָהּ - 16 אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. תָּא שְׁמַע, לֹא, אִם אָמְרָה בְּזָיר 17 טָמֵא שֶׁכֵּן לוֹקֶה, תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵינוֹ 18 לוֹקֶה? הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלֵיכָּא עֵדִים, אַמַּאי לוֹקֶה? 19 אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאִיכָּא עֵדִים, וְקָתָנֵי: הָאֹמֶר בִּשְׁבוּעַת 20 הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה; מִלְּתָא הִיא דְּלָא לָקֵי, אֲבָל 21 קָרְבָּן מֵיתֵי, תִּיוּבְתָּא דְּרַבָּה! תִּיוּבְתָּא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: 22 הַכּוֹפֵר בְּמָמוֹן שֵׁשׁ עָלָיו עֵדִים - חַיָּיב, בִּשְׁטָר - פָּטוּר.

23 אָמַר רַב פָּפָּא: מַאי טַעֲמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן? עֵדִים עֲבִידִי לְמִיתַּי, שְׁטָר - הָא מַגַּח. אָמַר לֵיהּ 24 רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא: שְׁטָרָא נַמִי עֲבִיד דְּמָרְכָם! אֶלָּא אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ 25 דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: הֵיינוּ טַעֲמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם דְּהָוֵה שְׁטָר שֶׁעָבּוּד קַרְקָעוֹת, וְאֵין מְבִיאִין קָרְבָּן 26 עַל בְּפִירַת שִׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת. אֵיתֵימָר: מַשְׁבִּיעַ עַדֵי קַרְקַע - פְּלִיגִי רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד 27 אָמַר: חַיָּיב, וְחַד אָמַר: פָּטוּר. תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר פָּטוּר, מִדְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכּוֹפֵר 28 בְּמָמוֹן שֵׁשׁ עָלָיו עֵדִים - חַיָּיב, שְׁטָר - פָּטוּר, וְכִדְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, תִּסְתַּיֵּים. אָמַר 29 לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּפַלּוּגְתָּא דְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר וְרַבָּנָן קָא 30 מְפַלְּגִי? דְּתָנוּ: הַגּוֹזֵל שָׂדֶה מֵחֲבֵירוֹ וְשִׁטְּפָה נָהָר - חַיָּיב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה, דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְיעֶזֶר. 31 וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אוֹמֵר לוֹ: "הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ"; וְאָמְרִינַן: בְּמַאי מְפַלְּגִי? רַבִּי אֶלְיעֶזֶר דָּרִישׁ 32 רִבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי, וְרַבָּנָן דָּרְשִׁי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי; רַבִּי אֶלְיעֶזֶר דָּרִישׁ רִבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי: "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" - 33 רִיבָּה, "בִּפְקָדוֹן אוֹ בְתִשּׂוּמֶת יָד" - מִיעֵט, "אוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יִשְׁבַּע" - חֲזַר וְרִיבָּה, רִיבָּה וּמִיעֵט 34 וְרִיבָּה - רִיבָּה הַכֹּל; מַאי רִיבָּה? רִיבָּה כָּל מִילֵּי, וּמַאי מִיעֵט? מִיעֵט שְׁטָרוֹת. וְרַבָּנָן דָּרְשִׁי 35 כְּלָלֵי וּפְרָטֵי: "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" - כְּלָל, "בִּפְקָדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל" - פְּרָט, "אוֹ מִכָּל 36 אֲשֶׁר יִשְׁבַּע עָלָיו" - חֲזַר וְכָלַל; כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל - אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, מָה הַפְּרָט 37 מְפוֹרָשׁ, דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן - אַף כָּל דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן, יָצְאוּ קַרְקָעוֹת - שֶׁאֵין 38 מִטַּלְטֵל, יָצְאוּ עֲבָדִים - שֶׁהוּקְּשׁוּ לְקַרְקָעוֹת - שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמִּטַּלְטְלִין אֵין גּוּפָן 39 מָמוֹן; מַאן דְּמְחַיֵּיב - פְּרָטֵי אֱלִיעֶזֶר, וּמַאן דְּפָטַר - כְּרַבָּנָן? אֲמַר לֵיהּ: לָא, מַאן דְּמְחַיֵּיב - כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וּמַאן דְּפָטַר 40 אֲפִילּוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹדֶה, דְּרַחֲמָנָא אָמַר "מִכֹּל" וְלֹא הַכֹּל. אֲמַר רַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּא: מַתְנִיתִין נַמִי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: "נָגְנְבָה אוֹ אָבְדָה 41 שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא נָגְנְבָה", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב, וְאִילּוּ "נָגְנְבָה אֶת עַבְדִּי" לָא קָתָנֵי, מַאי טַעֲמָא? לְאוֹ 42 מִשּׁוּם דְּעֶבֶד אִיתְקַשׁ לְקַרְקָעוֹת, וְאֵין מְבִיאִין קָרְבָּן עַל בְּפִירַת שְׁעָבּוּד קַרְקָעוֹת? אֲמַר רַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּא: אִימָא סֵיפָא, זֶה הַכְּלָל: 43 כָּל הַמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ - חַיָּיב, וְשֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ - פָּטוּר; "זֶה הַכְּלָל" לְאַתּוֹיֵי מַאי? לְאוֹ לְאַתּוֹיֵי "נָגְנְבָה אֶת עַבְדִּי"?

אלא

[ס.]

שְׁנַיָּה לָמָּה אֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת? אֲמַר רַבִּי לְעָזָר: דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר רַבִּי מֵאִיר: כָּל שֶׁאֵין אַתְּ מְיַבְּמָנוּ - אֵין אַתְּ מְיַבֵּם צָרָתוֹ. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּי שְׁמָעָהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וַאֲמָרָהּ. אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: ״בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, וּמְשֶׁהִגְדִּיל נָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת: אִם לֹא יָדַע הָרִאשׁוֹנָה מְשֶׁהִגְדִּיל - הַשְּׁנִיָּה אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת, הָרִאשׁוֹנָה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת׳. הָכָא אִתְמַר: חוֹלֶצֶת, וְהָכָא אִתְמַר: מִתְיַבֶּמֶת. הָן דְּתֵימַר חוֹלֶצֶת - רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְהָן דְּתֵימַר מִתְיַבֶּמֶת - רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנָן.

פְּשִׁיטָא הָדָא מִלְתָא: פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - לְמַפְרֵעַ הוּא נַעֲשָׂה אִישׁ. וְיוֹתֵר מִבֶּן עֶשְׂרִים שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - מִכָּן וְהֵילָךְ הוּא אִישׁ. מַה פְּלִיגִין? בְּבֶן עֶשְׂרִים. שְׁמוּאֵל אָמַר: לְמַפְרֵעַ הוּא נַעֲשָׂה אִישׁ. רַב אָמַר: מִכָּן וְהֵילָךְ הוּא אִישׁ. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא בֵּין עַל דֵּין בֵּין עַל דִּין: הַסָּרִיס אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, שֶׁאֵין בּוֹ ״הַקָּפַת זָקָן״. וַיַּתִּיר בּוֹ, שֶׁמָּא יָבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים! כְּמַן דַּמַר: אֵין מְקַבְּלִין הַתְרָיָה עַל הַסָּפֵק.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל שְׁמוּאֵל: ׳אֶחָד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְאֶחָד בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת׳. כְּמָה דְתֵימַר: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְעַד בֶּן שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - לְמַפְרֵעַ אֵינוֹ נַעֲשֶׂה אִישׁ. וְדִכְוָתָהּ: בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - מִכָּן וְהֵילָךְ הוּא נַעֲשֶׂה אִישׁ! מָה עָבֵד לַהּ שְׁמוּאֵל? פְּתַר לַהּ: סָמוּךְ לְעֶשְׂרִים שָׁנָה.

הַדָּרָן עָלָךְ הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ

פֶּרֶק אַחַד עָשָׂר

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: נוֹשְׁאִין עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפֻתָּה. הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה עַל הַנִּשּׂוּאָה - חַיָּב. נוֹשֵׂא אָדָם אֲנוּסַת אָבִיו וּמְפֻתַּת אָבִיו, אֲנוּסַת בְּנוֹ וּמְפֻתַּת בְּנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וּבִמְפֻתַּת אָבִיו.

[ס:]

גְּמָרָא: כְּנִי מַתְנִיתָה: נוֹשְׁאִין אַחַר הָאֲנוּסָה וְאַחַר הַמְפֻתָּה. אָנַס אִשָּׁה - מֻתָּר בְּאִמָּהּ, פִּתָּה אִשָּׁה - מֻתָּר בְּבִתָּהּ.

׳הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה עַל הַנִּשּׂוּאָה - חַיָּב׳ - אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין שָׁנוּ. נָשָׂא אִשָּׁה וְאַחַר־כָּךְ אָנַס אֶת אִמָּהּ - חַיָּב. נָשָׂא אִשָּׁה וְאַחַר־כָּךְ פִּתָּה אֶת בִּתָּהּ - חַיָּב.

תַּמָּן תָּנֵינַן: ׳שְׁחָטָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ, וְאַחַר־כָּךְ שָׁחַט אֶת בִּתָּהּ - סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים; סוֹמְכוֹס אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: סוֹפֵג שְׁמוֹנִים׳. אֲמַר רַבִּי לְעָזָר: סוֹמְכוֹס וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, שְׁנֵיהֶן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. דְּהָא תָּנֵינַן תַּמָּן: ׳רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: הַבָּא עַל חֲמוֹתוֹ - חַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ, וְאִם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו. אָמְרוּ לוֹ: שִׁלָּשְׁתָּן שֵׁם אֶחָד הֵן׳.

רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדֶה סוֹמְכוֹס בָּרִאשׁוֹנָה. אַשְׁכַּח תָּנֵי: ׳עוֹד הִיא מַחֲלֹקֶת׳. מַה טַּעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי? מָה אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ בִּשְׁנֵי לָאוִין - אַף אִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ בִּשְׁנֵי לָאוִין. מַה טַּעְמוֹן דְּרַבָּנִין? מַה בַּת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ בְּלָאו אֶחָד - אַף אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ בְּלָאו אֶחָד.

כְּתִיב (וַיִּקְרָא כ, יד): ״וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִיא״. בְּכֻלְּהוֹן כְּתִיב שְׁכִיבָה,

וְכָאן כְּתִיב לְקִיחָה. לְלַמֶּדְךָ: לְעוֹלָם אֵינוֹ מִתְחַיֵּב עַל הַשְׁנִיָּה, עַד שֶׁתְּהֵא הָרִאשׁוֹנָה זְקוּקָה לוֹ. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין? כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין בָּעֲרָיוֹת.

[סא.]

וְהָכְתִיב (דְּבָרִים כג, א): "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו, וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו"? בָּא לְהוֹדִיעֲךָ: שֶׁהָיָה מֻתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת לְאָבִיו. וְהָכְתִיב (וַיִּקְרָא כ, כא): "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו, נִדָּה הִיא"? בָּא לְהוֹדִיעֲךָ: שֶׁהָיָה מֻתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת לְאָחִיו. וְתוּבַן: עַל־יְדֵי יִבּוּם. וְהָכְתִיב (שָׁם יח, יח): "וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר"? בָּא לְהוֹדִיעֲךָ: שֶׁהָיָה מֻתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ. וְתוּבַן: לְאַחַר מִיתַת אֲחוֹתָהּ. וְהָכְתִיב (שָׁם כ, יז): "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא"? אָמַר רַבִּי אַבִּין: שֶׁלֹּא תֹּאמַר: קַיִן נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ! הֶבֶל נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ! - "חֶסֶד הוּא". חֶסֶד עָשִׂיתִי עִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁיִּבְנֶה הָעוֹלָם מֵהֶן, "אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה" (תְּהִלִּים פט, ג). וְהָכְתִיב (וַיִּקְרָא כא, יד): "אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח"? בָּא לְהוֹדִיעֲךָ: שֶׁאִם קִדְּשָׁהּ, שֶׁתּוֹפְסִין בָּהּ קִדּוּשִׁין.

רַב חוּנָה שְׁמַע כֵּלְהוֹן מִן הָדֵין קְרָיָא (וַיִּקְרָא יח, יז): "עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה" וְגוֹ'. "זִמָּה" "זִמָּה" לִגְזֵרָה שָׁוָה, מַה לְמַטָּן שִׁלְשָׁה דּוֹרוֹת - אַף לְמַעְלָן שִׁלְשָׁה דּוֹרוֹת. מַה לְמַטָּה בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳ - אַף לְמַעְלָן בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳. מַה לְמַעְלָה דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין - אַף לְמַטָּה דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין. מַה לְמַעְלָן בִּשְׂרָפָה - אַף לְמַטָּן בִּשְׂרָפָה. מַה לְמַטָּן עָשָׂה בַּת זָכָר כְּבַת נְקֵבָה - אַף לְמַעְלָן נַעֲשֶׂה אֵם זָכָר כְּאֵם נְקֵבָה.

וְכִדְרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גְּזֵרָה שָׁוָה ׳בְּמָקוֹם שֶׁבָּאת׳. דּוֹר שְׁלִישִׁי שֶׁלְּמַעְלָן, מִנַּיִן שֶׁהוּא בִּשְׂרָפָה? וּכְרַבָּנָן דְּאָנוּן אָמְרִין: גְּזֵרָה שָׁוָה ׳כְּאָמוּר בָּהּ׳: דּוֹר שְׁלִישִׁי שֶׁהִיא שֶׁלְּמַעְלָן, מִנַּיִן שֶׁהִיא בְּלֹא תַעֲשֶׂה? בֵּין כְּרַבִּי מֵאִיר בֵּין כְּרַבָּנִין, דּוֹר שְׁלִישִׁי שֶׁלְּמַעְלָן

[סא:]

שֶׁהִיא בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳ וּבִשְׂרָפָה, מִכֵּיוָן דִּכְתִיב: "זִמָּה" "זִמָּה" לִגְזֵרָה שָׁוָה - כְּמִי שֶׁכֻּלְּהֶן כֵּן דִּכְלֶהֶן כֵּן.

עַד כַּדּוֹן בַּת בִּתּוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין. בַּת בִּתּוֹ מִן הָאֲנָסִין? "עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ" (וַיִּקְרָא יח, י). מָה אֲנַן קָיְמִין? אִם מִן הַנִּשּׂוּאִין - כְּבָר הוּא אָמוּר, אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְנִשּׂוּאִין - תְּנֵהוּ עִנְיָן לָאֲנָסִין. עַד כַּדּוֹן לְאַזְהָרָה. לְעִנְשׁ מִנַּיִן? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: "הֵנָּה" מֵ"הֵנָּה". "זִמָּה" מִ"זִמָּה".

עַד כַּדּוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָה. כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל? תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "הֵנָּה" מֵ"אֶתְהֶן". עַד כַּדּוֹן בַּת בִּתּוֹ. בִּתּוֹ מִנַּיִן? רַב אָמַר: אִם עַל בַּת בִּתּוֹ הוּא מְזַהֵר, לֹא כָּל־שֶׁכֵּן עַל בִּתּוֹ? אִם עַל בַּת בִּתּוֹ הוּא עָנוּשׁ, לֹא כָּל־שֶׁכֵּן עַל בִּתּוֹ?

בְּעוֹן קָמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: בַּת בִּתּוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין, בַּת בִּתּוֹ מִן הָאֲנָסִין? אָמַר לוֹן: כָּל שֵׁם "בַּת בַּת" - אַחַת. בְּעוֹן קָמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: הַבָּא עַל אִשָּׁה וְיָלְדָה בַּת, וּבָא עָלֶיהָ וְיָלְדָה בַּת, וְאַחַר־כָּךְ בָּא עָלֶיהָ - חַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ? אָמַר לוֹן (שָׁם, יז): "שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִיא". כֻּלְּהֶן מִשּׁוּם זִמָּה.

רַבִּי חַגַּי בְּעָא קָמֵי רַבִּי יוֹסֵה: לְמָה לֵית אִנּוּן אָמְרִין: "בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה", "בַּת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה"? אָמַר לֵהּ: אִלּוּ הֲוָה כְּתִיב: "עֶרְוַת

אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ לֹא תְגַלֶּה״ - הֲוֵינַן אָמְרִין: ״בִּתָּךְ לֹא תְגַלֶּה״; ״בַּת בִּתָּךְ לֹא תְגַלֶּה״.

רַבִּי אַבָּהוּ, רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד - לָאוִין חוֹלְקִין כָּרֵתוֹת. מַה טַּעְמָא? ״עַל בְּשַׂר אָדָם לֹא יִיסָּךְ וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמֹהוּ״ (שְׁמוֹת ל, לב), וּכְתִיב (שָׁם לג): ״אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ״; הֲרֵי כָּאן שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד - לָאוִין חוֹלְקִין כָּרֵתוֹת.

[סב.]

וּכְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר: לְמִדִּין מִקַּל וָחֹמֶר. וְאֵין עוֹנְשִׁין מִקַּל וָחֹמֶר. מְנָן לֵהּ? וְאָתְיָא כְּהָהִיא דְּתָנֵי חִזְקִיָּה (וַיִּקְרָא כא, ט): ״וּבַת כֹּהֵן כִּי תָחֵל לִזְנוֹת״; מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״אִישׁ״? לְהָבִיא אֶת הַבָּא עַל בִּתּוֹ מִן הָאֲנָסִין, שֶׁתְּהֵא בִשְׂרָפָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן: אֲפִלּוּ לְאַזְהָרָה אַתְּ שָׁמַע מִנַּהּ (וַיִּקְרָא יט, כט): ״אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתֶּךָ״.

וּמַה טַּעְמָא דְּרַבִּי יוּדָה? ״לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו״ (דְּבָרִים כג, א) - זוֹ אֵשֶׁת אָבִיו, ״וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו״ - זוֹ אֲנוּסָתוֹ. מַה מְקַיְּמִין רַבָּנָן ״כְּנַף אָבִיו״? תַּמָּן אָמְרִין, וְלָא יָדְעִין מִן מַה שְׁמוּעָה זוֹ: כְּנַף הַסְּמוּכָה לְאָבִיו. בְּלֹא כָךְ אֵינוֹ חַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב?! אֲמַר רַבִּי הִילָא: לְהַתְרָיָה, שֶׁאִם הִתְרוּ בָהּ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב - לוֹקֶה. מִשּׁוּם כְּנַף אָב - לוֹקֶה.

מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּמַכּוֹת. מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּקִרְבָּן. מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּשְׁאָר כָּל הַסְּפֵקוֹת שֶׁהוּא פָּטוּר. מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה שֶׁאִם קִדְּשָׁהּ - שֶׁתִּפְסוּ בָהּ קִדּוּשִׁין.

רַבִּי חַגַּי בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה: מַהוּ שֶׁיְּהֵא הַוָּלָד מַמְזֵר כְּרַבִּי יוּדָה? אֲמַר לֵהּ (דְּבָרִים כג, ב): ״לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה״ - הִפְסִיק הָעִנְיָן. הִפְסִיק הָעִנְיָן לְעִנְיַן אֵשֶׁת אָב! אֲמַר לֵהּ: אֵשֶׁת אָב בִּכְלַל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְתָה, וְיָצְאָה מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת מִמְּזֵר. וְתֵצֵא אֵשֶׁת אָב וּתְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת מִמְּזֵר, וְתֵצֵא אֲנוּסָה וּתְלַמֵּד עַל כָּל הָאֲנוּסִין לְאִסּוּר? אֲמַר לֵהּ: אֵשֶׁת אָב בִּכְלַל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְתָה, וְיָצְאַת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת לְמַמְזֵר. אִית לָךְ לְמֵימַר הָכָא: אֲנוּסָה בִּכְלַל הָיְתָה, וְיָצְאַת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָאֲנוּסִין לְאִסּוּר?! וְתֵצֵא אֵשֶׁת אָב וּתְלַמֵּד עַל כָּל אֲנוּסָתָהּ! אֲמַר לֵהּ: אִם אֵשֶׁת אָב הִיא - אֵינָהּ אֲנוּסָה. וְאִם אֲנוּסָה הִיא - אֵינָהּ אֵשֶׁת אָב.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: גִּיֹּרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ בָנֶיהָ עִמָּהּ - לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, אֲפִלּוּ הוֹרָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא בִקְדֻשָּׁה וְלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה, וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה. וְכֵן שִׁפְחָה שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ בָנֶיהָ עִמָּהּ.

גְּמָרָא: וַהֲלֹא הַגֵּר חַיָּב עַל אִמּוֹ, וְאֵינוֹ חַיָּב עַל אֲבִיו, כְּדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כ, ט):

[סב:]

״אֲבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל״ - אֶת שֶׁהוּא חַיָּב עַל אֲבִיו - חַיָּב עַל אִמּוֹ, וְאֶת שֶׁאֵינוֹ חַיָּב עַל אֲבִיו - אֵינוֹ חַיָּב עַל אִמּוֹ. מוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָה בִּשְׁתּוּקֵי שֶׁהוּא חַיָּב עַל אִמּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ חַיָּב עַל אֲבִיו. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא, רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַה פְּלִיגִין? בְּגֵר שֶׁהָיְתָה הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִקְדֻשָּׁה וְלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה, אֲבָל בְּגֵר שֶׁהָיְתָה הוֹרָתוֹ וְלֵדָתוֹ שֶׁלֹּא בִקְדֻשָּׁה - אַף רַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי מוֹדֶה.

רַבִּי יַסָּא אָזַל לַחֲמָץ, אֲתוֹן וְשַׁאֲלוּן לֵהּ אִלֵּין דְּבַר עַשְׁתִּין: גֵּרִין מַהוּ שֶׁיְּיַבְּמוּ? אֲמַר לוֹן: כֵּן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָסוּר. הַוּוֹן בָּעַיָן מֵימַר: בְּאִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים. אֲבָל בְּאִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים - מַה נַפְשָׁךְ: אֵשֶׁת אָחִיו - יְיַבֵּם, וְאִם

אֵינָהּ אֵשֶׁת אָחִיו - יְהֵא כְּנוֹשֵׂא אִשָּׁה מִן הַשּׁוּק! אֲתָא רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן: אֲפִלּוּ כֵּן אָסוּר, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין: ׳מִצְוַת יִבּוּם רָאִינוּ בְּגֵרִים׳. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהַכִּירָהּ מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר, אֲבָל אִם לֹא הִכִּירָהּ מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר - כָּל עַמָּא מוֹדַיי, שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא אִשָּׁה מִן הַשּׁוּק.

׳גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְהָיָה נָשׂוּי אִשָּׁה וּבְתָּהּ, אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ - כּוֹנֵס אַחַת וּמוֹצִיא אַחַת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁלֹּא הִכִּיר אַחַת מֵהֶן מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר, אֲבָל הִכִּיר אַחַת מֵהֶן מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר - אוֹתָהּ שֶׁהִכִּיר אִשְׁתּוֹ. וְאִם הִכִּיר אֶת שְׁתֵּיהֶן - כֵּיוָן שֶׁהִכִּיר הִכִּיר׳. גֵּר אֲחוֹתוֹ, בֵּין מֵאָב בֵּין מֵאֵם - יוֹצִיא; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: אֲחוֹתוֹ מֵאֵם - יוֹצִיא, מֵאָב - יְקַיֵּם. אֲחוֹת אִמּוֹ - יוֹצִיא, אֲחוֹת אָבִיו - יְקַיֵּם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: אֲחוֹת אִמּוֹ מֵאִמָּהּ - יוֹצִיא, אֲחוֹת אִמּוֹ מֵאָבִיהָ - יְקַיֵּם. שְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת, כָּנַס - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. לֹא אָמַר אֶלָּא כָּנַס, הָא בִּתְחִלָּה - אָסוּר. גּוֹי אֲחוֹתוֹ, בֵּין מֵאָב בֵּין מֵאֵם - יוֹצִיא; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: אֲחוֹתוֹ מֵאֵם - יוֹצִיא. אֲחוֹתוֹ מֵאָב - יְקַיֵּם. אֲחוֹת אִמּוֹ - יוֹצִיא, אֲחוֹת אָבִיו - יְקַיֵּם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: אֲחוֹת אִמּוֹ מֵאִמָּהּ - יוֹצִיא, אֲחוֹת אִמּוֹ מֵאָבִיהָ - יְקַיֵּם.

אָמַר רַבִּי חָנִין: פְּשַׁט הוּא לָן עַל דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר (בְּרֵאשִׁית ב, כד): "עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ" - בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאָבִיו בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאִמּוֹ. רַבִּי בֵּיבַי בְּעָא: מֵעַתָּה אֲחוֹת אָבִיו אֲסוּרָה שֶׁהִיא סְמוּכָה לְאָבִיו, אֲחוֹת אִמּוֹ תְּהֵא אֲסוּרָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְמוּכָה לְאִמּוֹ! הָתִיב רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרֵהּ דְּרַבִּי אַיְבוּ: וְהָכְתִיב (שְׁמוֹת ו, כ): "וַיִּקַּח עַמְרָם אֶת יוֹכֶבֶד דֹּדָתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה"; מֵעַתָּה אֲפִלּוּ כִּבְנֵי נֹחַ

[סג.]

לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל נוֹהֲגִין? אֲמַר רַבִּי הִילָא: בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאָבִיו בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאִמּוֹ.

מְתִיבִין לְרַבִּי מֵאִיר: וְהָכְתִיב (בְּרֵאשִׁית כ, יב): "וְגַם אָמְנָה אֲחֹתִי בַת אָבִי הִיא אַךְ לֹא בַת אִמִּי"? אֲמַר לָהֶן רַבִּי מֵאִיר: מִשָּׁם רְאָיָה? לֹא (שָׁם): "וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה"?! מַאי כַּדּוּן? אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה: כָּל עֶרְוָה שֶׁבֵּית־דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְמִיתִין עָלֶיהָ - בְּנֵי נֹחַ מֻזְהָרִין עָלֶיהָ, וְכָל עֶרְוָה שֶׁאֵין בֵּית־דִּין מְמִיתִין עָלֶיהָ - אֵין בְּנֵי נֹחַ מֻזְהָרִין עָלֶיהָ. הַתִּיבוּן: הֲרֵי אֲחוֹתוֹ, הֲרֵי בֵּית־דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵין מְמִיתִין עָלֶיהָ וּבְנֵי נֹחַ מֻזְהָרִין עָלֶיהָ! רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ (דִּבְרִים יח, יב): "וּבְגִלַּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפָּנֶיךָ" - מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹנֵשׁ אֶלָּא אִם־כֵּן הִזְהִיר.

רַבִּי אִידִי אֲמַר קָמֵי רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: עֶבֶד מָתַר בַּאֲחוֹתוֹ. אֲמַר לֵהּ: שְׁמַעְתָּ אֲפִלּוּ מֵאֵם? אֲמַר לֵהּ: אִין. אֲמַר לֵהּ: וְהָתְנִינַן: ׳וְכֵן שִׁפְחָה שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ׳! לַחֲלִיצָה וּלְיִבּוּם.

רַבִּי פִּנְחָס אֲמַר קָמֵי רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה: עֶבֶד שֶׁבָּא עַל אִמּוֹ, חַיָּב חַטָּאת? "וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם" (וַיִּקְרָא א, ב) - לְרַבּוֹת עֲבָדִים, אוֹ נֹאמַר לַחֲלָבִין אִתְאֲמְרַת?

מַה מָּצִינוּ בְּזִיקַת אֵם, שֶׁעָשָׂה בַהּ צַד שֶׁנִּתְגַּיְּרָה כְּצַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיְּרָה. אַף שִׁפְחָה - נַעֲשֶׂה בָהּ צַד שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרָה כְּצַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּחְרְרָה.

[סג:]

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁנִּתְעָרְבוּ וְלָדוֹתֵיהֶן, הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים וּמֵתוּ - אַרְבָּעָה חוֹלְצִין לְאַחַת וְאֶחָד מְיַבֵּם,

הוּא וּשְׁלֹשָׁה חוֹלְצִין לְאַחַת, וְאֶחָד מְיַבֵּם. נִמְצְאוּ אַרְבַּע חֲלִיצוֹת וְיִבּוּם לְכָל אַחַת וְאַחַת.

גְּמָרָא: בְּכָל אֲתַר אַתְּ אָמַר: אֵין חֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה. וְהָכָא אַתְּ אָמַר הָכֵן! כָּאן בְּוַדַּאי, כָּאן בְּסָפֵק. בְּכָל אֲתַר אַתְּ אָמַר: בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין אוֹמְרִים: 'יַבֵּם' – אֵין אוֹמְרִים: 'חֲלֹץ', וְהָכָא אַתְּ אָמַר: אָכֵן? כָּאן בְּוַדַּאי כָּאן בְּסָפֵק.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְעָרֵב וְלָדָהּ בְּוֹלַד כַּלָּתָהּ, הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנִשְׁאוּ נָשִׁים וּמֵתוּ – בְּנֵי הַכַּלָּה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, שֶׁהוּא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו; וּבְנֵי הַזְּקֵנָה – אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין, שֶׁהוּא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת בֶּן אָחִיו. מֵתוּ כְּשֵׁרִין: הַתַּעֲרוֹבוֹת לִבְנֵי הַזְּקֵנָה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, שֶׁהִיא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וּבְנֵי הַכַּלָּה אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּנִי מַתְנִיתָא: 'לִנְשֵׁי בְּנֵי הַכַּלָּה' 'לִנְשֵׁי בְּנֵי הַזְּקֵנָה'. אָמַר רַבִּי חַגַּי: זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁמֶּתֶר אָדָם לִשָּׂא אֶת אֵשֶׁת בֶּן אָחִיו.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: כֹּהֶנֶת שֶׁנִּתְעָרֵב וְלָדָהּ בְּוֹלַד שִׁפְחָתָהּ – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה, וְחוֹלְקִין חֵלֶק אֶחָד בַּגֹּרֶן, וְאֵין מִטַּמְּאִין לַמֵּתִים, וְאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים, בֵּין כְּשֵׁרוֹת בֵּין פְּסוּלוֹת.

גְּמָרָא: 'הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה' – שֶׁכֵּן עַבְדֵי כֹהֲנִים אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה.

'וְחוֹלְקִין חֵלֶק אֶחָד עַל הַגֹּרֶן' – הָדָא הִיא דְתָנֵי רַבִּי חִיָּה: נָשִׁים וַעֲבָדִים אֵינָן חוֹלְקִין עַל הַגֹּרֶן, אֲבָל נוֹתְנִין לָהֶן מַתָּנוֹת כְּהֲנָה וּלְוִיָּה מִתּוֹךְ הַבַּיִת. 'וְאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים, לֹא כְּשֵׁרוֹת וְלֹא פְּסוּלוֹת' – לֹא כְּשֵׁרוֹת, מִפְּנֵי הַפְּסוּל, וְלֹא פְּסוּלוֹת, מִפְּנֵי הַכָּשֵׁר.

מַהוּ שֶׁיְּבִיאוּ מִנְחָה אַחַת

[סד.]

וּתְהֵא קְרֵבָה בְּכָלִיל? תָּנֵי: 'מְבִיאִין מִנְחָה אַחַת, וּמַתְנִין עָלֶיהָ וּתְהֵא קְרֵבָה בְּכָלִיל'. מַהוּ שֶׁיְּבִיאוּ שְׁתֵּי מְנָחוֹת, אַחַת קְרֵבָה בְּכָלִיל וְאַחַת נִקְמֶצֶת וְנֶאֱכֶלֶת? תָּנֵי: 'מְבִיאִין שְׁתֵּי מְנָחוֹת, אַחַת קְרֵבָה בְּכָלִיל וְאַחַת נִקְמֶצֶת וְנֶאֱכֶלֶת'.

מַהוּ שֶׁיְּעִידוּ עֵדוּת אַחַת וְתַעֲלֶה לָהֶם עֵדוּת אַחַת? אוֹ יֵבָא כְּהָהִיא דְּמַר רַבִּי זְעֵירָא, רַב יִצְחָק בְּשֵׁם רַב אַסִּי: מֵאַחַר שֶׁאִלּוּ יִמָּצְאוּ הָעֵדִים זוֹמְמִין אֵין נֶהֱרָגִין, וְאֵין הַהוֹרֵג נֶהֱרָג – אַף הָכָא כֵּן.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְשִׁחְרְרוּ זֶה אֶת זֶה – נוֹשְׂאִין נָשִׁים רְאוּיִין לְכְהֻנָּה, וְאֵינָן מִטַּמְּאִין לַמֵּתִים, וְאִם נִטְמְאוּ אֵין סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים. וְאֵינָן אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה, וְאִם אָכְלוּ – אֵינָן מְשַׁלְּמִין קֶרֶן וָחֹמֶשׁ. וְאֵינָן חוֹלְקִין עַל הַגֹּרֶן, וּמוֹכְרִין אֶת הַתְּרוּמָה, וְהַדְּמִים שֶׁלָּהֶן. וְאֵינָן חוֹלְקִין בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין נוֹתְנִין לָהֶן קָדָשִׁים, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלָּהֶן מִידֵיהֶן. וּפְטוּרִין מִן הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וּבְכוֹרָן יִהְיֶה רוֹעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְנוֹתְנִין עֲלֵיהֶן חֲמֵרֵי יִשְׂרָאֵל וְחֲמֵרֵי כֹהֲנִים.

גְּמָרָא: לְשֶׁעָבַר, הָא לְכַתְּחִלָּה לֹא! כְּנִי מַתְנִיתָא: 'מֶתֶר לְשַׁחְרֵר בְּתְחִלָּה'. אַף רַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי אָמַר אָסוּר לְשַׁחְרֵר, מוֹדֶה הוּא הָכָא שֶׁהוּא מֶתֶר, מִפְּנֵי תִּקּוּן הַוָּלָד. מַהוּ רְאוּיוֹת? לֹא פְּסוּלוֹת,

מִנַּיִן לְכֹהֵן שֶׁהוּא מַקְרִיב קָרְבְּנוֹתָיו בְּכָל מִשְׁמָר שֶׁיִּרְצֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יח, ו–ז): "וּבָא בְּכָל אַוַּת נַפְשׁוֹ, וְשֵׁרֵת". הָיָה זָקֵן אוֹ חוֹלֶה – נוֹתְנוֹ לְכָל מִשְׁמָר שֶׁיִּרְצֶה, וְעוֹרָן

וּבְשָׂרָן שֶׁלוֹ. הָיָה טָמֵא וּבַעַל מוּם - נוֹתְנִין לְאַנְשֵׁי הַמִּשְׁמָר, וְעוֹרָן וּבְשָׂרָן עֲלֵיהֶן. אֵלִין בְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת, מָה אַתְּ עָבֵד לְהוֹן - כְּזָקֵן וּכְחוֹלֶה, אוֹ כְּטָמֵא וּבַעַל מוּם? מִסְתַּבְּרָה מֵעְבְּדִנּוּן כְּטָמֵא וּבַעַל מוּם.

[סד:]

וּמַתְנִיתָא עָבְדָא לוֹן כְּזָקֵן וּכְחוֹלֶה, דְּתָנֵינָן: ׳אֵין מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ׳.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: מִי שֶׁלֹּא שָׂהָת אַחַר בַּעְלָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְנִשֵּׂאת וְיָלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן, אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן. הָיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן, בָּנִים מִן הַשֵּׁנִי: חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, וְכֵן הוּא לָהֶן: חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם. הָיוּ לוֹ אַחִין מִן הָרִאשׁוֹן וְאַחִין מִן הַשֵּׁנִי, שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם - הוּא חוֹלֵץ וּמְיַבֵּם, וְהֵן, אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם.

הָיָה אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֵן - נוֹשֵׂא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לַכֹּהֵן, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא לַמֵּתִים. וְאִם נִטְמָא - אֵינוֹ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, וְאֵינוֹ אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה. וְאִם אָכַל - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וָחֹמֶשׁ, וְאֵינוֹ חוֹלֵק עַל הַגֹּרֶן. וּמוֹכֵר אֶת הַתְּרוּמָה, וְהַדְּמִין שֶׁלּוֹ. וְאֵינוֹ חוֹלֵק בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין נוֹתְנִין לוֹ קָדָשִׁים, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ. וּפָטוּר מִן הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וּבְכוֹרוֹ יֵהָא רוֹעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְנוֹתְנִין עָלָיו חֲמֵרֵי יִשְׂרָאֵל וְחֲמֵרֵי כֹהֲנִים. הָיוּ שְׁנֵיהֶן כֹּהֲנִים: הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶן, וְהֵן אוֹנְנִין עָלָיו, הוּא אֵינוֹ מְטַמֵּא לָהֶן, וְהֵן אֵינָן מְטַמְּאִין לוֹ, הוּא לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתָן, אֲבָל הֵן יוֹרְשִׁין אוֹתוֹ. וּפָטוּר עַל מַכַּת וְעַל קִלְלָתוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה, וְעוֹלֶה בְּמִשְׁמָרוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה וְאֵינוֹ חוֹלֵק. וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶן בְּמִשְׁמָר אֶחָד - נוֹטֵל חֵלֶק אֶחָד.

גְּמָרָא: מַה נַן קָיְמִין? אִם לְאַחַר מִיתָה - לֵית יָכֵל, דְּתָנֵינָן: ׳הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶן וְהֵן אוֹנְנִין עָלָיו׳, עָלָיו! אֶלָּא בְּשֶׁגֵּרַשׁ. נִיחָא, לַשֵּׁנִי אֵינוֹ מְטַמֵּא, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר בְּנוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן הוּא. לָרִאשׁוֹן לְמָה אֵינוֹ מְטַמֵּא? מַה נַפְשָׁךְ: בְּנוֹ הוּא - יִטַּמָּא לוֹ, אִם אֵינוֹ בְּנוֹ - חָלָל הוּא. וּמָה בְּכָךְ שֶׁיִּטַּמָּא?! אֶלָּא בְּשֶׁאָנַס. לָא־כֵן אָמַר רַבִּי בָּא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר יִרְמְיָה: אֲנוּסָה אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים! וּסְבַרְנַן מֵימַר כְּרַבָּנָן, וְהָכָא כְּרַבִּי יוֹסֵה אֲנַן קָיְמִין.

תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: ׳אוֹנְנִין וּמְטַמְּאִין עַל הַסָּפֵק׳. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מַתְנִיתָה אָמְרָה כֵּן: ׳הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶן וְהֵן אוֹנְנִין עָלָיו׳.

רַבִּי אָשִׁיאָן בַּר יָקִים הֲוָה לֵהּ עוֹבָדָא, שְׁאַל לְרַבִּי יַסָּא, אֲמַר לֵהּ: לֵית צָרִיךְ. אֲמַר לֵהּ: וְהָתָנֵינַן: אָמַר רַבִּי חִיָּה: ׳אוֹנְנִין וּמְטַמְּאִין עַל הַסָּפֵק׳! סִימָנִין הָיוּ נִכְרִין. לָא־כֵן אָמְרִין חַבְרַיָּא, בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: סִימָנִין בֶּן שְׁמוֹנָה אֵין עוֹשִׂין מַעֲשֶׂה!

[סה.]

סִימָן הָיָה לוֹ - שֶׁבָּעַל וּפֵרַשׁ.

׳בֶּן שְׁמוֹנָה הֲרֵי הוּא כְּאָבֶן וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת. אֲבָל אִמּוֹ שׁוֹחָה עָלָיו וּמֵנִיקָתוּ׳.

רַבִּי יוֹסֵה בָּעֵי: אֵלִין תִּינוֹקוֹת סְפֵקוֹת, מַהוּ לְחַלֵּל עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן: וָיָאוּת! מַה נַפְשָׁךְ: בֶּן תִּשְׁעָה הוּא - יְמוּל. בֶּן שְׁמוֹנָה - נַעֲשֶׂה כִּמְחַתֵּךְ בָּשָׂר שֶׁלֹּא לְצָרֵךְ. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִי: רַבִּי יַעֲקֹב בַּר דַּסַּי שְׁאַל: מִי אָמַר שֶׁמַּתָּר לַחְתֹּךְ בָּשָׂר שֶׁלֹּא לְצָרֵךְ?

תָּנֵי: ׳רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: כָּל הַמִּתְקַיֵּים בָּאָדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֵינוֹ נֵפֶל (בְּמִדְבַּר יח, טז): ״וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה״. וּבְהֵמָה שְׁמוֹנָה יָמִים - אֵין זֶה נֵפֶל (וַיִּקְרָא כב, כז): ״וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ״. תַּמָּן אָמְרִי בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן

שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אֲמַר רַבִּי בָּא: מַה פְּלִיגִין? בְּשֶׁלֹּא נוֹלַד לָחֲדָשָׁיו, אֲבָל אִם נוֹלַד לָחֲדָשָׁיו - אַף רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מוֹדֶה.

׳הִכָּה אֶת זֶה וְחָזַר וְהִכָּה אֶת זֶה, קִלֵּל אֶת זֶה וְחָזַר וְקִלֵּל אֶת זֶה - פָּטוּר׳. רַבִּי חֲנַנְיָא בָּעֵי: לֵית הָדָא פְלִיגֵי עַל רַבִּי יוֹחָנָן? דְּאִתְפַּלְגוּן בְּשֵׁנִי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גָּלֻיּוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מְקַבְּלִין הַתְרָיָה עַל הַסָּפֵק. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵין מְקַבְּלִין הַתְרָיָה עַל הַסָּפֵק! אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא, אֲמַר רַבִּי: לֵית הִיא פְלִיגָא, תַּמָּן - אֶפְשָׁר לְךָ לַעֲמֹד עָלָיו. בְּרַם הָכָא - אִי אֶפְשָׁר לְךָ לַעֲמֹד עָלָיו.

׳הִכָּה שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת, קִלֵּל שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת - חַיָּב; רַבִּי יוּדָה פּוֹטֵר׳. רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: מְחַלְפָה שִׁטָּתֵהּ דְּרַבִּי יוּדָה, דְּתְנַן תַּמָּן: ׳אָכַל מִזֶּה כַּזַּיִת וּמִזֶּה כַּזַּיִת - סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים׳! אֲמַר רַבִּי קִרְיסְפָּא: אֵינָהּ מְחֻלֶּפֶת, תַּמָּן - עִקָּר לָאוִין סָפֵק הָיָה, בְּרַם הָכָא - וַדַּאי הָיָה, וְנִסְתַּפֵּק לוֹ. רַבִּי יוּדָה בָּעֵי: מֵעַתָּה נִבְלָה שֶׁבִּטְלָה בִּשְׁחוּטָה, מֵאַחַר שֶׁוַּדַּאי הָיָה וְנִסְתַּפֵּק לוֹ, אָכַל מִמֶּנָּה יְהֵא פָּטוּר?! אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה: מוֹדֶה רַבִּי יוּדָה בִּשְׁאָר כָּל הַסְּפֵקוֹת, שֶׁהוּא חַיָּב. בְּרַם הָכָא, קְרֵיי דָּרַשׁ רַבִּי יוּדָה (וַיִּקְרָא כ, ט): ״אָבִיו״ - וַדַּאי, לֹא הַסָּפֵק. ״אִמּוֹ״ - וַדַּאי, לֹא הַסָּפֵק.

׳וְעוֹלָה בְּמִשְׁמָרוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה׳ -

[סה:]

לֹא יַעֲלֶה? רַבִּי אַחָא, רַבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: מִפְּנֵי פְּגַם הַמִּשְׁפָּחָה.

תָּנֵי: ׳וְהָן, שֶׁיִּהוּ שְׁנֵיהֶן בֵּית אָב אֶחָד׳.

הַדָּרָן עָלָךְ פֶּרֶק נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה

פֶּרֶק שְׁנֵים עֶשָׂר

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: מִצְוַת חֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה דַּיָּנִין, אֲפִלּוּ שִׁלְשְׁתָּן הֶדְיוֹטוֹת. חָלְצָה בְּמִנְעָל - חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה, בְּאַמְפִּילְיָא - חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, בְּסַנְדָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָקֵב - כָּשֵׁר, וְשֶׁאֵין לוֹ עָקֵב - פָּסוּל, מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה - חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה, מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה - חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה.

גְּמָרָא: כְּתִיב (דְּבָרִים כה, ז): ״זְקֵנִים״, וְאַתְּ אָמַר: הֶדְיוֹטוֹת?! מִצְוָה בִּזְקֵנִים. מִנַּיִן אֲפִלּוּ הֶדְיוֹטוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם י): ״חָלוּץ הַנַּעַל״ - מִכָּל מָקוֹם.

אִית תַּנֵּי תָּנֵי: ׳חֲלִיצָה בְּגֵרִים - כְּשֵׁרָה׳; וְאִית תַּנֵּי תָּנֵי: ׳חֲלִיצָה בְּגֵרִים - פְּסוּלָה׳. מַאן דַּאֲמַר חֲלִיצָה בְּגֵרִים כְּשֵׁרָה - כְּמַאן דַּאֲמַר (שָׁם): ״בְּיִשְׂרָאֵל״ - לְרַבּוֹת אֶת הַגֵּרִים. מַאן דַּאֲמַר חֲלִיצָה בְּגֵרִים פְּסוּלָה - כְּמַאן דַּאֲמַר ״בְּיִשְׂרָאֵל״ - פָּרָט לְגֵרִים. הָכָא אַתְּ אוֹמֵר פָּרָט לְגֵרִים, וְהָכָא אַתְּ אָמַר: לְרַבּוֹת אֶת הַגֵּרִים?! תַּמָּן (וַיִּקְרָא כג, מב): ״הָאֶזְרָח״ - פָּרָט לַגֵּרִים, ״בְּיִשְׂרָאֵל״ - פָּרָט לַגֵּרִים. מִעוּט אַחַר מִעוּט - לְרַבּוֹת אֶת הַגֵּרִים, בְּרַם הָכָא: ״בְּיִשְׂרָאֵל״ - לֹא גֵּרִים.

אִית תַּנֵּי תָּנֵי: ׳חֲלִיצָה בִּשְׁנַיִם - פְּסוּלָה׳. וְאִית תַּנֵּי תָּנֵי: ׳חֲלִיצָה בִּשְׁנַיִם - כְּשֵׁרָה׳. מַאן דַּאֲמַר: ׳חֲלִיצָה בִּשְׁנַיִם פְּסוּלָה׳ - כְּמַאן דַּאֲמַר: ׳חֲלִיצָה בַּגֵּרִים פְּסוּלָה׳. מַאן דַּאֲמַר: ׳חֲלִיצָה בִּשְׁנַיִם כְּשֵׁרָה׳ - כְּמַאן דַּאֲמַר: ׳חֲלִיצָה בַּגֵּרִים כְּשֵׁרָה׳. אֲפִלּוּ כְּמַאן דַּאֲמַר: ׳חֲלִיצָה בַּגֵּרִים כְּשֵׁרָה׳ - מוֹדֵיי בִּשְׁנַיִם שֶׁהִיא פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי דִּינֵי מָמוֹנוֹת - כְּשֵׁרָה בַּגֵּרִים, וּפְסוּלִין בִּשְׁנַיִם.

אִית תַּנֵּי תָּנֵי: ׳חֲלִיצָה בַּלַּיְלָה כְּשֵׁרָה׳, אִית תַּנֵּי תָּנֵי: ׳חֲלִיצָה בַּלַּיְלָה פְּסוּלָה׳. מַאן דַּאֲמַר: ׳חֲלִיצָה בַּלַּיְלָה כְּשֵׁרָה׳, כְּמַאן דַּאֲמַר: ׳חֲלִיצָה

בַּגֵּרִים כְּשֵׁרָה׳. מַאן דְּאָמַר: ׳חֲלִיצָה בַּלַּיְלָה פְּסוּלָה׳ – כְּמַן דַּמַר: ׳חֲלִיצָה בַּגֵּרִים פְּסוּלָה׳. אֲפִלּוּ כְּמַאן דַּאֲמַר: ׳חֲלִיצָה בַּגֵּרִים כְּשֵׁרָה׳ – מוֹדֶה בַּלַּיְלָה שֶׁהִיא פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי דִּינֵי מָמוֹנוֹת – כְּשֵׁרִים בַּגֵּרִים, וּפְסוּלִין בַּלַּיְלָה.

אִית תַּנֵּי תָּנֵי: ׳וְהָן, שֶׁיִּהוּ הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין לִקְרוֹת׳. אִית תַּנֵּי תָּנֵי: ׳אֲפִלּוּ אֵין הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין לִקְרוֹת׳. מַאן דַּאֲמַר: ׳אֲפִלּוּ אֵין הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין לִקְרוֹת׳ – עַד שֶׁלֹּא סְמָכוּהוּ לַמִּקְרָא. וּמַאן דַּאֲמַר: ׳וְהָן, שֶׁיִּהוּ הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין לִקְרוֹת׳ – מִשֶּׁסְּמָכוּהוּ לַמִּקְרָא (דְּבָרִים כה, ט): ״וְעָנְתָה וְאָמְרָה״ – אֵין עוֹנֶה אֶלָּא מִפִּי אַחֵר. אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה: וּבִלְבַד מִפִּי הַדַּיָּן. וְלָא עָבְדִין כֵּן.

׳חֲלִיצָה בְּמִנְעָל – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה׳ –

[סו.]

לְמִי נִצְרְכָה? לְרַבִּי מֵאִיר. דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: אֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל. תָּנֵי: ׳אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַכְתִּי לִנְצִיבִין, וְרָאִיתִי שָׁם זָקֵן אֶחָד וְנִמְתִּי לוֹ: ׳בָּקִי לְךָ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה מִיָּמֶיךָ? וְנוּמָה לִי: ׳רַבִּי, שֶׁלְּחָנִי הָיִיתִי בְּעִירִי, וְעַל שֶׁלְּחָנִי הָיָה תָּדִיר׳. וְנַמְתִּי לוֹ: ׳רְאִיתוֹ חוֹלֵץ בְּיָמֶיךָ, בַּמֶּה הָיָה חוֹלֵץ, בְּמִנְעָל אוֹ בְּסַנְדָּל׳? אָמַר לִי: ׳רַבִּי, וְכִי יֵשׁ סַנְדָּל בְּמִקּוֹמֵנוּ׳?! וְאָמַרְתִּי: מָה רָאָה רַבִּי מֵאִיר לוֹמַר: ׳אֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל׳?! רַבִּי בָּא, רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב: אִם יָבוֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר שֶׁחוֹלְצִין בְּמִנְעָל – שׁוֹמְעִין לוֹ; שֶׁאֵין חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. שֶׁהֲרֵי הָרַבִּים נָהֲגוּ לַחֲלֹץ בְּסַנְדָּל. וְהַמִּנְהָג מְבַטֵּל אֶת הַהֲלָכָה. רַבִּי זְעֵירָה, רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב: אִם יָבוֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר שֶׁאֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל – שׁוֹמְעִין לוֹ. שֶׁאֵין חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁהֲרֵי הָרַבִּים נָהֲגוּ לְהִיוֹת חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל. וְהַמִּנְהָג מְבַטֵּל אֶת הַהֲלָכָה.

רַבִּי זְעֵירָא מַחֲוֵי לְרַבִּי בָּא בַּר יִצְחָק כְּפַף. אֲמַר לֵהּ: וְעָבְדִין כֵּן? אֲמַר לֵהּ: וְעָבְדִין! אֲמַר לֵהּ: הָא רַבָּן כָּפַף! רַבִּי זְעֵירָא מַחֲוֵי לְרַבִּי בָּא בַּר יִצְחָק כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה: קוֹשְׁרוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּהֵא יָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו.

כֵּיצַד הִיא עוֹשָׂה? מַתִּירָתוֹ בִּימִין וְתוֹפַסְתּוֹ בִּשְׂמֹאל, וְשׂוֹמֶטֶת עָקֵב בִּימִין וְגוֹרַרְתּוֹ בִּימִין, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא חֲלִיצָה וְהַתָּרָה בִּימִין.

רַב אָמַר: עִקַּר חֲלִיצָה – הַתָּרַת הָרְצוּעָה. לָא־כֵן אָמַר רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה, רַבִּי זְרִיקָן מָטֵי בַּהּ בְּשֵׁם רַב: דִּבְרֵי חֲכָמִים, חֲלִיצָה וְלֹא רְקִיקָה, רְקִיקָה וְלֹא חֲלִיצָה, לֹא עָשָׂה כְּלוּם עַד שֶׁתַּחֲלֹץ וְתָרֹק?! אַף־עַל־גַּב דְּרַב אָמַר: עַד שֶׁתַּחֲלֹץ וְתָרֹק – מוֹדֶה רַב, עִקַּר חֲלִיצָה – הַתָּרַת הָרְצוּעוֹת.

רַב אָמַר: עִקַּר חֲזָקָה הַכְנָסַת פֵּרוֹת. לָא־כֵן אָמַר רַב: וְהָן, שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ מְנַכֵּשׁ וּמְעַדֵּר?! אַף־עַל־גַּב דַּאֲמַר רַב: וְהָן, שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ מְנַכֵּשׁ וּמְעַדֵּר – מוֹדֶה רַב, עִקַּר חֲזָקָה – הַכְנָסַת פֵּרוֹת.

אֲמַר רַבִּי יַנַּאי: חָלַץ הוּא וְהִתִּירָה הִיא, חֲלִיצָה הִיא וְהִתִּירָה הוּא – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר – לֹא יַחֲזִיר. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁתִיהֶן בָּהּ, אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵינָן עַל סֵדֶר? מַה נָפַק מִן בֵּינֵיהוֹן? חֲזָרָה וְהִתִּירָה. תֵּאמַר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁתִיהֶן בָּהּ – הֲרֵי שְׁתִיהֶן בָּהּ.

[סו:]

הֲרֵי לֵית טַעְמָא דְּלָא מִשּׁוּם שֶׁאֵינָן עַל הַסֵּדֶר.

אֲמַר רַבִּי לְעָזָר: יֵשׁ מֵהֶן שֶׁאָמְרוּ: חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, וְאִם רָצָה לְהַחֲזִיר - יַחֲזִיר. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאָמְרוּ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, וְאִם רָצָה לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר. בְּאֶמְפִּילְיָא וְהַחוֹלְצָה לְקָטָן - חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, וְאִם רָצָה לְהַחֲזִיר - יַחֲזִיר.

חָלְצָה בְּאֶמְפִּילְיָא - אִית תַּנֵּי תָנֵי: 'חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה'; אִית תַּנֵּי תָנֵי: 'חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה'. מַאן דַּאֲמַר: חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה - בְּאֶמְפִּילְיָא שֶׁל עוֹר, מַאן דַּאֲמַר: חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה - בְּאֶמְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד.

בְּמִנְעָל בְּאֶמְפִּילְיָא - אִית תַּנֵּי תָנֵי: 'חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה'. אִית תַּנֵּי תָנֵי: 'חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה'. מַאן דַּאֲמַר: 'חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה' - כְּשֶׁהָיָה בְּאֶמְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד וּמִנְעָל שֶׁל עוֹר. מַאן דַּאֲמַר: 'חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה' - כְּשֶׁהָיְתָה אֶנְפִּילְיָא שֶׁל עוֹר וּמִנְעָל שֶׁל עוֹר.

אִית תַּנֵּי תָנֵי: 'יוֹצְאִין בְּאֶמְפִּילְיָא בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים'. וְאִית תַּנֵּי תָנֵי: 'אֵין יוֹצְאִין בְּאֶמְפִּילְיָא'. אֲמַר רַב חִסְדָּא: מַאן דַּאֲמַר: 'יוֹצְאִין' - בְּאֶמְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד. וּמַאן דַּאֲמַר: 'אֵין יוֹצְאִין' - בְּאֶמְפִּילְיָא שֶׁל עוֹר.

'בְּסַנְדָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָקֵב - כָּשֵׁר'. תַּמָּן אָמְרִין: כְּגוֹן אִילֵּין קַנְסוֹרָס. וְרַבָּנָן דְּהָכָא אָמְרִי: כְּגוֹן אִילֵּין דִּידָן. אֲמַר רַב: אִלּוּלֵא דַּחֲמֵי רַבִּי חִיָּה רַבָּא חֲבִיבִי, חָלֵץ בְּהָדֵן שׁוּרְצִיפָּא דְּשִׁנְצוֹי, לָא הֲוָה לְבָן רַב עֲלֵיהֶן לְמֶעְבַּד כֵּן. אַחוֹי דְּאִמֵּהּ דְּרַב כַּהֲנָא חָלַץ בַּלַּיְלָה, בְּיָחִיד, בְּלֵילֵי שַׁבָּת, בְּסַנְדָּל שֶׁל שַׁעַם וּמְעֻמָּד. אֲמַר רַבִּי זְרִיקָה: וְלָא רָקְקָה. שְׁמַע רַב וַאֲמַר: מַאן יַעֲבֵד דָּא? אֶלָּא אַחוֹי דְּאִמֵּהּ דְּרַב כָּהֲנָא.

כְּנִי מַתְנִיתָא: 'בְּקוֹשֵׁר מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּן - כְּשֵׁרָה. מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָן - פְּסוּלָה'.

כְּתִיב (שְׁמוֹת ל, יט): "וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם". וְתָנֵי עֲלַהּ: 'בַּיָּד - עַד הַפֶּרֶק. וּבָרֶגֶל - עַד הַסֶּבֶךְ'.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א שׁוֹר שֶׁחָצְיוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחָצְיוֹ שֶׁל הֶקְדֵּשׁ שֶׁהִזִּיק שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מוּעָד - מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם - מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, בֵּין תָּם וּבֵין מוּעָד - פָּטוּר. הַזַּק מֵאֶחָד שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חַיָּב, וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ - פָּטוּר. שׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ - הַבְּעָלִים חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתָן. הַבְּעָלִים נוֹטְלִין אֶת נִזְקוֹ, וְנוֹתְנִין אֶת נִזְקוֹ. שׁוֹר שֶׁחָצְיוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחָצְיוֹ שֶׁל כְּנַעֲנִי, שֶׁהִזִּיק אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מוּעָד - מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם - מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. וְשֶׁל כְּנַעֲנִי, בֵּין תָּם וּבֵין מוּעָד - מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. שׁוֹר שֶׁל כְּנַעֲנִי שֶׁהִזִּיק שׁוֹר שֶׁל אַחֵר, חֲבֵרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם לָדוּן בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל - מְשַׁלְּמִין נֶזֶק שָׁלֵם, שֶׁאֵין תָּם וּמוּעָד בִּנְזָקֵי הַכְּנַעֲנִי.

ד,ב שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל כּוּתִי, וְשֶׁל כּוּתִי שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מוּעָד - מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה, וְתָם - מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל כְּנַעֲנִי - פָּטוּר. וְשֶׁל כְּנַעֲנִי שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בֵּין תָּם וּבֵין מוּעָד - מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה.

ד,ג יָפֶה כֹּחַ הֶדְיוֹט מִכֹּחַ גְּבוֹהַּ, וְכֹחַ גְּבוֹהַּ מִכֹּחַ הֶדְיוֹט. יָפֶה כֹּחַ הֶדְיוֹט: נְזָקִין לַהֶדְיוֹט, וְאֵין נְזָקִין לַגְּבוֹהַּ. רְבִית וְאוֹנָאָה לַהֶדְיוֹט, וְאֵין רְבִית וְאוֹנָאָה לַגְּבוֹהַּ. תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה לַהֶדְיוֹט, וְאֵין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה לַגְּבוֹהַּ. נִשְׁבַּע לַהֶדְיוֹט - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ, לַגְּבוֹהַּ - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. יָפֶה כֹּחַ גְּבוֹהַּ: מְעִילָה לַגְּבוֹהַּ, וְאֵין מְעִילָה לַהֶדְיוֹט. אֲמִירָתוֹ לַגְּבוֹהַּ - כְּמְסִירָתוֹ לַהֶדְיוֹט. קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַגְּבוֹהַּ, וְאֵין קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַהֶדְיוֹט. הַקּוֹנֶה מִן הַגְּבוֹהַּ - בְּכֶסֶף. מִן הַהֶדְיוֹט - בְּכֶסֶף בְּשֶׁטָר וּבַחֲזָקָה.

ד,ד שׁוֹר חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל פִּקֵּחַ - פָּטוּר. רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי יַעֲקֹב אוֹמְרִים: מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. שׁוֹר שֶׁנִּתְחָרְשׁוּ בְּעָלָיו אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּטוּ בְּעָלָיו, אוֹ שֶׁהָלְכוּ בְּעָלָיו לִמְדִינַת הַיָּם. יְהוּדָה בֶּן נַקּוֹסְיָא אוֹמֵר: סוּמְכוֹס אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא בְּתַמּוּתוֹ, עַד שֶׁיַּעֲדוּהוּ בִּפְנֵי בְּעָלִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מַעֲמִידִין עָלָיו אַפְּטְרוֹפִין, הֶעִידוּהוּ בִּפְנֵי אַפְּטְרוֹפִין, נִתְפַּקֵּחַ הַחֵרֵשׁ וְנִשְׁתַּפֶּה הַשּׁוֹטֶה, וְהִגְדִּיל הַקָּטָן, אוֹ שֶׁבָּאוּ בְּעָלָיו מִמְּדִינַת הַיָּם. יְהוּדָה בֶּן נַקּוֹסְיָא אוֹמֵר: סוּמְכוֹס אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא בְּתַמּוּתוֹ רִאשׁוֹנָה, עַד שֶׁיַּעֲדוּהוּ בִּפְנֵי בְּעָלִים שְׁנִיָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ.

ד,ה זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּעַד בּוֹ, וְהוּעַד בַּדָּבָר שֶׁהוּעַד בּוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁהוּעַד עָלָיו - מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה. וְכָל שֶׁלֹּא הוּעַד בּוֹ, וְלֹא הוּעַד בִּבְעָלָיו, בְּדָבָר שֶׁלֹּא הוּעַד בּוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁלֹּא הוּעַד עָלָיו - מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִגּוּפוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוּעָד לַשַּׁבָּתוֹת וְאֵינוֹ מוּעָד לִימוֹת הַחוֹל. אֵימָתַי הוּא תָּם? עַד שֶׁיַּחֲזֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְמֵי שַׁבָּתוֹת, זֶה אַחַר זֶה.

ד,ו יֵשׁ כָּאן חַיָּב בַּכֹּפֶר וְחַיָּב בַּמִּיתָה, חַיָּב בַּמִּיתָה פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר, חַיָּב בַּכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה, פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. שׁוֹר מוּעָד שֶׁהֲמִית - חַיָּב בַּכֹּפֶר וְחַיָּב בַּמִּיתָה. שׁוֹר תָּם שֶׁהֲמִית, וְשׁוֹר חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁהֲמִית, הֲמִית גֵּר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר - חַיָּב בְּמִיתָה וּפָטוּר מִן הַכֹּפֶר; שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְחַכֵּךְ בַּכֹּתֶל, וְנָפַל עַל הָאָדָם, נִתְכַּוֵּן לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה. הָרַג אֶת הַבְּהֵמָה לִכְנַעֲנִי, וְהָרַג בֶּן יִשְׂרָאֵל, לְנָפָלִים וְהָרַג בֶּן קַיָּמָא - חַיָּב בַּכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. וּלְעִנְיַן הַנִּזְקִין: רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, כח): "כִּי יִגַּח שׁוֹר" - עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לִגַּח. וְאִם הָיָה תָּם - פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. הֲמִית כּוּתִי בֶּן שִׁמְנָה - פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹר הַמְדַבֵּר, וְשׁוֹר הֶקְדֵּשׁ, וְשׁוֹר גֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, כט): "וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ" - אֵין בְּעָלִים לְאֵלּוּ.

תּוֹסֶפְתָּא

יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הַמִּית כְּשֶׁהוּא שֶׁל הֶדְיוֹט, וְלֹא הִסְפִּיק לַעֲמֹד בַּדִּין עַד שֶׁהִקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו. הַמִּית כְּשֶׁהוּא שֶׁל גֵּר, וְלֹא הִסְפִּיק לַעֲמֹד בַּדִּין עַד שֶׁמֵּת הַגֵּר – פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יִשְׁמְרֻנּוּ בְּעָלָיו וְהֻמַּת" – אֶת שֶׁשָּׁוּוֹת הַמִּיתָתוֹ לְשָׁעַת עֲמִידָתוֹ בְּבֵית דִּין – חַיָּב, אֶת שֶׁלֹּא שָׁוּוֹת הַמִּיתָתוֹ לְשָׁעַת עֲמִידָתוֹ בְּבֵית דִּין – פָּטוּר. כֵּיצַד הוּא מְשַׁלֵּם? שָׁמִין אֶת הַנִּזָּק כַּמָּה הוּא יָפֶה, לְפִי כָךְ הוּא מְשַׁלֵּם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: שָׁמִין אֶת הַבְּעָלִים, כַּמָּה הֵן יָפִים – לְפִי כָךְ הֵן מְשַׁלְּמִין.

ד,ז כָּל שֶׁחַיָּב בְּבֶן חוֹרִין – חַיָּב בַּעֲבָדִים, בֵּין בְּכֹפֶר בֵּין בְּמִיתָה. וְכָל שֶׁפָּטוּר בְּבֶן חוֹרִין – פָּטוּר בַּעֲבָדִים, בֵּין בְּכֹפֶר בֵּין בְּמִיתָה. כָּל שֶׁפָּטוּר בְּבֶן חוֹרִין פָּטוּר בַּעֲבָדִים: הַמִּית עֶבֶד עִבְרִי – נוֹתֵן כָּל כֹּפֶר, וְעֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין – נוֹתֵן לִשְׁנֵיהֶם. חֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין –נוֹתֵן לְפִי חֶשְׁבּוֹן, חֶצִי כֹּפֶר לַיּוֹרְשִׁין, וְחֶצְיוֹ שְׁלֹשִׁים סֶלַע לַבְּעָלִים.

ד,ח הַמִּמִית עַל פִּי עֵד אֶחָד, וְהָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע עַל פִּי עֵד אֶחָד – פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה, וּמֵתֵר בַּהֲנָאָה. הַמַּמִית עַל פִּי שְׁנַיִם, וְהָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע עַל פִּי שְׁנַיִם – פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וְאָסוּר בַּהֲנָאָה וְחַיָּב בְּמִיתָה. הֵמִית בֵּין מִשֶּׁלּוֹ בֵּין מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין לִפְנֵי הֶקְדֵּשׁוֹ וּבֵין לְאַחַר הֶקְדֵּשׁוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בָּרָצוֹן – פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע, בֵּין מִשֶּׁלּוֹ וּבֵין מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין לִפְנֵי הֶקְדֵּשׁוֹ בֵּין לְאַחַר הֶקְדֵּשׁוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. בְּאֹנֶס – כָּשֵׁר. בְּרָצוֹן – פָּסוּל.

יֵשׁ בְּנוֹגֵחַ שֶׁאֵין בְּרוֹבֵעַ, וּבְרוֹבֵעַ שֶׁאֵין בְּנוֹגֵחַ: נוֹגֵחַ מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר לְאַחַר מִיתָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּרוֹבֵעַ. וְיֵשׁ בְּרוֹבֵעַ, שֶׁהָרוֹבֵעַ – עָשָׂה בּוֹ אֹנֶס כְּרָצוֹן, שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן כְּמִתְכַּוֵּן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּנוֹגֵחַ.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א שׁוֹר תָּם שֶׁהִזִּיק עַד שֶׁלֹּא עָמַד בַּדִּין, וְהֻקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו – מְקֻדָּשׁ. שְׁחָטוֹ וּמְכָרוֹ וְנָתְנוֹ בְּמַתָּנָה – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. מִשֶּׁעָמַד בַּדִּין הֻקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו – אֵין מְקֻדָּשׁ. שְׁחָטוֹ וּמְכָרוֹ וְנָתְנוֹ בְּמַתָּנָה – לֹא עָשָׂה כְּלוּם, מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁלֵּם מִגּוּפוֹ. שׁוֹר מוּעָד שֶׁהִזִּיק, בֵּין מִשֶּׁעָמַד בַּדִּין וּבֵין עַד שֶׁלֹּא עָמַד בַּדִּין, וְהֻקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו – מְקֻדָּשׁ. שְׁחָטוֹ וּמְכָרוֹ וְנָתְנוֹ בְּמַתָּנָה – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁלֵּם מִן הָעֲלִיָּה.

ה,ב שׁוֹר תָּם שֶׁהִזִּיק וְאַחַר כָּךְ הֵמִית, הֵמִית וְאַחַר כָּךְ הִזִּיק – פָּטוּר. שׁוֹר מוּעָד שֶׁהִזִּיק, וְאַחַר כָּךְ הֵמִית – חַיָּב. הֵמִית וְאַחַר כָּךְ הִזִּיק, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ – חַיָּב, מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ – פָּטוּר. שׁוֹמֵר חִנָּם וְהַשּׁוֹאֵל, נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר, הִזִּיק שׁוֹר בִּרְשׁוּתוֹ, מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. תָּם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. שְׁאָלוֹ בְּחֶזְקַת תָּם וְנִמְצָא מוּעָד, הַבְּעָלִים מְשַׁלְּמִין חֲצִי נֶזֶק, וְהַשּׁוֹאֵל פָּטוּר. הוּעַד בּוֹ בִּפְנֵי שׁוֹאֵל, וְאַחַר כָּךְ מְכָרוֹ – הַבְּעָלִים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק וְהַשּׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. הֵמִית בִּרְשׁוּתוֹ וְאַחַר כָּךְ מְסָרוֹ לַבְּעָלִים, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ מְסָרוֹ לַבְּעָלִים – פָּטוּר. מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ מְסָרוֹ לַבְּעָלִים – חַיָּב. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אַף מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ עַד שֶׁלֹּא נִסְקַל, מְסָרוֹ לַבְּעָלִים – פָּטוּר.

ה,ג פָּרָה שֶׁהֵמִיתָה וְאַחַר כָּךְ יָלְדָה, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינָהּ יָלְדָה –וְלָדוֹתֶיהָ מֻתָּרִין. מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינָהּ יָלְדָה – וְלָדוֹתֶיהָ אֲסוּרִין. נִתְעָרְבוּ בַּאֲחֵרִים וַאֲחֵרִים בָּאֲחֵרִים – כֻּלָּן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה. מַה יַּעֲשׂוּ לָהֶן? כּוֹנְסִין אוֹתָן לַכִּפָּה עַד שָׁעָה שֶׁיְּמוּתוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֻּלָּן נִסְקָלִין. הַגּוֹזֵל שׁוֹר מֻחְבָּרוֹ וְהֵמִית בִּרְשׁוּתוֹ, וְאַחַר כָּךְ מְסָרוֹ בְּעֵדִים לַבְּעָלִים, בֵּין מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ וּבֵין עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ –חַיָּב.

ה,ד הַלּוֹקֵחַ שׁוֹר מֻחְבָּרוֹ בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא תָּם, וְנִמְצָא מוּעָד, וְהוּעַד בּוֹ בִּפְנֵי שְׁנַיִם –

תּוֹסֶפְתָּא

בֶּאֱמֶת[1] שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ; מִפְּנֵי שֶׁמַּקָּח טָעוּת. שׁוֹר שֶׁפָּסַק אֶת הַמּוֹסָרָה, וְיָצָא וְהִזִּיק: תָּם – פָּטוּר. וּמוּעָד – חַיָּב; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תָּם – חַיָּב. וּמוּעָד – פָּטוּר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: זֶה וָזֶה פְּטוּרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, לו): "וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו" – שָׁמוּר הוּא זֶה! רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין לוֹ שְׁמִירָה לְשׁוֹר אֶלָּא סַכִּין.

ה,ה "כְּנוֹס שׁוֹרְךָ וַאֲנִי אֶשְׁמְרֶנּוּ": הִזִּיק – פָּטוּר. הֵזַק – חַיָּב. "כְּנוֹס שׁוֹרְךָ וּשְׁמֹרוֹ": הֵזַק – פָּטוּר. הִזִּיק – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם; עַל נִגִּיחָה, וְעַל נְגִיפָה, עַל נְשִׁיכָה, עַל רְבִיצָה, וְעַל בְּעִיטָה: מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק.

ה,ו הִכְנִיס שׁוֹרוֹ לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּתוֹ, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּתוֹ, נָגַח, נָגַף, נָשַׁךְ, רָבַץ, בָּעַט; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. עַל נְגִיחָה, וְעַל נְגִיפָה, עַל נְשִׁיכָה, וְעַל רְבִיצָה, וְעַל בְּעִיטָה; מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. הִכְנִיס קְדֵרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּשְׁבָרָן – פָּטוּר. וְאִם הֵזִּיק בָּהֶן – בַּעַל קְדֵרוֹת פָּטוּר. הִכְנִיס פֵּרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וְאָכְלָן – פָּטוּר. וְאִם הֵזִּיק בָּהֶן – בַּעַל הַפֵּרוֹת פָּטוּר. נָפַל לַבּוֹר וְהִבְאִישׁ אֶת מֵימָיו – חַיָּב. הָיָה אָבִיו אוֹ בְּנוֹ לְתוֹכוֹ – מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר; דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. רַבִּי עֲקִיבָה פּוֹטֵר מִן הַכֹּפֶר. הָיָה בּוֹ עֵבֶד אוֹ אָמָה – נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סְלָעִים; דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. וְרַבִּי עֲקִיבָה פּוֹטֵר מִשְּׁלֹשִׁים סְלָעִים.

ה,ז יֵשׁ **נוֹתֵן אֶת הַכֹּפֶר וְאֵין נִסְקָל, נִסְקָל וְאֵין נוֹתֵן אֶת הַכֹּפֶר.** הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּתוֹ וְנָפַל עָלָיו שׁוֹר וַהֲרָגוֹ – **נוֹתֵן אֶת הַכֹּפֶר וְאֵין נִסְקָל.** נִכְנַס לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, נָגְחוֹ שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁנְּשָׁכוֹ כַּלְבּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, וָמֵת – **נִסְקָל וְאֵין מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר.**

ה,ח שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה וְנִמְצָא עֻבָּרָהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נָגְחָהּ יָלְדָה, וְאִם מִשֶּׁנָּגְחָהּ יָלְדָה. סוּמְכוֹס אוֹמֵר: מְשַׁלֵּם חֲצִי כֹּפֶר לַפָּרָה וּרְבִיעַ לַוָּלָד. וְכֵן פָּרָה שֶׁנָּגְחָה אֶת הַשּׁוֹר וְנִמְצָא וְלָדָהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נָגְחָה יָלְדָה, וְאִם מִשֶּׁנָּגְחָה יָלְדָה; סוּמְכוֹס אוֹמֵר: מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַפָּרָה, וּרְבִיעַ מִן הַוָּלָד.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק שִׁישִׁי

ו,א שׁוֹר שֶׁדָּחַף אֶת חֲבֵרוֹ, וְנָפַל לַבּוֹר וָמֵת – בַּעַל הַשּׁוֹר חַיָּב, וּבַעַל הַבּוֹר פָּטוּר. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: בְּמוּעָד – זֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה. בְּתָם – בַּעַל הַבּוֹר מְשַׁלֵּם שִׁלְשָׁה חֲלָקִים, וּבַעַל הַשּׁוֹר רְבִיעַ.

ו,ב הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּתוֹ וְנָפַל עָלָיו שׁוֹר וַהֲרָגוֹ – חַיָּב בְּכֹפֶר. וְאִם הֵזִּיק הַשּׁוֹר – בַּעַל הַבּוֹר פָּטוּר. הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָפַל עָלָיו שׁוֹר וַהֲרָגוֹ – פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר. וְאִם הֵזִּיק הַשּׁוֹר – בַּעַל הַבּוֹר חַיָּב[2]. חָפַר בּוֹר בִּרְשׁוּתוֹ וּפָתַח לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אֲפִלּוּ הוּא שֶׁל רַבִּים – חַיָּב, עַד שֶׁיְּסַכֵּר לָרַבִּים. אֵיזֶה הוּא **בּוֹר** שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה? חָפַר בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפָתַח לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לַחְפֹּר וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לִפְתֹּחַ. בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּפָתַח לִרְשׁוּת הָרַבִּים – אֵין לוֹ רְשׁוּת לַחְפֹּר וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לִפְתֹּחַ, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפָתַח

---

[1] מוּבָא בַּיְרוּשַׁלְמִי (בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק ב הֲלָכָה ה): אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנִינוּ **"בֶּאֱמֶת"** – הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְהֵינוּ 'הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי' שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ אֶת הַדָּמִים שֶׁנָּתַן לוֹ הַלּוֹקֵחַ, מִפְּנֵי שֶׁמַּקָּח טָעוּת הוּא.

[2] בַּבְּרַיְתָא בָּבָא בַּתְרָא (דַּף קעה) הַגְּרָסָה: יוֹרְשֵׁי בַּעַל הַבּוֹר – חַיָּבִים לְשַׁלֵּם.

תּוֹסֶפְתָּא

לִרְשׁוּת הָרַבִּים - יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לַחְפֹּר וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לִפְתֹּחַ. אֲבָל יֵשׁ לָרַבִּים רְשׁוּת לִכְנֵס לְשָׁם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּפָתַח לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, אֲפִלּוּ הוּא שֶׁל רַבִּים - פָּטוּר. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה מְחַיֵּב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ עַד שֶׁיַּרְחִיק מִן הַכֹּתֶל אַרְבָּעָה טְפָחִים, שֶׁיְּהַלֵּךְ אָדָם אוֹ עַד שֶׁיִּמְסֹר לָרַבִּים. חָפַר וּפָתַח וּמָסַר לָרַבִּים - פָּטוּר. וְכֵן הָיָה נַחוּנְיָא פּוֹתֵחַ וְחוֹפֵר שִׂיחִים עוֹשֶׂה, חוֹפֵר וּפוֹתֵחַ וּמוֹסֵר לָרַבִּים, וּכְשֶׁבָּא דָּבָר לִפְנֵי חֲכָמִים, אָמְרוּ: עָשָׂה זֶה כַּהֲלָכָה. חָפַר כָּרָאוּי וְכָסָה כָּרָאוּי, עָשָׂה לָהּ חוּלְיָא גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, מְסָרוֹ לַחוֹלֶה וּלְזָקֵן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דַּעַת - פָּטוּר. חָפַר שֶׁלֹּא כָּרָאוּי וְכָסָה שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, עָשָׂה לָהּ חוּלְיָא פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, מְסָרוֹ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת - חַיָּב.

ו,ג חָפַר תִּשְׁעָה טְפָחִים וּבָא אַחֵר וְחָפַר טֶפַח - הָאַחֲרוֹן חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַחַר הָאַחֲרוֹן לְמִיתָה, אַחַר הָרִאשׁוֹן לְהֶזֵּק. חָפַר עֲשָׂרָה, וּבָא אַחֵר וְסִידּוֹ וְכִירּוֹ - הָאַחֲרוֹן חַיָּב. אֶחָד חָפַר עֲשָׂרָה, וְאֶחָד חָפַר עֶשְׂרִים, וְאֶחָד חָפַר מֵאָה, וְאֶחָד חָפַר מָאתַיִם - כֻּלָּן חַיָּבִין. בּוֹר שֶׁל שְׁנַיִם, אֶחָד מִכַּסֶּה וְאֶחָד מְגַלֶּה - הַמְגַלֶּה חַיָּב. כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה, כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד וְרוֹאֵהוּ, וְלֹא כִסָּהוּ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. כִּסָּהוּ וְהָלַךְ לוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְגַּלָּה לְאַחַר מִכֵּן - פָּטוּר. חָפַר חֲמִשָּׁה טְפָחִים, וּבָא אַחֵר וְחָפַר חֲמִשָּׁה - הָאַחֲרוֹן חַיָּב? כַּמָּה שֶׁעָבַר לְהַזִּיק? כָּל שֶׁהוּא, וּלְמִיתָה - עֲשָׂרָה טְפָחִים. סוּמְכוֹס אוֹמֵר: לְעֹמֶק - שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ - אַרְבָּעָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּמִלּוּאוֹ שֶׁל נוֹפֶל. נָפַל לְפָנָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה - חַיָּב. לְאַחֲרָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה - פָּטוּר, בְּבוֹר וּבְשִׂיחַ, בֵּין מִלְּפָנָיו וּבֵין מִלְּאַחֲרָיו - חַיָּב.

ו,ד נָפַל לְתוֹכוֹ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, שׁוֹר סוּמָא הַמְהַלֵּךְ בַּלַּיְלָה - חַיָּב. בֶּן אוֹ בַּת עֵבֶד אוֹ אִמָּה - פָּטוּר. נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר וְכֵלָיו וְנִתְקָרְעוּ - חַיָּב עַל הַבְּהֵמָה וּפָטוּר עַל הַכֵּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, לה): "וּמְכְרוּ

הַשָּׁלֵם

אֶת הַשּׁוֹר הַחַי" וְגוֹ' - יָצְאוּ כֵּלִים שֶׁאֵין לָהֶם אוֹנָאָה, יָצָא אָדָם שֶׁאֵין הַיְמֵנוּ אוֹנָאָה בְּמוֹתוֹ. לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְמַנִּיחַ אַבְנוֹ וּצְלוֹחִיתוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּבָא אֶחָד וְהִזַּק בָּהֶן - חַיָּב עַל נִזְקֵי אָדָם וּפָטוּר עַל נִזְקֵי צְלוֹחִית. אִם הוּשַׁם אֶת הַצְּלוֹחִית וְנִשְׁבְּרָה, אַף הוּא חַיָּב עַל צְלוֹחִיתוֹ.

בּוֹר שֶׁבְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ - הֲרֵי זֶה שֶׁל עוֹלֵי בָבֶל, עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ שֶׁהִיא שֶׁל אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. שֶׁבְּרֻחָבָהּ וְשֶׁבְּכַרְמְלִית - הֲרֵי הִיא שֶׁל אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר, עַד שֶׁתִּוָּדַע לְךָ שֶׁהִיא שֶׁל עוֹלֵי בָבֶל. שֶׁבְּאֶמְצַע הַשָּׂדֶה - הֲרֵי הִיא שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה, עַד שֶׁתִּוָּדַע לְךָ שֶׁהִיא שֶׁל אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. הַנְּהָרוֹת וְהַמַּעְיָנוֹת שֶׁמּוֹשְׁכִין - הֲרֵי הֵן שֶׁל כָּל אָדָם.

ו,ה הַמַּבְעִית אֶת חֲבֵרוֹ - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. צָוַח בְּאָזְנוֹ וְחֵרְשׁוֹ - פָּטוּר. אֶחָזוֹ בְּאָזְנוֹ וְחֵרְשׁוֹ - חַיָּב. הַמַּבְעִית בֶּהֱמַת חֲבֵרוֹ - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. הִלְעִיטָהּ חֲלָדוֹת הַרְדּוּפָנִי, וְסַם הַמָּוֶת, וְצוֹאַת תַּרְנְגוֹלִים - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. הֶעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּמֵי חַטָּאת וּבְקֶדֶר חַטָּאת שֶׁל חֲבֵרוֹ - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. שָׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁהִכָּה בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין, וְהִזִּיק - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם.

ו,ו רוֹפֵא אֻמָּן שֶׁרִפֵּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין, וְהִזִּיק - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. הַמַּחֲתֵךְ אֶת הָעֻבָּר בְּמֵעֵי אִמּוֹ בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין, וְהִזִּיק - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם.

ו,ז אֶחָד שׁוֹר וַחֲמוֹר, וְאֶחָד שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף לִנְזָקִין, מוּעָד -מְשֻׁלָּם נֶזֶק שָׁלֵם, וְתָם - מְשֻׁלָּם חֲצִי נֶזֶק. אֶחָד שׁוֹר וַחֲמוֹר, וְאֶחָד שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף לְהַרְבָּעָה וּלְכִלְאַיִם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִתְרַבֶּה בִּמְקוֹמוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בַּדִּבְּרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת כ,

י): ״אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמוֹרְךָ וְכָל בְּהֶמְתֶּךָ״; שׁוֹר וַחֲמוֹר בִּכְלָל הָיוּ, וְלָמָּה יָצְאוּ? – לְהַקִּישׁ עֲלֵיהֶן, מַה שּׁוֹר וַחֲמוֹר הָאֲמוּרִים לְעִנְיַן שַׁבָּת, עָשָׂה שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף כְּשׁוֹר וַחֲמוֹר, אַף שּׁוֹר וַחֲמוֹר הָאֲמוּרִים לְעִנְיַן כָּל דָּבָר, שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף כְּשׁוֹר וַחֲמוֹר.

ו,ח נָעַל כָּרָאוּי, קָשַׁר כָּרָאוּי, עָשָׂה לָהּ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. מְסָרָהּ לְחוֹלֶה וּלְזָקֵן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דַּעַת – פָּטוּר. נָעַל שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, עָשָׂה לָהּ מְחִיצָה פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, מְסָרָהּ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת. אֵיזֶה הוּא שֶׁלֹּא כָּרָאוּי? כָּל שֶׁאֵין יָכוֹל לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה.

רוֹעֶה שֶׁמָּסַר צֹאנוֹ לְרוֹעֶה אַחֵר – רִאשׁוֹן חַיָּב, וְשֵׁנִי פָּטוּר. הַמּוֹסֵר צֹאנוֹ לְרוֹעֶה, אֲפִלּוּ חוֹלֶה, אֲפִלּוּ לְפָנָיו כִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת צֹאן – פָּטוּר. מְסָרוֹ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – חַיָּב. לְעֶבֶד וְלִאְשָׁה – פָּטוּר, וּמְשַׁלְּמִין לְאַחַר זְמַן. כֵּיצַד עוֹשִׁין לָהֶם? בֵּית דִּין כּוֹתְבִין עֲלֵיהֶן שְׁטָרֵי חוֹב. נִתְגָּרְשָׁה אִשָּׁה וְנִשְׁתַּחְרֵר הָעֶבֶד – חַיָּבִין לְשַׁלֵּם.

ו,ט הַחוֹתֵךְ יַבֶּלֶת שֶׁל חֲבֵרוֹ וְעוֹמֵד לְחָתְכָהּ, לֹא יֹאמַר לוֹ: ״תֵּן לִי מַה שֶּׁחָבַלְתָּ בִּי״. אֶלָּא נוֹתֵן כָּל בָּשְׂתּוֹ! הַקּוֹצֵץ נְטִיעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְעָתִיד לְקַצֵּץ, לֹא יֹאמַר לוֹ: ״תֵּן לִי מַה שֶּׁחָבַלְתָּ בִּי״. אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ כָּל נִזְקוֹ!

ו,י אֵין שָׂמִין בֵּית קֵב מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁבִּיחוֹ, וְלֹא בֵּית כּוֹר מִפְּנֵי שֶׁגּוֹגֵם, אֶלָּא שָׂמִין בֵּית סְאָה פְּחוּתָה בְּאוֹתָהּ שָׁוֶה, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה, כַּמָּה הִיא יָפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֻכְלָה יְחוּרֵי תְּאֵנִים אוֹ שֶׁקִּטְּפָהּ לוּלְבֵי גְּפָנִים, אֲבָל אִם אֻכְלָה פֹּגִים אוֹ בֹּסֶר – רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן פֵּרוֹת גְּמוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: אֻכְלָה פֵּרוֹת נְטוּעוֹת – שָׂמִין לָהֶם נְטוּעוֹת. נְטִיעוֹת עַצְמָן – שָׂמִין אוֹתוֹ בֵּית סְאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ – הֲרֵי הִיא כִּנְטִיעוֹת.

ו,יא לִיבָּה וְלִיבְּתוּ הָרוּחַ, אִם יֵשׁ בְּשֶׁלּוֹ כְּדֵי לְלַבּוֹת – הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְאִם לָאו – הֲרֵי זֶה פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: ״שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה״ (שְׁמוֹת כב, ה) – הַכֹּל לְפִי הַדְּלֵקָה. הַמַּדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, כַּמָּה תַּעֲבוֹר הַדְּלֵקָה? רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים, בִּשְׁעַת הָרוּחַ – שְׁלֹשִׁים אַמָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹשִׁים אַמָּה, וּבִשְׁעַת הָרוּחַ חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: חֲמִשִּׁים אַמָּה, וּבִשְׁעַת הָרוּחַ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה. מַעֲשֶׂה בַּעֲרָב, שֶׁקָּפַץ הָאוּר בְּיֶתֶר מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה וְהִזִּיק. מַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרָה הַדְּלֵקָה אֶת הַיַּרְדֵּן[3] שֶׁהָיְתָה קָשָׁה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁקָּפְצָה, אֲבָל אִם הָיְתָה מִסְכַּסֶכֶת וְהוֹלֶכֶת, אוֹ שֶׁהָיוּ עֲצִים מְצוּיִין לָהּ, אֲפִלּוּ עַד מִיל – הֲרֵי זֶה חַיָּב. עָבְרָה נָהָר אוֹ גָּדֵר אוֹ שְׁלוּלִית שֶׁהֵן רְחָבִין שְׁמֹנָה אַמּוֹת – פָּטוּר.

ו,יב הַמַּדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ וְהָיוּ בּוֹ כֵּלִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁהָיָה בְּתוֹכוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא גָּדִישׁ שֶׁל חִטִּים אוֹ גָּדִישׁ שֶׁל שְׂעוֹרִין. רוֹאִין אֶת מְקוֹם הַכֵּלִים כְּאִלּוּ מָלֵא תְּבוּאָה. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה לַחֲכָמִים בְּמַשְׁאִיל מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ לְהַגְדִּישׁ, וְהִטְמִין כֵּלִים, שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא גָּדִישׁ. גָּדִישׁ שֶׁל חִטִּים וְגָדִישׁ שֶׁל שְׂעוֹרִין, וְרוֹאִין אֶת מְקוֹם הַכֵּלִים כְּאִלּוּ מָלֵא תְּבוּאָה. הִשְׁאִילוֹ לִגְדֹּשׁ בּוֹ חִטִּין וְגָדַשׁ שְׂעוֹרִין, שְׂעוֹרִין וְגָדַשׁ חִטִּין – אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא שְׂעוֹרִין. הָיָה גָּדִישׁ חִטִּין וּמְחַפֶּה בִּשְׂעוֹרִין, שְׂעוֹרִין וּמְחַפֶּה בְּחִטִּים – אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא שְׂעוֹרִין.

ו,יג הָיָה אָדָם יָשֵׁן בְּתוֹכוֹ, וְדָלַק אֲפִלּוּ שׁוֹגֵג – פָּטוּר, מִפְּנֵי שְׁנִּדּוֹן בְּנַפְשׁוֹ. נִכְנַס לַחֲנוּת שֶׁל נֵגֶר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וְיָצָאת לוֹ בְּקַעַת וְטָפְחָה לוֹ בְּפָנָיו – פָּטוּר. וְאִם נִכְנַס בִּרְשׁוּת – בַּעַל הַחֲנוּת חַיָּב. נִכְנַס לַחֲנוּתוֹ שֶׁל נַפָּח

[3] שֶׁהָיְתָה מְרֻבָּה (גְּרִסַת מְכִילְתָּא מִשְׁפָּטִים).

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּתוֹ, וְיָצְאוּ נִיצוֹצוֹת וְהִזִּיקוּהוּ – פָּטוּר. וְאִם נִכְנַס בִּרְשׁוּת – בַּעַל הַחֲנוּת חַיָּב. פּוֹעֵל שֶׁנִּכְנַס לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לִכָּנֵס וּלְהַגְבּוֹת אֶת שְׂכָרוֹ. נָגְחוֹ שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁנָּשְׁכוֹ כַּלְבּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת – פָּטוּר. וְאִם אָמַר לוֹ: ״הִכָּנֵס״ – בַּעַל הַבַּיִת חַיָּב.

גָּמָל שֶׁטָּעוּן פִּשְׁתָּן וְעוֹבֵר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִכְנַס בְּפִשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת, וְדָלְקָה בְּנֵרוֹ שֶׁל חֶנְוָנִי, וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה, מִן הָאֲגַף וְלַחוּץ – חֶנְוָנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיְתָה לְפָנָיו אִצְטַוָה[4] וְהִדְלִיק – פָּטוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה לְפָנָיו אִצְטַוָה, וְהִדְלִיק – חַיָּב. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּנֵר חֲנֻכָּה – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהִנִּיחַ בִּרְשׁוּת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין זֶה וּבֵין זֶה – חַיָּב, כְּגוֹן אִלּוּ מְסַכְּכִין עַל פִּתְחֵי חֲנוּיוֹתֵיהֶן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים בֶּחָג, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן רְשׁוּת, וּבָא אַחֵר וְהִזִּיק בָּהֶן – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ו,יד חֹמֶר בְּשׁוֹר שֶׁאֵין בְּבוֹר, וּבְבוֹר שֶׁאֵין בְּשׁוֹר, שֶׁהַשּׁוֹר חַיָּב בַּכֹּפֶר וְחַיָּב בִּשְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד. נִגְמַר דִּינוֹ – אָסוּר בַּהֲנָאָה וְדַרְכּוֹ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבּוֹר. חֹמֶר בַּבּוֹר, שֶׁהַבּוֹר מוּעָד לְעוֹלָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר.

חֹמֶר בְּשׁוֹר שֶׁאֵין בְּאֵשׁ, וּבָאֵשׁ שֶׁאֵין בְּשׁוֹר: שֶׁהַשּׁוֹר חַיָּב בִּכּוּפְרִין, וְחַיָּב בִּשְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד, וְנִגְמַר דִּינוֹ אָסוּר בַּהֲנָאָה, וְאִם מָסְרוֹ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – חַיָּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאֵשׁ. חֹמֶר בָּאֵשׁ, שֶׁהָאֵשׁ מוּעֶדֶת לְעוֹלָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר.

חֹמֶר בְּבוֹר שֶׁאֵין בָּאֵשׁ, וּבָאֵשׁ שֶׁאֵין בְּבוֹר: חֹמֶר בְּבוֹר, שֶׁהַבּוֹר מָסְרוֹ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – חַיָּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאֵשׁ. חֹמֶר בָּאֵשׁ, שֶׁהָאֵשׁ דַּרְכָּהּ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, וּמוּעֶדֶת לֶאֱכֹל דָּבָר הָרָאוּי לָהּ, וְדָבָר שֶׁאֵין רָאוּי לָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּבוֹר.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז,א הַגַּנָּב – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאִם טָבַח וּמָכַר – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הַגַּזְלָנִים – בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵין מְשַׁלְּמִין אֶלָּא קֶרֶן. שְׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: וְכִי מַה רָאֲתָה תּוֹרָה לְהַחְמִיר בְּגַנָּב יוֹתֵר מִבְּגַזְלָן? אָמַר לָהֶם: גַּזְלָן, הוֹאִיל עֶבֶד לְקוֹנוֹ. וְגַנָּב, חָלַק כָּבוֹד לְעֶבֶד יוֹתֵר עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ, כְּבֵיכוֹל, עָשָׂה גַּנָּב אֶת עַיִן הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאֵינָהּ רוֹאָה. וְאֶת הָאוֹזֶן שֶׁאֵינָהּ שׁוֹמַעַת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ כט, טו): ״הוֹי הַמַּעֲמִיקִים מֵה׳ לַסְתִּר״ וְגוֹ׳. ״וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה״ וְגוֹ׳ (תְּהִלִּים צד, ז). ״אֹמְרִים אֵין ה׳ רֹאֶה אֹתָנוּ עָזַב ה׳ אֶת הָאָרֶץ״ (יְחֶזְקֵאל ט, יב). רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְשֻׁלּוּ מָשָׁל מִשָּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְשַׁנַּיִם שֶׁעָשׂוּ מִשְׁתֶּה בְּעִיר אַחַת, אֶחָד קָרָא אֶת בְּנֵי הָעִיר וְאֶת הַמֶּלֶךְ וְלֹא קָרָא, וְאֶחָד לֹא קָרָא לֹא אֶת הַמֶּלֶךְ וְלֹא אֶת בְּנֵי הָעִיר, אֵיזֶה מֵהֶן עוֹנְשׁוֹ מֻרְבֶּה? זֶה שֶׁקָּרָא אֶת בְּנֵי הָעִיר וְאֶת הַמֶּלֶךְ לֹא קָרָא, עוֹנְשׁוֹ מֻרְבֶּה יֶתֶר מִן הַשֵּׁנִי! אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: ׳טָבַח וּמָכַר – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה׳? מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁתַּרֵשׁ בַּחֵטְא.

ז,ב חֲמִשָּׁה דְּבָרִים הָיָה רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אוֹמֵר כְּמִין חֹמֶר: מִפְּנֵי מָה גָּלוּ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל יֶתֶר מִכָּל הָאֲרָצוֹת כֻּלָּן? מִפְּנֵי שֶׁבֵּית אַבְרָהָם אֲבִיהֶם הָיָה מִשָּׁם. מָשְׁלוּ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאִשָּׁה שֶׁקִּלְקְלָה עַל בַּעְלָהּ, לְהֵיכָן מְשַׁלְּחָהּ? לְבֵית אָבִיהָ!

בַּלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת לב, טז): ״וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה״ וְגוֹ׳, וּבַשְּׁנִיּוֹת מַעֲשֵׂה מֹשֶׁה (שָׁם): ״וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים״. מְשָׁלוּ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה, הוּא מֵבִיא אֶת הַלַּבְלָר, וְאֶת הַקַּלְמוֹס, וְאֶת הַדְּיוֹ, וְאֶת הַשְּׁטָר, וְאֶת הָעֵדִים. קִלְקְלָה,

[4] סְפָסָלִים הָעוֹמְדִים עַל רַגְלַיִם.

תּוֹסֶפְתָּא

הִיא מְבִיאָה אֶת הַכֹּל, דַּיָּהּ שֶׁיִּתֵּן לָהּ הַמֶּלֶךְ כְּתַב ׳הַכֶּר יָדְ׳ שֶׁלּוֹ.

הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא ד, כב): ״אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא״ - אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁהַנָּשִׂיא שֶׁלּוֹ מֵבִיא חַטָּאת עַל שִׁגְגָתוֹ.

״וְרָצַע אֲדוֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ״ (שְׁמוֹת כא, ו). וְכִי מַה נִּשְׁתַּנָּה אָזֶן יֶתֶר לְרָצַע מִכָּל אֵיבָרָיו? לְפִי שֶׁשָּׁמְעָה מֵהַר סִינַי (וַיִּקְרָא כה, נה): ״כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים״ - עֲבָדַי הֵם! וּפָרַק מִמֶּנּוּ עֹל שָׁמַיִם וְהִמְלִיךְ עָלָיו עֹל בָּשָׂר וָדָם, לְפִיכָךְ אָמַר הַכָּתוּב: ׳תָּבוֹא אֹזֶן וְתִרְצַע שֶׁלֹּא שָׁמְרָה אֶת מַה שֶּׁשָּׁמְעָה׳. דָּבָר אַחֵר: הוּא לֹא רָצָה לְהִשְׁתַּעְבֵּד לְקוֹנוֹ - יָבֹא וְיִשְׁתַּעְבֵּד לִבְנוֹתָיו.

וְאוֹמֵר (דִּבְרִים כז, ה): ״מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל״. וְכִי מַה רָאָה הַכָּתוּב לְפַסֵּל אֶת הַבַּרְזֶל, יֶתֶר מִכָּל מִינֵי מַתָּכוֹת? מִפְּנֵי שֶׁהַחֶרֶב נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ, וְהַחֶרֶב סִימָן פֻּרְעָנוּת, וְהַמִּזְבֵּחַ סִימָן כַּפָּרָה, מַעֲבִירִים דָּבָר שֶׁסִּימָן פֻּרְעָנוּת מִדָּבָר שֶׁסִּימָן כַּפָּרָה. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה אֲבָנִים שֶׁאֵינָן לֹא רוֹאוֹת וְלֹא שׁוֹמְעוֹת וְלֹא מְדַבְּרוֹת, עַל שְׁמַּטִּילוֹת כַּפָּרָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אָמַר הַכָּתוּב: ״לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל״, בְּנֵי תוֹרָה שֶׁהֵן כַּפָּרָה לָעוֹלָם - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁלֹּא לִיגַּע בָּהֶן אֶחָד מִכָּל הַמַּזִּיקִין כָּלָן.

הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דִּבְרִים כז, ו): ״אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח ה׳ אֱלֹהֶיךָ״ - אֲבָנִים שֶׁמַּטִּילוֹת שָׁלוֹם! וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה אֲבָנִים שֶׁאֵינָן לֹא רוֹאוֹת וְלֹא שׁוֹמְעוֹת וְלֹא מְדַבְּרוֹת, עַל שֶׁמַּטִּילוֹת שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אָמַר הַמָּקוֹם: יִהְיוּ שְׁלֵמִים לְפָנַי, בְּנֵי תוֹרָה, שֶׁהֵן שָׁלוֹם בָּעוֹלָם - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֵמִים לְפָנַי הַמָּקוֹם.

הַשָּׁלֵם

ז,ג שִׁבְעָה גַּנָּבִין הֵן: הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּכֻלָּן - גּוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת, וְהַמְסָרֵב בַּחֲבֵרוֹ לְאוֹרְחוֹ[5], וְאֵין בְּלִבּוֹ לִקְרוֹתוֹ, וְהַמַּרְבֶּה לוֹ בְּתִקְרוֹבוֹת וְיוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל, וְהַמְפַתֶּחַ לוֹ חֲבִיּוֹת שֶׁמְּכוּרוֹת לְחֲנָוָנִי, וְהַמְעַוֵּל בְּמִדּוֹת, וְהַמְשַׁקֵּר בְּמִשְׁקָלוֹת, וְהַמְעָרֵב הַנּוּרָה בְּתִלְתָּן[6], וְאֶת הַחֹמֶץ בְּשֶׁמֶן, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין הַשֶּׁמֶן מְקַבֵּל כְּלוּם[7], לְפִיכָךְ מוֹשְׁחִין בּוֹ אֶת הַמְּלָכִים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּעֲלִין עָלָיו, שֶׁאִלּוּ הָיָה יָכוֹל לְגָנֹב דַּעַת הָעֶלְיוֹנָה - הָיָה גּוֹנֵב, שֶׁכָּל הַגּוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת נִקְרָא ׳גַּנָּב׳, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל ב טו, ו): ״וַיְגַנֵּב אַבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל״; מִי גָּדוֹל ׳גּוֹנֵב׳ אוֹ ׳נִגְנָב׳? הֱוֵי אוֹמֵר ׳נִגְנָב׳, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁנִּגְנָב וְשׁוֹתֵק!

וְכֵן מָצִינוּ, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין לִפְנֵי הַר סִינַי, בִּקֵּשׁוּ לִגְנֹב דַּעַת הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כד, ז): ״כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה׳ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע״; כְּבָיכוֹל ׳נִגְנַב׳ הוּא לָהֶם, תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים ה, כו): ״מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי״ וְגוֹ׳; אִם תֹּאמַר שֶׁאֵין הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (תְּהִלִּים עח, לו-לז): ״וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ וְלֹא נֶאֶמְנוּ בִּבְרִיתוֹ״, אַף עַל פִּי כֵן (שָׁם פְּסוּק לח): ״וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן״ וְגוֹ׳; וְאוֹמֵר (מִשְׁלֵי כו, כג): ״כֶּסֶף סִיגִים מְצֻפֶּה עַל חָרֶשׂ שִׂפָתַיִם דֹּלְקִים וְלֵב רָע״.

---

[5] שֶׁמְּכַבֵּשׁ הַרְבֵּה מַחֲבֵרוֹ שֶׁיָּבוֹא לְהִתְאָרֵחַ אֶצְלוֹ, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין בְּלִבּוֹ לִקְרוֹתוֹ, חֲרֵי זֶה גּוֹנֵב דַּעְתּוֹ.

[6] נוּרָה הוּא מִין צֶמַח גָּרוּעַ בְּטַעֲמוֹ וּמַרְאִיתוֹ כְּתִלְתָּן.

[7] הֵינוּ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעָצָם הַשֶּׁמֶן שֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ – הוּא יָפֶה מִכְּלִי שֶׁמֶן פִּגֵּם, אֲבָל הוּא גּוֹנֵב אֶת דַּעְתּוֹ בִּמְהָרָה, שֶׁמְּבַהֵר שֶׁנּוֹתֵן לוֹ בְּשִׁבְילוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן כְּלִי מָלֵא שֶׁמֶן, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהַחֹמֶץ נִמְצָא לְמַטָּה, וְהַשֶּׁמֶן צָף עַל גַּבָּיו.

תּוֹסֶפְתָּא

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה חֲבִיבָה מְלָאכָה לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, שׁוֹר מִפְּנֵי שֶׁבִּטְּלוֹ מִמְּלַאכְתּוֹ - מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. שֶׂה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ מְלָאכָה - מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה. רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אוֹמֵר: בּוֹא וּרְאֵה, כַּמָּה חָס הַמָּקוֹם עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, שׁוֹר, מִפְּנֵי שֶׁמְּהַלֵּךְ בְּרַגְלָיו - מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. שֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁטּוֹעֲנוֹ - מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה.

לְמַעְלָה מֵהֶן, גָּנַב אֶת הָאֲסוּרִין בַּהֲנָיָה - שֶׁפְּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. אֶת הַשְּׁטָרוֹת, וְאֶת הַקְּרָקָעוֹת, וְאֶת הַהֶקְדֵּשׁוֹת - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. אֶת הַבְּהֵמָה, וְאֶת הָעוֹפוֹת, וְאֶת הַכֵּסוּת, וְאֶת הַפֵּרוֹת, וְאֶת הַכֵּלִים -מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. אַף עַל פִּי שֶׁאָסוּר בַּהֲנָאָה[8] - יֵשׁ לוֹ הֶתֵּר לְאַחַר זְמַן.

הַגּוֹנֵב אֶת הַשּׁוֹר, טְבָחוֹ וּמְכָרוֹ - מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. שֶׂה - מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, לז): "חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר". לְמַעְלָה מֵהֶן, הַגּוֹנֵב אֶת בֶּן חוֹרִין - שֶׁנִּדּוֹן עָלָיו בְּנַפְשׁוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מִשְׁלֵי כט, ד): "חוֹלֵק עִם גַּנָּב שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ" וְגוֹ'.

מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁטּוֹעֵן וְיָצָא מִבֵּית חֲבֵרוֹ, מְצָאוֹ אֶחָד, וְאָמַר לוֹ: מָה זֶּה פְּלוֹנִי? אָמַר לוֹ: טוֹל חֶלְקְךָ, וְאַל תַּגִּיד! לְאַחַר זְמַן מְצָאוֹ בַּעַל גְּנֵבָה, אָמַר לוֹ: מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עָלֶיךָ, אִם לֹא רָאִיתָ אָדָם שֶׁטָּעַן כֵּלִים וְיָצָא מִתּוֹךְ בֵּיתִי. אָמַר לוֹ: שְׁבוּעָה שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח; עַל זֶה נֶאֱמַר: "חוֹלֵק עִם גַּנָּב שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ אָלָה יִשְׁמַע וְלֹא יַגִּיד".

אֲבָל הַמִּתְגַּנֵּב מֵאַחַר חֲבֵרוֹ, וְהוֹלֵךְ וְשׁוֹנֶה פְּרָקוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּקְרָא גַּנָּב - זוֹכֶה

[8] אַף עַל פִּי שֶׁפָּטַר חֲמוֹר אִסּוּר עָכְשָׁו בַּהֲנָאָה, אֲבָל בֵּינָיִן שֶׁבְּיָדוֹ לְפַדּוֹתוֹ בְּשָׁה, יֵשׁ לוֹ הֶתֵּר לְאַחַר זְמַן, הֲרֵי זֶה נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ זֶה שָׁלוּ. וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם, אֶלָּא מַה שֶּׁבֵּין זֶה לָזֶה, שֶׁהָיָה יָכוֹל לִפְדּוֹתוֹ בְּשָׁה.

הַשָּׁלֵם

לְעַצְמוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ו, ל): "לֹא יָבוּזוּ לַגַּנָּב כִּי יִגְנוֹב" וְגוֹ'. סוֹף שֶׁמִּתְמַנֶּה פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר וּמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים, וְזוֹכֶה לְעַצְמוֹ, וּמְשַׁלֵּם עַל מַה שֶּׁבִּיְדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ו, לא): "וְנִמְצָא יְשַׁלֵּם שִׁבְעָתַיִם" וְגוֹ'; וְאֵין 'שִׁבְעָתַיִם' אֶלָּא דִּבְרֵי תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים יב, ז): "אֲמָרוֹת ה' אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת וְגוֹ' מְזֻקָּק שִׁבְעָתָיִם".

ז,ד גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וְטָבַח, גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וּמָכַר, גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וְהֶחְלִיף, גָּנַב וְהִקְדִּישׁ, גָּנַב וְנָתַן בְּמַתָּנָה, גָּנַב וְנָתַן בַּהֲקָפָה, גָּנַב וּפָרַע אֶת חוֹבוֹ, גָּנַב וְשִׁלַּח סְבָלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הַגּוֹנֵב אֶת הַקַּטֶּעֶת, וְאֶת הַחַגֶּרֶת, וְאֶת הַסּוּמָא, הַגּוֹנֵב שֶׁל שְׁתָּפִין - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הַשְּׁתָּפִין שֶׁגְּנָבוּ - מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וּפְטוּרִים מִתַּשְׁלוּמֵי שִׁלְשָׁה.

ז,ה הַגּוֹנֵב טָרֵפָה וּמְכָרָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. כְּלָאִים וּמְכָרוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל בִּלְבַד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַכְּלָאִים מִן הָרָחֵל, וּמִן הַגְּדִי - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מִן הַכּוּי - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וּפְטוּר מִתַּשְׁלוּמֵי שִׁלְשָׁה.

הַגּוֹנֵב פָּרָה מְעֻבֶּרֶת וְטָבְחָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, וְאַחַר כָּךְ טָבַח אֶת עֻבָּרָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וּפְטוּר מִתַּשְׁלוּמֵי שִׁלְשָׁה. הַגּוֹנֵב פָּרָה מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, וְאַחַר כָּךְ טָבְחָהּ, שִׁמְּנָה וְהִכְחִישָׁה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל כְּשָׁעַת הַגְּנֵבָה. וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה כְּשָׁעַת טְבִיחָה וּמְכִירָה. כְּחוּשָׁה וְהִשְׁמִינָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל כְּשָׁעַת גְּנֵבָה, וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה כְּשָׁעַת טְבִיחָה וּמְכִירָה.

הַגּוֹנֵב פָּרָה וְטָבְחָהּ וּמְכָרָהּ, שׁוֹר הַנִּסְקָל וּטְבָחוֹ, עֶגְלָה עֲרוּפָה וְטָבְחָהּ, וְהַטּוֹבֵחַ לַעֲבוֹדָה זָרָה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹמְרִים: עַד שֶׁתְּהֵא זְבִיחָה מְתֻּרֶת בַּאֲכִילָה. רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר: יוֹם הַכִּפּוּרִים הֲרֵי הוּא כְּשַׁבָּת לְתַשְׁלוּמִין.

ז,ו מְכָרָהּ חוּץ מֵרַגְלָהּ, חוּץ מִקְרָנָהּ, וְחוּץ מִגִּזָּתָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: חוּץ מִיָּדָהּ וְחוּץ מֵרַגְלָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. חוּץ מִקְּרָנָהּ, וְחוּץ מִגִּזָּתָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי אוֹמֵר: חוּץ מִדָּבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. חוּץ מִדָּבָר שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵין מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.

ז,ז גָּנַב בִּרְשׁוּת וְטָבַח וּמְכָרוֹ, אִם הִגְבִּיהַּ וְנָתַן לְפִדְיוֹן בְּנוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְאִם לָאו - פָּטוּר. נָתַן לְפִדְיוֹן בְּנוֹ, לְבַעַל חוֹבוֹ, וְלְאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. הִגְבִּיהַּ וּנְתָנוֹ לְפִדְיוֹן בְּנוֹ וּלְבַעַל חוֹבוֹ, וְלְאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ - מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. הָיָה עוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְטָבַח וּמְכָרוֹ - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן.

ז,ח הַגּוֹנֵב תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, אֶת הַשְּׁטָרוֹת וְאֶת הַקַּרְקָעוֹת וְאֶת הַהֶקְדֵּשׁוֹת, אֶחָד קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְאֶחָד קָדָשִׁים קַלִּים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: קָדָשִׁים קַלִּים כְּהֶדְיוֹט, וּשְׁאָר כָּל הַקָּדָשִׁים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. רַבִּי עֲזַאי אוֹמֵר: בְּכוֹר כְּהֶדְיוֹט, וּשְׁאָר כָּל הַקָּדָשִׁים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. אַבָּא יוֹסֵי בֶּן דּוֹסָאי אָמַר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַגְּלִילִי: שְׁלָמִים כְּהֶדְיוֹט, וּשְׁאָר כָּל הַקָּדָשִׁים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן.

ז,ט שְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב, וּשְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁטָּבַח וּמְכָרוֹ, נִמְצָאוּ זוֹמְמִין - עַל טְבִיחָה וּמְכִירָה הוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה. נִמְצָאוּ זוֹמְמִין - עַל הַגְּנֵבָה הוּא פָּטוּר, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְעַל זֶה וְעַל זֶה - חַיָּבִין. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דְּבָרִים יט): "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו".

הַשָּׁלֵם

שְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב, וְהֵן מְעִידִין בּוֹ שֶׁטָּבַח וּמְכָרוֹ, נִמְצָאוּ זוֹמְמִין - עַל הַטְּבִיחָה הוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהֵן שְׁתֵּי עֵדֻיּוֹת, אֲבָל אֵינָם אֶלָּא עֵדוּת אַחַת: עֵדוּת שֶׁטְּבָלָה מִקְצָתָהּ - בְּטֵלָה כֻּלָּהּ. נִמְצְאוּ זוֹמְמִים -עַל טְבִיחָה וּמְכִירָה הוּא פָּטוּר, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. נִמְצְאוּ זוֹמְמִין עַל זֶה וְעַל זֶה - חַיָּבִין. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו".

"תֵּן לִי שׁוֹרִי"! וְאָמַר: "אֵין לִי אֶלָּא מָעוֹת". "תֵּן לִי מָעוֹת"! וְאָמַר: "אֵין לִי אֶלָּא בְּהֵמָה". "תֵּן לִי שְׁלֹשָׁה אַרְבָּעָה שְׁוָרִים"! וְאָמַר: "אֵין לִי אֶלָּא אֶחָד". אִם הָיָה יָפֶה כִּדְמֵי כֻלָּן - שָׁמִין לוֹ.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק שְׁמִינִי

ח,א הַגּוֹנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶחָד גּוֹנֵב אִישׁ וְאִשָּׁה וְגֵר, וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר. אֶחָד אִישׁ וְאִשָּׁה וְגֵר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר שֶׁגְּנָבוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין. מָכַר, בֵּין לְאָבִיו בֵּין לְאָחִיו, בֵּין לְאֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים - חַיָּב. גְּנָבוֹ וְלֹא מְכָרוֹ, אוֹ שֶׁמְּכָרוֹ וְעוֹמֵד בְּשׁוּק - פָּטוּר. הַגּוֹנֵב אֶת הָעֲבָדִים - פָּטוּר. שְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁגְּנָבָם, וּשְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁמְּכָרָם, נִמְצְאוּ זוֹמְמִין עַל גְּנֵבָה - פָּטוּר, וְהֵן פְּטוּרִין. נִמְצְאוּ זוֹמְמִין עַל מְכִירָה - הוּא פָּטוּר וְהֵן פְּטוּרִין, עַל זֶה וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דְּבָרִים יט): "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו".

ח,ב הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגְּנַבְתָּ? אָמַר לוֹ: אַתָּה מְכַרְתּוֹ לִי, אַתָּה נְתַתּוֹ לִי בְּמַתָּנָה, אֲבִיךָ מְכָרוֹ לִי, אֲבִיךָ נְתָנוֹ לִי בְּמַתָּנָה, וְהָעֵדִים מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמְכָרוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הוֹדָה עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגְּנַבְתָּ? וְאָמַר לוֹ: תּוֹעֶה מְצָאתִיו וְטָבַחְתִּיו. וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח. מֵאֵלָיו בָּא אֶצְלִי וְטָבַחְתִּיו וְהָעֵדִים מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמְכָרוֹ

תּוֹסֶפְתָּא

בְּשׁוּק. הָיָה עוֹמֵד וְטָבַחְתִּיו, וְהָעֲדִים מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הוֹדָה, בֵּין מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים וּבֵין עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. הֵיכָן שׁוֹר שֶׁהִפְקַדְתִּי אֶצְלְךָ? וְאָמַר לוֹ: אֵינִי יוֹדֵעַ מַה אַתָּה סָח! אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁאָבַד, וְהָעֲדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁאָכָלוֹ - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. הוֹדָה, בֵּין מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים וּבֵין עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן.

הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגָּנַבְתָּ? וְאָמַר לוֹ: אַתָּה מְכַרְתּוֹ לִי, אַתָּה נְתַתּוֹ לִי בְּמַתָּנָה; אֲבִיךָ מָכַר לִי, אֲבִיךָ נָתַן לִי בְּמַתָּנָה; מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי, וְאָמַר: אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב, וּטְבָחוֹ וּמְכָרוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הוֹדָה לְאַחַר שֶׁבּוֹעָה, אוֹ עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה וְאָשָׁם.

ח,ג הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגָּנַבְתָּ? וְאָמַר: תּוֹעֶה מְצָאתִיו וְטָבַחְתִּיו. מַשְׁבִּיעֲךָ, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִים שֶׁגָּנַב, מֵאֲלָיו בָּא אֲצָלִי וְטָבַחְתִּיו, בַּשּׁוּק הָיָה עוֹמֵד וְטָבַחְתִּיו, מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁגָּנַב - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם. הוֹדָה לְאַחַר שֶׁבּוֹעָה, אִם עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים הוֹדָה - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. וְאִם מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים הוֹדָה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם. הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁהִפְקַדְתִּי אֶצְלְךָ? אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ מַה אַתָּה סָח, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: אָבַד, מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁאָכָלוֹ - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. הוֹדָה לְאַחַר שְׁבוּעָה, בֵּין מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים וּבֵין עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. אָמַר לוֹ: נִגְנַב, מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁגָּנַב - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. הוֹדָה לְאַחַר שְׁבוּעָה, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. אִם מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם, וְחוֹמְשׁוֹ עוֹלֶה לוֹ מִתּוֹךְ כָּפְלוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַמְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן - מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ וְאָשָׁם. וְכָל שֶׁאֵין

הַשָּׁלֵם

מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן - אֵין מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ וְאָשָׁם, וְאֵין מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מוֹסִיף, חֹמֶשׁ וְאָשָׁם זֶה אֵינוֹ בָּא מִכֹּחַ בְּעָלִים אֶלָּא מִכֹּחַ שְׁבוּעָה.

ח,ד אֵין פּוֹרְשִׁין נִשְׁבִּין לַיּוֹנִין, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָחוֹק מִן הַיִּשּׁוּב שְׁלֹשִׁים רִיס. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּמִּדְבָּר! אֲבָל בַּיִּשּׁוּב, אֲפִלּוּ מֵאָה מִיל - הֲרֵי זֶה אָסוּר. אֵין מְגַדְּלִין תַּרְנְגוֹלִין בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי הַקֳּדָשִׁים, וְאִם יֵשׁ לָהֶן גִּנָּה אוֹ אַשְׁפָּה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְגַדְּלִין בִּכּוֹר בַּעַל מוּם שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאִם הָיָה תָּם - אֲפִלּוּ עֶשֶׂר שָׁנִים - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וּמַה אֲנִי מְקַיֵּם "לֹא תַרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ שֵׂיוֹ נִדָּחִים" וְגוֹ' (דְּבָרִים כב), בַּמִּדְבָּרוֹת שֶׁבִּיהוּדָה בַּמִּדְבָּרוֹת שֶׁבִּכְפָר עֻמְקִין. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? מִפְּנֵי שֶׁמְּבִיאִין בְּהֵמָה דַּקָּה מֵחוּץ לָאָרֶץ וְאֵין מְבִיאִין בְּהֵמָה גַּסָּה מֵחוּץ לָאָרֶץ. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְגַדְּלִין אוֹתָהּ קֹדֶם לָרֶגֶל שְׁלֹשִׁים יוֹם, קֹדֶם לְמִשְׁתֶּה בְּנוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְלֹא שְׁתָּהֵא יוֹצְאָה וְרוֹעָה בַּשּׁוּק, אֶלָּא שְׁתָּהֵא קְשׁוּרָה לְכַרְעֵי הַמִּטָּה.

שָׁאֲלוּ אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל: מַהוּ לְגַדֵּל בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אָמַר לָהֶן מְקַיְּמִין אֶת הָעֲגוּנָה שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהַטַּבָּח לוֹקֵחַ וּמוֹכֵר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְשַׁיֵּר אֶת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבָּהֶן יֶתֶר מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם.

כָּל הָאַשְׁכָּלוֹת שֶׁעָמְדוּ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל, מֹשֶׁה וְעַד שֶׁעָמַד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה, וְיוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם - אִי אֶפְשָׁר לְתֵת בָּהֶן דֹּפִי, מִשָּׁמַת יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, וְעַד שֶׁמַּת יְהוּדָה בֶּן בָּבָא שֶׁהָיוּ כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֶלָּא שֶׁגִּדֵּל בְּהֵמָה דַּקָּה. כְּךָ הָיָה פַּעַם אַחַת, חָלָה, נִכְנַס רוֹפֵא אֶצְלוֹ, אָמְרוּ לוֹ: אֵין לְךָ רְפוּאָה אֶלָּא בְּחָלָב רוֹתֵחַ. לָקַח לוֹ עֵז וּקְשָׁרָהּ בְּכַרְעֵי הַמִּטָּה, וְהָיָה יוֹנֵק

תּוֹסֶפְתָּא

מְמָנָה חָלָב רוֹתֵחַ, שֶׁהָיָה גוֹנֵחַ, פַּעַם אַחַת בִּקְּשׁוּ חֲכָמִים לְכָנֵס אֶצְלוֹ, אָמְרוּ: הֵיאַךְ נִכָּנֵס אֶצְלוֹ? שֶׁלִּסְטִים עִמּוֹ בַּבַּיִת! וּכְשֶׁמֵּת, דִּקְדְּקוּ חֲכָמִים בְּמַעֲשָׂיו, וְלֹא מָצְאוּ בּוֹ עָוֹן, אֶלָּא זֶה בִּלְבַד, אַף הוּא אָמַר בְּשָׁעַת מִיתָה: יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁאֵין בְּיָדִי עָוֹן אֶלָּא זֶה בִּלְבַד - שֶׁעָבַרְתִּי עַל דִּבְרֵי חֲבֵרַי. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שְׁזוּרִי, מִבַּעֲלֵי בָּתִּים הָיוּ בֵּית אַבָּא, וּמִפְּנֵי מַה חָרַב? מִפְּנֵי שֶׁדָּנוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּאֶחָד, וְשָׁגְּדְלוּ בְּהֶמָה דַּקָּה, אַף עַל פִּי כֵן חֹרֶשׁ הָיָה לָנוּ סָמוּךְ לָעִיר, וְשָׂדֶה מַפְסֶקֶת בֵּינוֹ לָעִיר, שֶׁבְּהֶמָה נִכְנֶסֶת וְיוֹצֵא דֶּרֶךְ עָלֶיהָ.

רוֹעֶה שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְמָכוֹר כֻּלָּן כְּאֶחָד, אֶלָּא מוֹכֵר וְהוֹלֵךְ עַל יָד עַל יָד, נָפְלוּ לוֹ חֲזִירִים וּכְלָבִים בִּירוּשָׁה - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְמָכוֹר אוֹתָן כֻּלָּן כְּאֶחָד, אֶלָּא מוֹכֵר וְהוֹלֵךְ עַל יַד עַל יַד, נָדַר לְקַח לוֹ בַּיִת וְלִקַּח לוֹ שָׂדֶה - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִקַּח לוֹ מִיָּד, אֶלָּא עַד שֶׁיִּמְצָא אֶת הֶהָגוֹן לוֹ. מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהֵצַר לָהּ בְּנָהּ, וְאָמְרָה: קוֹנָם כָּל מִי שֶׁיִּשְׁלַח אֵלַי, אֵינִי מַחֲזִירָתוֹ, וְיָדְעוּ בָּהּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן הֲגוּנִים, קָפְצוּ עָלֶיהָ, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: לֹא נִתְכַּוְּנָה זוֹ אֶלָּא עַד שֶׁתִּמְצָא אֶת הֶהָגוּן לָהּ.

ח,ה כְּשֵׁם שֶׁאֵין מְגַדְּלִין בְּהֶמָה דַּקָּה - כָּךְ אֵין מְגַדְּלִין חַיָּה דַּקָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְגַדְּלִין כְּלָבִים, כּוּפְרִים, וְחִלְדּוֹת הַסְּנִיאִין, וַחֲתוּלִין, וְהַקּוֹפוֹת - דִּבְרֵי הַמְּנַקִּין אֶת הַבַּיִת, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין מְגַדְּלִין כְּלָבִים בַּיִּשּׁוּב - אֲבָל מְגַדְּלִין בַּעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת לַסָּפָר. בַּיָּמִים קוֹשְׁרִים אוֹתָן בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל וּמַתִּירִין אוֹתָן בַּלֵּילוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמְגַדֵּל כְּלָבִים כְּמִגְדֵּל חֲזִירִין.

ח,ו צַד אָדָם יוֹנֵי שׁוֹבָךְ מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהוֹשִׁיבָן כְּתַקָּנָתָן. לֹא הוֹשִׁיבָן כְּתַקָּנָתָן - אָסוּר בָּהֶן, וּמֻתָּר בִּגְדוּלֵיהֶם. אֲבָל צָדִין חַיָּה וָעוֹף מִכָּל מָקוֹם, וְאֵין נִמְנָעִין. בְּרֹאשׁוֹנָה שֶׁהָיוּ שְׁבָטִים כְּתַקָּנָן, אָמְרוּ: אֵין אָדָם פּוֹרֵשׂ חֶרְמוֹ וּמַעֲמִיד סְפִינָתוֹ בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרָיו, אֲבָל צָדִין בַּחַכִּים וּבַמְכֻמָּרִים בְּכָל מָקוֹם וְאֵין נִמְנָעִין, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְרֹשׂ אֶת הַקֶּלַע וְיַעֲמִיד אֶת הַסְּפִינָה.

אֵין הַשְּׁבָטִים צָדִין דָּגִים מִיָּמָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֶׁל נַפְתָּלִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ מֻלָּא חָבֶל שֶׁל חֵרֶם לְדָרוֹמוֹ שֶׁל יָם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לג): "יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה"; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: "יָם" - זֶה יַמָּהּ שֶׁל סוֹכְנִי. "דָּרוֹם" - זֶה יַמָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָא. "יְרָשָׁה" - זֶה יַם הַגָּדוֹל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: תְּלוּשִׁין שֶׁבַּמִּדְבָּר - הֲרֵי הֵן שֶׁל כָּל הַשְּׁבָטִים. וּמְחֻבָּרִין - הֲרֵי הֵן שֶׁל אוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט.

וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין לְךָ כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט, שֶׁלֹּא הָיָה נוֹטֵל בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב, וְכֵן לְפָנֵיהֶם, הַחִתִּי וְהָאֱמוֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי - יַרְדֵּן שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ יג): "הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל". וְאוֹמֵר (בְּמִדְבַּר לד): "וּמֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה מִזְרָחָה יַרְדֵּן שְׁבִירְחוֹ"; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בְּמִדְבַּר לה): "כִּי אַתֶּם עוֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן", כֵּיוָן שֶׁאַתֶּם עוֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן הֲרֵי אַתֶּם בְּאֶרֶץ כְּנַעַן. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּרְבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: תְּחוּמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבַּכְּתוּבִים - נְתוּנִין כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

ט,א הַשּׁוֹר, וְהַבּוֹר, וְהַמַּבְעֶה, וְהַהֶבְעֵר, שׁוֹמֵר חִנָּם וְהַשּׁוֹאֵל, נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר, נָזָק צַעַר וְרִפּוּי וְשֶׁבֶת וּבוּשֶׁת. חָבַל בּוֹ חֲמִשָּׁה - נוֹתֵן לוֹ חֲמִשָּׁה. אֵינוֹ אֶלָּא אַרְבָּעָה - נוֹתֵן לוֹ אַרְבָּעָה. אֵינוֹ אֶלָּא שְׁלֹשָׁה - נוֹתֵן לוֹ שְׁלֹשָׁה. אֵינוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם - נוֹתֵן לוֹ שְׁנַיִם. אֵינוֹ אֶלָּא אֶחָד -נוֹתֵן לוֹ אֶחָד.

בְּנֵזֶק כֵּיצַד? הִכָּהוּ וְקָטַע יָדוֹ, וְקָטַע רַגְלוֹ, אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ עוֹשֶׂה סֶלַע בְּיוֹם,

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

וּכְאִלּוּ עוֹשֶׂה מָנָה בְּיוֹם, אֶלָּא רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ חִגֵּר שׁוֹמֵר קִשּׁוּאִין. וְאִם תֹּאמַר: לָקְתָה מִדַּת הַדִּין? מִדַּת הַדִּין לֹא לָקְתָה! שֶׁכְּבָר נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי יָדוֹ וּדְמֵי רַגְלוֹ. אֶבָל הַכֹּהוּ וְצָמְתָה יָדוֹ. הַכֹּהוּ וְצָמְתָה רַגְלוֹ - רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ עוֹשֶׂה סֶלַע בַּיּוֹם - נוֹתֵן לוֹ סֶלַע בַּיּוֹם. מָנֶה - נוֹתְנִין לוֹ מָנֶה בַּיּוֹם, וְנוֹתְנִין לוֹ כָּל נִזְקוֹ. וּבְכֻלָּן - שָׁמִין וְנוֹתְנִין לוֹ מִיָּד. לְפִיכָךְ אִם מִתְנַוְּנָה וְהוֹלֵךְ, אֲפִלּוּ חֲמֵשׁ שָׁנִים - אֵין לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁאָמְדוּהוּ, הִבְרִיא - נוֹתֵן לוֹ מַה שֶּׁאָמְדוּהוּ, עַד כַּמָּה נוֹתֵן לוֹ? עַד כְּדֵי שֶׁיַּבְרִיא. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ. זָכָה מָזוֹן. עָלוּ בוֹ צְמָחִים מֻחְמָת הַמַּכָּה וְנִסְתְּרָה הַמַּכָּה - חַיָּב לְרַפְּאוֹתוֹ, וְחַיָּב לִתֵּן לוֹ דְּמֵי שִׁבְתּוֹ. שֶׁלֹּא מֻחְמַת הַמַּכָּה אוֹ שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי הָרוֹפֵא - פָּטוּר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ עָלוּ בוֹ צְמָחִים מֻחְמַת הַמַּכָּה, וְנִסְתְּרָה הַמַּכָּה - חַיָּב לְרַפְּאוֹתוֹ, וּפָטוּר מִלִּתֵּן שִׁבְתּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל שֶׁחַיָּב לְרַפְּאוֹתוֹ - חַיָּב לִתֵּן לוֹ שִׁבְתּוֹ. וְכָל שֶׁפָּטוּר מִלְּרַפְּאוֹתוֹ - פָּטוּר מִלִּתֵּן לוֹ שִׁבְתּוֹ.

ט,ב הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ וַאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה - אוֹמְדִין אוֹתוֹ לְחַיִּים. לְחַיִּים - אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ לְמִיתָה. אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה - חַיָּב מִיתָה וּפָטוּר מִן הַמָּמוֹן. אֲמָדוּהוּ לְמָמוֹן - חַיָּב מָמוֹן וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְהֵקֵל מִמַּה שֶּׁהָיוּ - אוֹמְדִים אוֹתוֹ לְמָמוֹן שְׁנִיָּה. מֵאֵימָתַי נוֹתֵן לוֹ? מִשָּׁעָה שֶׁהִכָּהוּ. אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים - מְשַׁלֵּם נֶזֶק צַעַר רִפּוּי וְשֶׁבֶת וּבוּשֶׁת לַיּוֹרְשִׁין. אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְהֵקֵל מִמַּה שֶּׁהָיָה, הִכְבִּיד וְאַחַר כָּךְ מֵת - אוֹמְדִים אוֹתוֹ, אִם מֻחְמַת מַכָּה רִאשׁוֹנָה מֵת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְאִם לָאו - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ מֵת מֻחְמַת מַכָּה רִאשׁוֹנָה - פָּטוּר.

וְעוֹד זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי נְחֶמְיָה (שְׁמוֹת כא): "אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה", וְכִי עָלְתָה עַל לֵב שֶׁיִּהֵא זֶה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק, וְזֶה נָהֳרָג עַל יָדוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ מֵת מֻחְמַת מַכָּה רִאשׁוֹנָה - פָּטוּר.

הַשָּׁלֵם

ט,ג הַחוֹבֵל בְּבָנוֹ וּבִתּוֹ גְּדוֹלִים - חַיָּב בְּכֹל. בְּעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים שֶׁל אֲחֵרִים - מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְשֶׁל בִּתּוֹ - נוֹתְנִין לָהּ מִיַּד. וְשֶׁל בְּנוֹ -עוֹשֶׂה לוֹ בָּהֶן סְגֻלָּה מִיַּד. בְּבָנָיו וּבְנוֹתָיו קְטַנִּים שֶׁל עַצְמוֹ - פָּטוּר מִן הַכֹּל. הַחוֹבֵל בִּבְתּוֹ קְטַנָּה - נִזְקָהּ שֶׁלָּהּ, וְהַשְּׁאָר - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. חָבְלוּ בָּהּ אֲחֵרִים - נִזְקָהּ שֶׁלָּהּ, וְהַשְּׁאָר עוֹשֶׂה לָהּ בָּהֶן סְגֻלָּה. וְאִם מֵתָה - אָבִיהָ יוֹרְשָׁהּ. הַחוֹבֵל בִּבְנוֹ גָּדוֹל - חַיָּב בְּכֹל. בְּעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים - חַיָּב בְּכֹל וּפָטוּר מִן הַשֶּׁבֶת, מִפְּנֵי שֶׁשִּׁבְתּוֹ שֶׁלּוֹ. חָבַל יֶתֶר מִן הָרָאוּי לָהֶן - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

הָאָב הַמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ, וְהָרַב הָרוֹדֶה אֶת תַּלְמִידוֹ, וְכֻלָּן שֶׁהִכּוּ וְשֶׁהִזִּיקוּ - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. חָבְלוּ יֶתֶר מִן הָרָאוּי לָהֶן - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין. שָׁלְחוּ בֵּית דִּין שֶׁהִכָּה בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין וְהִזִּיק - פָּטוּר. אֲבָל חָבַל יֶתֶר מִן הָרָאוּי לוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רוֹפֵא אֻמָּן שֶׁרִפֵּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין וְהִזִּיק - פָּטוּר. חָבַל יֶתֶר מִן הָרָאוּי לוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ט,ד הַמְבַיֵּשׁ אֶת חֲבֵרוֹ עָרוֹם - הֲרֵי זֶה חַיָּב, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה מְבַיְּשׁוֹ עָרוֹם לְמְבַיְּשׁוֹ לָבוּשׁ. בְּיִשּׁוּ בַּמֶּרְחָץ - הֲרֵי זֶה חַיָּב, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה מְבַיְּשׁוֹ בַּמֶּרְחָץ לְמְבַיְּשׁוֹ בַּשּׁוּק. וְאֵינוֹ דּוֹמֶה הַמִּתְבַּיֵּשׁ מִן הַיָּקֵר לַמִּתְבַּיֵּשׁ מִן הַפָּגוּם. וְאֵינוֹ דּוֹמֶה גָּדוֹל הַמִּתְבַּיֵּשׁ לְקָטָן הַמִּתְבַּיֵּשׁ. הַחוֹבֵל בְּחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן - חַיָּב בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים וּפָטוּר מִן הַבּשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶן בּשֶׁת. רַבִּי אוֹמֵר: חֵרֵשׁ יֵשׁ לוֹ בּשֶׁת, קָטָן אֵין לוֹ בּשֶׁת. הַחוֹבֵל שׁוֹטֶה, פְּעָמִים יֵשׁ לוֹ בּשֶׁת וּפְעָמִים אֵין לוֹ בּשֶׁת. סוּמָא - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לוֹ בּשֶׁת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ בּשֶׁת.

ט,ה הַחוֹבֵל בְּאִשְׁתּוֹ, בֵּין שֶׁחָבַל בָּהּ הוּא, בֵּין שֶׁחָבְלוּ בָּהּ אֲחֵרִים - מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקָעוֹת, וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: בּשֶׁת שֶׁבַּסֵּתֶר - לָהּ שְׁנֵי חֲלָקִים וְלוֹ אֶחָד. בּשֶׁת שֶׁבְּגָלוּי - לוֹ

תּוֹסֶפְתָּא

שְׁנֵי חֲלָקִים וְלֹה אֶחָד. שֶׁלּוֹ - נוֹתְנִין לוֹ מִיָּד. וְשֶׁלָּהּ - יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת.

הַחוֹבֵל בְּחַיָּבֵי גְּלִיּוֹת בֵּית דִּין - חַיָּב בַּכֹּל. בְּחַיָּבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ - חַיָּב. מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ - פָּטוּר. הַיּוֹצֵא לֶהָרֵג וְחָבַל בַּאֲחֵרִים - חַיָּב. חָבְלוּ בּוֹ אֲחֵרִים - פְּטוּרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף הוּא שֶׁחָבַל בַּאֲחֵרִים - פָּטוּר, שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לַאֲמִידַת בֵּית דִּין. מַעֲתָּה הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהָרְגוֹ, וְנָהְפַּךְ הַנִּרְדָּף וְחָבַל בּוֹ, אוֹ שֶׁחָבְלוּ בּוֹ אֲחֵרִים - פְּטוּרִין. שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לה): "וְלֹא תְקַחוּ כֹּפֶר לְנֶפֶשׁ רוֹצֵחַ".

הָרָגוֹ וְהָרַג אֶת בְּהֶמְתּוֹ כְּאֶחָד, וְקָטַע אֶת יָדוֹ כְּאֶחָד. הָרָגוֹ וְסִמֵּא אֶת עֵינוֹ כְּאֶחָד - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא): "וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ". הָא אִם יֵשׁ אָסוֹן - אֵין נֶעֱנָשׁ. אֲבָל הָרַג אֶת בְּהֶמְתּוֹ וְאַחַר כָּךְ הָרָגוֹ. קָטַע אֶת יָדוֹ וְאַחַר כָּךְ הָרָגוֹ. סִמֵּא אֶת עֵינוֹ וְאַחַר כָּךְ הָרָגוֹ - חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב): "דָּמִים לוֹ שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם". זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁחָלָה עָלָיו מִיתָה וְתַשְׁלוּמִין כְּאֶחָד - פָּטוּר. מִיתָה וְתַשְׁלוּמִין וְאַחַר כָּךְ תַּשְׁלוּמִין, תַּשְׁלוּמִין וְאַחַר כָּךְ מִיתָה - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ט,ו הַחוֹבֵל בְּאָבִיו וְאִמּוֹ וְעָשָׂה בָּהֶן חַבּוּרָה, אֲפִלּוּ שׁוֹגֵג - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּדּוֹן בְּנַפְשׁוֹ. הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע, אֲפִלּוּ שׁוֹגֵג - פָּטוּר. מִפְּנֵי שֶׁנִּדּוֹן בְּגוּפוֹ. הִדְלִיק גְּדִישׁ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֲפִלּוּ שׁוֹגֵג - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּדּוֹן בְּנַפְשׁוֹ. הַגּוֹנֵב כִּיסוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת - הֲרֵי זֶה חַיָּב, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּב בְּגָנְבַת הַכִּיס עַד שֶׁלֹּא תָּבֹא שַׁבָּת. אִם הָיָה מְגֻרָּר בּוֹ וְיוֹצֵא - פָּטוּר. הָעוֹשֶׂה מוּם בַּמְקֻדָּשִׁין - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק.

ט,ז הִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ - מְשַׁלֵּם נֶזֶק צַעַר רִפּוּי שֶׁבֶת וּבֹשֶׁת לָאִשָּׁה, וּוְלָדוֹת לַבַּעַל, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא): "וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה"; מַה תַּלְמוּד לוֹמַר הָרָה? וְלָדוֹת - לְבַעַל הַיָּרוֹן. נִתְגָּרְשָׁה מִזֶּה וְנִשֵּׂאת לָזֶה, נִתְגָּרְשָׁה מִזֶּה וְנִשֵּׂאת לָזֶה, נִתְגָּרְשָׁה מִזֶּה וְנִשֵּׂאת - וְלָדוֹת לְבַעַל הַיָּרוֹן. הָיְתָה מְעֻבֶּרֶת מִגֵּר וְעֻבָּד מְשֻׁחְרָר, וְלָדוֹת שֶׁל גֵּר וְעֻבָּד מְשֻׁחְרָר, לְפִיכָךְ אִם מֵת - הֲרֵי זֶה זָכָה.

הַשָּׁלֵם

ט,ח הַחוֹבֵל בְּעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים, בֵּינוֹ לְבֵינָן - הֲרֵי אֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. הַחוֹבֵל בְּעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים בֵּינוֹ לְבֵינָן - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָנָס. הַמַּכֶּה אֶת עַבְדּוֹ, מְכָרוֹ לְאַחֵר וָמֵת - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא): "וְהִכָּהוּ וָמֵת תַּחַת יָדוֹ", עַד שֶׁתְּהֵא מַכָּתוֹ וּמִיתָתוֹ בִּרְשׁוּתוֹ. עֶבֶד שֶׁחָבַל בְּעַצְמוֹ - יוֹצֵא לְחֵרוּת, וְנוֹתֵן לְרַבּוֹ. הָאִשָּׁה שֶׁחָבְלָה בְּבַעְלָהּ - אֵין מַפְסֶדֶת כְּתֻבָּתָהּ כְּלוּם. וּכְשֵׁם שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לָהּ לְמָכוֹר כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא תַּחְתָּיו - כָּךְ אֵין מַפְסֶדֶת כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא תַּחְתָּיו.

ט,ט עֶבֶד שֶׁאָמַר לְרַבּוֹ: "הַפְּלֹתָ אֶת שִׁינַי וְסִמֵּית אֶת עֵינַי - תֵּן לִי דְּמֵי עֵינַי". הָרַב אוֹמֵר: "סִמֵּיתִי אֶת עֵינֶיךָ וְהִפַּלְתִּי אֶת שִׁנְּךָ - טוֹל דְּמֵי שִׁנְּךָ"; עֶבֶד נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. הַמּוֹכֵר אֶת עַבְדּוֹ, בֵּין מִתְכַּוֵּן לוֹ וּבֵין שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לוֹ, יָצָא בֶּן חוֹרִין. הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּמִתְכַּוֵּן - יוֹצֵא בֶּן חוֹרִין, וּבְשֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. רַבּוֹ רוֹפֵא וְאָמַר לוֹ: "רַפֵּא אֶת עֵינִי זוֹ", וְסִמְּאָהּ. "שִׁנַּי זוֹ", וְעָקְרָהּ - שׂוֹחֵק בּוֹ וְיָצָא בֶּן חוֹרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. וְכֵלָּן, אִם אָמַר לְאַחֵר לַעֲשׂוֹת לוֹ כֵּן - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. הַכֹּהֵן נֶגֶד עֵינוֹ וְאֵינוֹ רוֹאֶה, נֶגֶד אָזְנוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִכָּהוּ" - עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה. עַל עֵינוֹ וְאֵינוֹ רוֹאֶה, עַל אָזְנוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ - יָצָא בֶּן חוֹרִין.

הַכֹּהֵן עַל מְחוֹ וְיָרְדוּ מַיִם וְחָפוּ אֶת עֵינָיו, וְיָצְאוּ בְּנוֹת מֶלֶךְ וְסִמְּאוּ אֶת עֵינָיו - יָצָא בֶּן חוֹרִין. הַכֹּהֵן עַל עֵינוֹ וְכָהֲתָה, עַל שְׁנוֹ וְנָדְדָה, אִם הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. וְאִם לָאו - יָצָא בֶּן חוֹרִין. הָיְתָה עֵינוֹ כֵּהָה וְסִמְּאָהּ, שִׁנּוֹ נְדוּדָה וַעֲקָרָהּ, אִם הָיָה יָכוֹל לְשַׁתְּמֵשׁ בָּהֶן לְשָׁעָבַר - יָצָא בֶּן חוֹרִין. אִם לָאו - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין.

תּוֹסֶפְתָּא

ט,י הַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ וּמֵת - יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין. מֵת הַנֶּחְבָּל - יִתֵּן לְיוֹרְשָׁיו. הַנֶּחְבָּל, בֵּין שֶׁיֵּשׁ שָׁם טַעֲנָה וּבֵין שֶׁאֵין שָׁם טַעֲנָה - הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא אוֹתָהּ הַכְּחֻפֵּחַ, וְכָל זְמַן שֶׁהֵן חוֹכְכִין זֶה אֶת זֶה - הֲרֵי אֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. הָיָה נָשׁוּךְ, מָקוֹם שֶׁאֵין יָכוֹל לְיַשּׁוֹךְ אֶת עַצְמוֹ - נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. לְאַחַר זְמַן, זֶה אוֹמֵר חָבַלְתָּ וְזֶה אוֹמֵר לֹא חָבַלְתִּי - הֲרֵי זוֹ כְּאַחַת מִכָּל הַטְּעָנוֹת.

ט,יא הַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ הַחוֹבֵל מִן הַנֶּחְבָּל - הַנֶּחְבָּל צָרִיךְ שֶׁיְּבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כ): ״וְיִתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים״.

וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּרַעֲיֵי אִיּוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב מב): ״וְעַתָּה קְחוּ לָכֶם שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים״, מַה הוּא אוֹמֵר? (אִיּוֹב מב): וַה׳ שָׁב אֶת שְׁבוּת אִיּוֹב בְּהִתְפַּלְלוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ״ וְגוֹ׳.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יג): ״וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ״ וְגוֹ׳, זֶה סִימָן יֵהֵא בְּיָדְךָ, כָּל זְמַן שָׁאַתָּה רַחְמָן - הֲרַחֲמָן מְרַחֵם עָלֶיךָ.

הִכָּהוּ בְּאַחַר יָדוֹ, בְּנֶיֶר, וּבְפִנְקָס, בָּעוּרוֹת שֶׁאֵין עֲבוּדִין, בְּטִמּוֹס שֶׁל שְׁטָרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ - נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁמַּכָּה שֶׁל צַעַר, אֶלָּא מִפְּנֵי שִׁמַּכָּה שֶׁל בִּזָּיוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ג): ״קוּמָה ה׳ הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָ אֶת כָּל אוֹיְבַי״ וְגוֹ׳. (מִיכָה ד): ״בַּשֵּׁבֶט עַל הַלֶּחִי״ וְגוֹ׳ (יְשַׁעְיָה נ): ״גֵּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים״ וְגוֹ׳.

וּכְשֵׁם שֶׁחַיָּב עַל נִזְקֵי חֲבֵרוֹ - כֵּן הוּא חַיָּב עַל נִזְקֵי עַצְמוֹ. הָרַק וְטָשׁ בְּפָנָיו כְּנֶגֶד חֲבֵרוֹ, וְתָלַשׁ בְּשָׂעָרוֹ, מְקָרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ, מְשַׁבֵּר אֶת מְעוֹתָיו בַּחֲמָתוֹ - כֻּלָּיו, מְפַזֵּר אֶת מְעוֹתָיו בַּחֲמָתוֹ - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ט): ״וְאַךְ אֶת דִּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֶדְרוֹשׁ״.

הַשָּׁלֵם

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי חַלְפָּאי בֶּן אַגְרָא שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: מִתְּלֵשׁ בִּשְׂעָרוֹ, מְקָרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ, מְשַׁבֵּר אֶת כֵּלָיו, מְפַזֵּר אֶת מְעוֹתָיו בַּחֲמָתוֹ - יְהֵא בְּעֵינֶיךָ כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁאִלּוּ אָמַר לוֹ יִצְרוֹ: לֵךְ וַעֲבֹד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - הָיָה עוֹבֵד, שֶׁכָּךְ הִיא עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע.

הָאוֹמֵר: ״סַמֵּא אֶת עֵינַי שֶׁהִזִּיקָתְנִי״; ״קְטַע אֶת יָדַי שֶׁהִזִּיקָתְנִי״ - פָּטוּר. אֲנָסוּהוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, וְנָטְלוּ מָמוֹנוֹ בְּפָנָיו - פָּטוּר. נָטַל וְנָתַן לָהֶן - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק עֲשִׁירִי

י,א הַגּוֹזֵל אֶת הַפָּרָה וְעִבְּרָהּ אֲצָלוֹ, וְשִׁנְּתָהּ וְשִׁלְשָׁהּ, אֲפִלּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים. וְכֵן הַגּוֹזֵל אֶת הָרֶחֶל וְנִטְעֲנָה אֲצָלוֹ וּגְזָזָהּ, אֲפִלּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים. עַד וְחֶלְבָּהּ אֲפִלּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים - מְשַׁלֵּם כְּשִׁעַת הַגְּזֵלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן שׁוּמוֹת אֵצֶל אֲחֵרִים. גָּזַל צֶמֶר וְלִבְּנוֹ, טָווּי וְלִבְּנוֹ, פִּשְׁתָּן וְנִקְּהוּ. אֲבָנִים וְשִׁיפָּן - מְשַׁלֵּם כְּשִׁעַת הַגְּזֵלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל דָּבָר שֶׁהִשְׁבִּיחַ הַגָּזְלָן - יַד הַגּוֹזֵל עַל הָעֶלְיוֹנָה. רָצָה - מְשַׁלֵּם כְּשִׁעַת הַגְּזֵלָה. רָצָה - אוֹמֵר לוֹ: ״הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ״.

י,ב גָּזַל עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ, אִילָנוֹת וְהִזְקִינוּ, פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ, בַּיִת וְנִתְנַגֵּעַ, מַטְבֵּעַ וְנִפְסַל, יַיִן וְנִתְגַּלָּה, יַיִן וְנִתְנַסֵּךְ, תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת, חָמֵץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח, בְּהֵמָה וְנֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵרָה, אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ. עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ, וּמְכָרָן. אִילָנוֹת וְהִזְקִינוּ וּקְצָצָן. פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ, וּמְכָרָן. בַּיִת וְנִתְנַגֵּעַ וְנִתְּצוּ. מַטְבֵּעַ וְנִשּׁוּף. יַיִן וְנִתְגַּלָּה וְשָׁפְכוֹ. יַיִן וְנִתְנַסֵּךְ וְשָׁפְכוֹ. תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת וּשְׂרָפָהּ. חָמֵץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח וּשְׂרָפוֹ. בְּהֵמָה וְנֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵרָה וְנִסְקְלָה - מְשַׁלֵּם כְּשִׁעַת הַגְּזֵלָה.

זֶה הַכְּלָל: כָּל גְּזֵלָה שֶׁהִיא בְּעֵינָהּ, וְלֹא שִׁנָּה אוֹתָהּ מִבְּרִיָּתָהּ - אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ.

תּוֹסֶפְתָּא

וְאִם שִׁנָּה אוֹתָהּ מִבְּרִיָּתָהּ - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְהַגַּנָּב לְעוֹלָם מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּנֵבָה.

הַגּוֹזֵל אֶת הַמָּרִישׁ וּבְנָאוֹ בַּבִּירָה; בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יְקַעְקֵעַ אֶת הַבִּירָה וְיִטֹּל אֶת הַמָּרִישׁ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְחַשֵּׁב כָּל מַה שֶּׁהָיָה שָׁוֶה, וְנוֹתֵן לִבְעָלָיו, מִפְּנֵי תַּקָּנוֹת הַשָּׁבִים.

י,ג הַיּוֹרֵד לְחוּרְבָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וּבְנָאָהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּכְשֶׁהוּא יוֹצֵא, אָמַר: תֵּן לִי עֵצַי וַאֲבָנַי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַיּוֹרֵד לְחוּרְבָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּבְנָאָהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת - שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. הַיּוֹרֵד בִּרְשׁוּת, שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. כֵּיצַד יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה? אִם הַשֶּׁבַח יֶתֶר עַל הוֹצָאָה - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח, וְאִם הוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַהוֹצָאָה.

י,ד נָגַר שֶׁקִּבֵּל מִסְמֵר בְּשִׁדָּה בְּתַבָה וּבְמִגְדַּל וְנִשְׁבַּר - חַיָּב לְשַׁלֵּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. נָתַן לְחָרֵשׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ כִּסֵּא - וְעָשָׂה לוֹ סַפְסָל. סַפְסָל וְעָשָׂה לוֹ כִּסֵּא - יָד הַבְּעָלִים עַל הָעֶלְיוֹנָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי עֵצָיו. מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאִם נוֹתֵן לְחָרֵשׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ כִּסֵּא נָאֶה, וְעָשָׂה לוֹ כָּעוּר. סַפְסָל נָאֶה וְעָשָׂה לוֹ כָּעוּר - שַׁיָּד הַבְּעָלִים עַל הָעֶלְיוֹנָה. וְהַמּוֹלִיךְ חִטִּין לְטַחוֹן וְלֹא לָתַתָן, וַעֲשָׂאָן מָרָסָן וְסָבִין. קֶמַח לְנַחְתּוֹם וַעֲשָׂאוֹ פַּת נְפוּלִין. בָּשָׂר לַטַּבָּח וְהִקְדִּיחוֹ - חַיָּב לְשַׁלֵּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי בָּשְׂתּוֹ וּבֹשֶׁת אוֹרְחָיו. הַמּוֹסֵר בְּהֶמְתּוֹ לַטַּבָּח וְנִבְלָה; אֶמֶן - פָּטוּר. הֶדְיוֹט - חַיָּב. וְנוֹשֵׂא שָׂכָר - בֵּין זֶה וּבֵין זֶה חַיָּב. הַמַּרְאֶה דִּינָר לְשַׁלְחָנִי וְנִמְצָא רַע - חַיָּב לְשַׁלֵּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר.

י,ה הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, וְנִשְׁבַּע לוֹ יוֹלִיכֶנּוּ אַחֲרָיו אַפְלוּ לְמָדַי. לֹא יִתֵּן לוֹ לִבְנוֹ וְלֹא לְשֻׁלּוּחוֹ, אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְשֻׁלִּיחַ בֵּית דִּין, וְאִם מֵת - מַחְזִיר לְיוֹרְשָׁיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בִּשְׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁעָשָׂה נִגְזֵל וְלֹא שָׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁעָשָׂה גּוֹזֵל, לְפִיכָךְ אִם שָׁלַח הַלָּה וְנָטְלָהּ - הֲרֵי זֶה זָכָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיְתָה הַקֶּרֶן מְרֻבָּה עַל הוֹצָאָה, אֲבָל אִם הָיְתָה הוֹצָאָה מְרֻבָּה עַל הַקֶּרֶן - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ בְּבֵית דִּין, וּמֵבִיא אָשָׁם עַל הַשְּׁבוּעָה.

י,ו פְּרוּטָה בְּקֶרֶן - מְעַכֵּב. חֲצִי פְּרוּטָה - אֵין מְעַכֵּב. חֹמֶשׁ - כֻּלּוֹ אֵין מְעַכֵּב. מִי שֶׁזָּקַף הַחֹמֶשׁ - הֲרֵי הוּא כְּחֹמֶשׁ לְכָל דָּבָר. הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ וְנִשְׁבַּע לוֹ - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ, וּמֵבִיא אָשָׁם. מֵת הַנִּגְזָל - מְשַׁלֵּם הַגּוֹזֵל לְיוֹרְשֵׁי הַנִּגְזָל. קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וּמֵבִיא אָשָׁם, מֵת הַגּוֹזֵל - יוֹרְשֵׁי הַגּוֹזֵל מְשַׁלְּמִין לַנִּגְזָל קֶרֶן וּפְטוּרִין מִן הַחֹמֶשׁ, וּמִן הָאָשָׁם. מֵתוּ הַגּוֹזֵל וְהַנִּגְזָל - יוֹרְשֵׁי הַגּוֹזֵל מְשַׁלְּמִין לְיוֹרְשֵׁי הַנִּגְזָל. קֶרֶן וּפְטוּרִין מִן הַחֹמֶשׁ וּמִן הָאָשָׁם.

י,ז רָאָה גְּזֵלָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וַאֲבֵדָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ, וְנֶעְלְמוּ מִמֶּנּוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁבַּע - פָּטוּר; שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ה): "וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר" וְגוֹ'. אָמַר לְבָנָיו: גְּזֵלָה זוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי הִיא, אֲבֵדָה זוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי הִיא, בִּזְמַן שֶׁנִּשְׁבָּעִין עַל דַּעַת אֲבִיהֶן - חַיָּבִין, עַל דַּעַת עַצְמָן - פְּטוּרִין.

י,ח הַגּוֹזֵל אֶת הָרַבִּים - חַיָּב לְהַחֲזִיר לָרַבִּים. חֹמֶר גֵּזֶל הָרַבִּים מִגֵּזֶל הַיָּחִיד, שֶׁהַגּוֹזֵל אֶת הַיָּחִיד - יָכוֹל לְפַיְּסוֹ וּלְהַחֲזִיר לוֹ גְּזֵלוֹ. הַגּוֹזֵל אֶת הָרַבִּים - אֵין יָכוֹל לְפַיְּסָן וּלְהַחֲזִיר לָהֶן גְּזֵלָם. הַגּוֹזֵל אֶת הַנָּכְרִי - חַיָּב לְהַחֲזִיר לַנָּכְרִי. חֲמוּר גֵּזֶל הַנָּכְרִי מִגֵּזֶל יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי חִלּוּל הַשֵּׁם. הַגּוֹזֵל אֶת הַנָּכְרִי, וְנִשְׁבַּע לוֹ וָמֵת - אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר לוֹ, מִפְּנֵי חִלּוּל הַשֵּׁם.

י,ט דָּרַשׁ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּגוֹזֵל אֶת הַגֵּר, וְהָיָה עוֹלֶה לִירוּשָׁלַיִם, וּמְעוּתָיו וַאֲשָׁמוֹ בְּיָדוֹ, וּמְצָאוֹ, וְזָקְפוּ עָלָיו בְּמִלְוֶה. הֵבִיא אֶת

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אֶשְׁמוֹ וְאַחַר כָּךְ מֵת הַגֵּר - יָצָא. לֹא הִסְפִּיק לְהָבִיא אֶת אֶשְׁמוֹ עַד שֶׁמֵּת הַגֵּר - הֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְהָבִיא . וְהַמָּעוֹת - זָכָה בָּהֶן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא עָשָׂה כְּלוּם, עַד שֶׁיִּתְנֵם לוֹ וְיַחְזֹר לְטָלָם מִמֶּנּוּ. דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָה כְּשֶׁבָּא מִזַּפְרָן: בְּגָזַל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ, וְהָיָה עוֹלֶה לִירוּשָׁלַיִם וּמְעוֹתָיו וַאֲשָׁמוֹ בְּיָדוֹ, וּמֵת בַּדֶּרֶךְ - הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו, וְאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָּר ה): "מִלְבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֵּר בּוֹ עָלָיו", מִי שֶׁצָּרִיךְ כַּפָּרָה, יָצָא זֶה שֶׁאֵין צָרִיךְ כַּפָּרָה.

נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר וּמֵת - אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָּר ה): "אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה", נָתַן הַכֶּסֶף לְיהוֹרָיִב וְאָשָׁם לִידַעְיָה - יַחְזִיר הַכֶּסֶף אַחַר הָאָשָׁם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אָשָׁם אַחַר הַכֶּסֶף. אָמַר רַבִּי: אִם כְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה - יַקְרִיבוּ בְּנֵי יְהוֹרָיִב אֶת הָאָשָׁם, לֹא נִתְכַּפֵּר לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן קָיַם אָשָׁם, יַחֲזִיר הַכֶּסֶף מִבְּנֵי יְדַעְיָה אֲצַל בְּנֵי יְהוֹרָיִב, וְיַקְרִיבוּ בְּנֵי יְהוֹרָיִב אֶת הָאָשָׁם וְיִתְכַּפֵּר לוֹ. עָבַר מִשְׁמָרוֹ שֶׁל יְהוֹרָיִב - יַחֲזִיר הָאָשָׁם מִבְּנֵי יְהוֹרָיִב אֲצַל בְּנֵי יְדַעְיָה, וְיַקְרִיבוּ בְּנֵי יְדַעְיָה אֶת הָאָשָׁם וְיִתְכַּפֵּר לוֹ.

הֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְלֹא הֵבִיא גְּזֵלוֹ - לֹא יְהֵא מְמָרֵס בְּדָמוֹ עַד שֶׁיָּבִיא גְּזֵלוֹ, אֶלָּא תִּעָבֵר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. הֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְלֹא הֵבִיא מְעִילָתוֹ - לֹא יְהֵא מְמָרֵס בְּדָמוֹ עַד שֶׁיָּבִיא מְעִילָתוֹ, אֶלָּא תִּעָבֵר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. מְצוֹרָע שֶׁהֵבִיא חַטָּאתוֹ קֹדֶם לַאֲשָׁמוֹ - לֹא יְהֵא מְמָרֵס בְּדָמוֹ, עַד שֶׁיָּבִיא אֲשָׁמוֹ, אֶלָּא תִּעָבֵר צוּרָתוֹ וְתֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה.

י,י גָּזַל וְהֶחְלִיף, גָּזַל וְהִקְדִּישׁ, גָּזַל וְנָתַן בְּמַתָּנָה, גָּזַל וְנָתַן בְּהַקָּפָה, גָּזַל וּפָרַע אֶת חוֹבוֹ, גָּזַל וְשָׁלַח סְבְלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְהַמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. הַגּוֹזֵל וּמַאֲכִיל לִבְנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים, לְעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים - פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם. הֵנִיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת - חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. לִבְנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, לְעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים - חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. וְאִם אָמְרוּ גְּדוֹלִים: אֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַה חֶשְׁבּוֹן עָשָׂה עִמָּכֶם אַבָּא - פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם.

י,יא אֵין פּוֹרְטִין, לֹא מִתֶּבֶת הַמּוֹכְסִין וְלֹא מִכִּיס שֶׁל גַּבָּיִין, וְאֵין נוֹטְלִים מֵהֶן צְדָקָה. אֲבָל פּוֹרֵט הוּא לוֹ דִּינָר וּמַחֲזִיר לוֹ אֶת הַשְּׁאָר. נִתְחַלְּפוּ לוֹ כֵּלִים בְּבֵית הָאָמָּן - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, וְיֵלֵךְ הַלָּה וִיבַקֵּשׁ אֶת כֵּלָיו. בְּבֵית הָאֵבֶל וּבְבֵית הַמִּשְׁתֶּה רַשַּׁאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וְיֵלֵךְ הַלָּה מִיָּד וִיבַקֵּשׁ אֶת כֵּלָיו.

י,יב גַּנָּב שֶׁגָּנַב מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה - מַה שֶּׁגָּנַב גָּנַב, וּמַה שֶּׁנָּתַן נָתַן. שָׁטַף נָהָר עֵצִים וַאֲבָנִים וְקוֹרוֹת מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה, אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלָּהֶם, אִם הָיוּ הַבְּעָלִים מְרַדְּפִין אַחֲרֵיהֶן, אוֹ שֶׁהָיוּ בְּמָקוֹם אַחֵר - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בְּעָלִים.

י,יג שָׁפַךְ זֶה אֶת יֵינוֹ וְהִצִּיל דְּבָשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ דְּמֵי הָשֵׁב אֲבֵדָה. וְאִם אָמַר לוֹ: עַל מְנָת שֶׁאֶטֹּל דְּמֵי שֶׁלִּי מִתּוֹךְ שֶׁלְּךָ - חַיָּב לִתֵּן לוֹ. פָּרַק זֶה אֶת עֵצָיו וְהִצִּיל פִּשְׁתָּנוֹ - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ דְּמֵי הָשֵׁב אֲבֵדָה. וְאִם אָמַר: עַל מְנָת שֶׁאֶטֹּל דְּמֵי שֶׁלִּי מִתּוֹךְ שֶׁלְּךָ - חַיָּב לִתֵּן לוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא, שֶׁיְּהֵא זֶה שׁוֹפֵךְ אֶת יֵינוֹ וּמַצִּיל דְּבָשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְנוֹטֵל דְּמֵי יֵינוֹ מִתּוֹךְ דְּבָשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְשֶׁיְּהֵא זֶה מְפָרֵק עֵצוֹ וּמַצִּיל פִּשְׁתָּנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְנוֹטֵל דְּמֵי עֵצוֹ מִתּוֹךְ פִּשְׁתָּנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ.

מַאֵימָתַי זוֹכֶה אָדָם בִּנְחִיל שֶׁל דְּבוֹרִים? מִשֶּׁתִּכָּנֵס לְקַרְפִּיפוֹ. הֲרֵי שֶׁיָּרַד נְחִילוֹ לְתוֹךְ גִּנָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְאֵין בַּעַל הַגִּנָּה מַנִּיחוֹ לְהִכָּנֵס, שֶׁלֹּא לְשַׁבֵּר אֶת יַרְקוֹ - הֲרֵי זֶה יוֹרֵד עַל כָּרְחוֹ וּמַצִּיל נְחִילוֹ. וְאִם הִזִּיק - מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא, שֶׁיְּהֵא זֶה

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

קוֹצֵץ אֶת הַסֹּכָּה וּמַצִּיל נְחִילוֹ וְנוֹטֵל דְּמֵים, שֶׁעַל מְנָת כֵּן הִנְחִיל לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ.

שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בָאִין בַּמִּדְבָּר, בְּיַד זֶה חָבִית שֶׁל מַיִם וּבְיַד זֶה חָבִית שֶׁל דְּבַשׁ, נִסְדְּקָה חָבִית שֶׁל מַיִם - תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא, שֶׁיִּהְיֶה זֶה שׁוֹפֵךְ אֶת דְּבָשׁוֹ וּמַצִּיל מֵימָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּכְשֶׁיַּגִּיעַ לַיִּשּׁוּב - נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי דְּבָשׁוֹ, שֶׁהַמַּיִם מְחַיֶּה בַּמִּדְבָּר, וְאֵין הַדְּבַשׁ מְחַיֶּה בַּמִּדְבָּר.

פּוֹעֵל וְעָנִי שֶׁעָלוּ בָּאִילָן, וְשָׁבְרוּ אֶת הַסֹּכָּה, אִם עָלוּ בְּמָקוֹם שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם רְגִילִין לַעֲלוֹת בּוֹ - פְּטוּרִין. וְאִם לָאו - חַיָּבִין. הַגּוֹזֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְנָטְלָהּ אַנָּס - יֹאמַר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ.

י,יד הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁלָּוָה הֵימֶנּוּ, אוֹ שֶׁהִפְקִיד לוֹ בַּיִּשּׁוּב - לֹא יַחֲזִיר לוֹ בַּמִּדְבָּר. אֲבָל מַחְזִיר לוֹ בַּשַּׁיָּרָה. וְהָאֲבֵדָה - חוֹזֶרֶת לַבְּעָלִים בְּכָל מָקוֹם. מִי שֶׁבָּא בְּדַרְכּוֹ, וְהָיָה בְּיָדוֹ מָעוֹת, וְרָאָה אַנָּס בָּא כְּנֶגְדּוֹ, וְאָמַר לוֹ: בֹּא טוֹל אֶת אֵלּוּ, שֶׁאֲנִי חַיָּב לְךָ. אִם קִבֵּל עָלָיו - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. מִשְׁכֵּן לוֹ בַּיִת, מִשְׁכֵּן לוֹ שָׂדֶה, וְרָאָה דְּלֵקָה מִמַּשְׁמֶשֶׁת וּבָאָה בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, אָמַר לוֹ: בּוֹא וְהַצֵּל אֶת שֶׁאֲנִי חַיָּב לְךָ, אִם קִבֵּל עָלָיו - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב.

י,טו הַגּוֹנֵב טָלֶה מִן הַדִּיר וְהֶחֱזִירוֹ, וְאַחַר כָּךְ נִגְנַב כָּל הַדִּיר כֻּלּוֹ, אִם הוֹדִיעוֹ בּוֹ לַבְּעָלִים - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. הַגּוֹנֵב חָבִית מִן הַמַּרְתֵּף, וְהֶחֱזִירָהּ לַמַּרְתֵּף, וְאַחַר כָּךְ נִגְנַב כָּל הַמַּרְתֵּף כֻּלּוֹ, אִם הוֹדִיעוֹ בּוֹ לַבְּעָלִים - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. הִטָּה אֶת הֶחָבִית וְנָטַל מִמֶּנָּה רְבִיעִית וְנִשְׁבְּרָה - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא רְבִיעִית. הִגְבִּיהָּ וְנָטַל מִמֶּנָּה רְבִיעִית, וְנִשְׁבְּרָה, אוֹ שֶׁהֶחְמִיצָה - מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּל.

הַגּוֹנֵב סֶלַע מִן הַכִּיס וְהֶחֱזִירָהּ לַכִּיס, וְאַחַר כָּךְ נִגְנַב כָּל הַכִּיס כֻּלּוֹ, אִם הוֹדִיעַ בָּהּ לַבְּעָלִים - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן

הַשָּׁלֵם

שֶׁהֶחְזִירָהּ לִצְרוֹרָתָהּ, אֲבָל נְטָלָהּ מִן הַכִּיס וְהֶחֱזִירָהּ לַצְּרוֹר, מִצְרוֹר וְהֶחֱזִירָהּ לַכִּיס - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַגּוֹנֵב כִּיסוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְהֶחֱזִירוֹ לוֹ כְּשֶׁהוּא יָשָׁן, וְנִעַר, וַהֲרֵי כִּיס בְּיָדוֹ! אִם מַכִּיר אֶת שֶׁלּוֹ - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. הַגּוֹנֵב סֶלַע מֵחֲבֵרוֹ בְּלֹא יוֹדֵעַ, וְהִבְלִיעָהּ לוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן - יָצָא. "לֹא תִגְנֹבוּ" - עַל מְנָת לְמַיֵּקט. "לֹא תִגְנֹבוּ" - עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.

י,טז בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר: לֹא יִגְנוֹב אָדָם אֶת שֶׁלּוֹ מִבֵּית אֲחֵרִים, שֶׁמָּא יֵרָאֶה כְּגַנָּב. וְכֵן הָיָה בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר: לֹא יִגְנוֹב אָדָם אֶת שֶׁלּוֹ מִבֵּית הַגַּנָּב, שֶׁמָּא אַף הוּא יֵרָאֶה כְּגַנָּב, אֶלָּא מְשַׁבֵּר אֶת שְׁנָיו וּמוֹצִיא אֶת טַלִּיתוֹ מְיֻדּוֹ.

גַּנָּבִים שֶׁנִּכְנְסוּ בַּמַּחְתֶּרֶת וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה - כָּלָן חַיָּבִין לְהַחְזִיר. עָשָׂה אֶחָד מֵהֶן תְּשׁוּבָה - אֵין חַיָּב לְשַׁלֵּם אֶלָּא עַל חֶלְקוֹ בִּלְבַד. אִם הָיָה מוֹצִיא וְנוֹתֵן לִפְנֵיהֶם - חַיָּב לְשַׁלֵּם עַל הַכֹּל. טֹל דְּמֵי פָּרָתְךָ, טוֹל דְּמֵי טַלִּיתְךָ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. בֶּאֱמֶת נִגְנְבוּ אוֹ אָבְדוּ - נוֹתֵן לוֹ דְּמֵיהֶן.

ישעיהו פרק סג

א מִי־זֶה | בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה זֶּה הָדָר בִּלְבוּשׁוֹ צֹעֶה בְּרֹב כֹּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר בְּצְדָקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ: **ב** מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ וּבְגָדֶיךָ כְּדֹרֵךְ בְּגַת: **ג** פּוּרָה | דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וּמֵעַמִּים אֵין־אִישׁ אִתִּי וְאֶדְרְכֵם בְּאַפִּי וְאֶרְמְסֵם בַּחֲמָתִי וְיֵז נִצְחָם עַל־בִּגְדַי וְכָל־מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי: **ד** כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלַי בָּאָה: **ה** וָאַבִּיט וְאֵין עֹזֵר וְאֶשְׁתּוֹמֵם וְאֵין סוֹמֵךְ וַתּוֹשַׁע לִי זְרֹעִי וַחֲמָתִי הִיא סְמָכָתְנִי: **ו** וְאָבוּס עַמִּים בְּאַפִּי וַאֲשַׁכְּרֵם בַּחֲמָתִי וְאוֹרִיד לָאָרֶץ נִצְחָם: {ס} **ז** חַסְדֵי יְהוָה | אַזְכִּיר תְּהִלַּת יְהוָה כְּעַל כֹּל אֲשֶׁר־גְּמָלָנוּ יְהוָה וְרַב־טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־גְּמָלָם כְּרַחֲמָיו וּכְרֹב חֲסָדָיו: **ח** וַיֹּאמֶר אַךְ־עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ: **ט** בְּכָל־צָרָתָם | לֹא לוֹ צָר וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ הוּא גְאָלָם וַיְנַטְּלֵם וַיְנַשְּׂאֵם כָּל־יְמֵי עוֹלָם: **י** וְהֵמָּה מָרוּ וְעִצְּבוּ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ וַיֵּהָפֵךְ לָהֶם לְאוֹיֵב הוּא נִלְחַם־בָּם: **יא** וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ אַיֵּה | הַמַּעֲלָם מִיָּם אֶת רֹעֵי צֹאנוֹ אַיֵּה הַשָּׂם בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ: **יב** מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם: **יג** מוֹלִיכָם בַּתְּהֹמוֹת כַּסּוּס בַּמִּדְבָּר לֹא יִכָּשֵׁלוּ: **יד** כַּבְּהֵמָה בַּבִּקְעָה תֵּרֵד רוּחַ יְהוָה תְּנִיחֶנּוּ כֵּן נָהַגְתָּ עַמְּךָ לַעֲשׂוֹת לְךָ שֵׁם תִּפְאָרֶת: **טו** הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה מִזְּבֶל קָדְשְׁךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ אַיֵּה קִנְאָתְךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ הֲמוֹן מֵעֶיךָ וְרַחֲמֶיךָ אֵלַי הִתְאַפָּקוּ: **טז** כִּי־אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ אַתָּה יְהוָה אָבִינוּ גְּאֵלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ: **יז** לָמָּה תַתְעֵנוּ יְהוָה מִדְּרָכֶיךָ תַּקְשִׁיחַ לִבֵּנוּ מִיִּרְאָתֶךָ שׁוּב לְמַעַן עֲבָדֶיךָ שִׁבְטֵי נַחֲלָתֶךָ: **יח** לַמִּצְעָר יָרְשׁוּ עַם־קָדְשֶׁךָ צָרֵינוּ בּוֹסְסוּ מִקְדָּשֶׁךָ: **יט** הָיִינוּ מֵעוֹלָם לֹא־מָשַׁלְתָּ בָּם לֹא־נִקְרָא שִׁמְךָ עֲלֵיהֶם לוּא־קָרַעְתָּ שָׁמַיִם יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלוּ:

ישעיהו פרק סד

א כִּקְדֹחַ אֵשׁ הַמָּסִים מַיִם תִּבְעֶה־אֵשׁ לְהוֹדִיעַ שִׁמְךָ לְצָרֶיךָ מִפָּנֶיךָ גּוֹיִם יִרְגָּזוּ: **ב** בַּעֲשׂוֹתְךָ נוֹרָאוֹת לֹא נְקַוֶּה יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלוּ: {ס} **ג** וּמֵעוֹלָם לֹא־שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא־רָאְתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה־לוֹ: **ד** פָּגַעְתָּ אֶת־שָׂשׂ וְעֹשֵׂה צֶדֶק בִּדְרָכֶיךָ יִזְכְּרוּךָ הֵן־אַתָּה קָצַפְתָּ וַנֶּחֱטָא בָהֶם עוֹלָם וְנִוָּשֵׁעַ: **ה** וַנְּהִי כַטָּמֵא כֻּלָּנוּ וּכְבֶגֶד עִדִּים כָּל־צִדְקֹתֵינוּ וַנִּבֹל כֻּלָּנוּ כֶּעָלֶה וַעֲוֹנֵנוּ כָּרוּחַ יִשָּׂאֻנוּ: **ו** וְאֵין־קוֹרֵא בְשִׁמְךָ מִתְעוֹרֵר לְהַחֲזִיק בָּךְ כִּי־הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ וַתְּמוּגֵנוּ בְּיַד־עֲוֹנֵנוּ: **ז** וְעַתָּה יְהוָה אָבִינוּ אָתָּה אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר וְאַתָּה יֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ: **ח** אַל־תִּקְצֹף יְהוָה עַד־מְאֹד וְאַל־לָעַד תִּזְכֹּר עָוֹן הֵן הַבֵּט־נָא עַמְּךָ כֻּלָּנוּ: **ט** עָרֵי קָדְשְׁךָ הָיוּ מִדְבָּר צִיּוֹן מִדְבָּר הָיְתָה יְרוּשָׁלַם שְׁמָמָה: **י** בֵּית קָדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ הָיָה לִשְׂרֵפַת אֵשׁ וְכָל־מַחֲמַדֵּינוּ הָיָה לְחָרְבָּה: **יא** הַעַל־אֵלֶּה תִתְאַפַּק יְהוָה תֶּחֱשֶׁה וּתְעַנֵּנוּ עַד־מְאֹד: {פ}

ישעיהו פרק סה

א נִדְרַשְׁתִּי לְלוֹא שָׁאָלוּ נִמְצֵאתִי לְלֹא בִקְשֻׁנִי אָמַרְתִּי הִנֵּנִי הִנֵּנִי אֶל־גּוֹי לֹא־קֹרָא

בִּשְׁמִי: **ב** פֵּרַשְׂתִּי יָדַי כָּל־הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר
הַהֹלְכִים הַדֶּרֶךְ לֹא־טוֹב אַחַר
מַחְשְׁבֹתֵיהֶם: **ג** הָעָם הַמַּכְעִסִים אוֹתִי עַל־פָּנַי
תָּמִיד זֹבְחִים בַּגַּנּוֹת וּמְקַטְּרִים עַל־
הַלְּבֵנִים: **ד** הַיֹּשְׁבִים בַּקְּבָרִים וּבַנְּצוּרִים יָלִינוּ
הָאֹכְלִים בְּשַׂר הַחֲזִיר ופרק [ופרק] וּמְרַק פִּגֻּלִים
כְּלֵיהֶם: **ה** הָאֹמְרִים קְרַב אֵלֶיךָ אַל־תִּגַּשׁ־בִּי כִּי
קִדַּשְׁתִּיךָ אֵלֶּה עָשָׁן בְּאַפִּי אֵשׁ יֹקֶדֶת כָּל־
הַיּוֹם: **ו** הִנֵּה כְתוּבָה לְפָנָי לֹא אֶחֱשֶׁה כִּי אִם־
שִׁלַּמְתִּי וְשִׁלַּמְתִּי עַל־חֵיקָם: **ז** עֲוֹנֹתֵיכֶם וַעֲוֹנֹת
אֲבוֹתֵיכֶם יַחְדָּו אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל־
הֶהָרִים וְעַל־הַגְּבָעוֹת חֵרְפוּנִי וּמַדֹּתָי פְּעֻלָּתָם
רִאשֹׁנָה עַל־ אֶל־ חֵיקָם: {ס} **ח** כֹּה | אָמַר יְהוָה
כַּאֲשֶׁר יִמָּצֵא הַתִּירוֹשׁ בָּאֶשְׁכּוֹל וְאָמַר אַל־
תַּשְׁחִיתֵהוּ כִּי בְרָכָה בּוֹ כֵּן אֶעֱשֶׂה לְמַעַן עֲבָדַי
לְבִלְתִּי הַשְׁחִית הַכֹּל: **ט** וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע
וּמִיהוּדָה יוֹרֵשׁ הָרַי וּיְרֵשׁוּהָ בְחִירַי וַעֲבָדַי יִשְׁכְּנוּ־
שָׁמָּה: **י** וְהָיָה הַשָּׁרוֹן לִנְוֵה־צֹאן וְעֵמֶק עָכוֹר
לְרֶבֶץ בָּקָר לְעַמִּי אֲשֶׁר דָּרָשׁוּנִי: **יא** וְאַתֶּם עֹזְבֵי
יְהוָה הַשְּׁכֵחִים אֶת־הַר קָדְשִׁי הָעֹרְכִים לַגַּד
שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְאִים לַמְנִי מִמְסָךְ: **יב** וּמָנִיתִי אֶתְכֶם
לַחֶרֶב וְכֻלְּכֶם לַטֶּבַח תִּכְרָעוּ יַעַן קָרָאתִי וְלֹא
עֲנִיתֶם דִּבַּרְתִּי וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינָי
וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי בְּחַרְתֶּם: {פ}
יג לָכֵן כֹּה־אָמַר | אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה עֲבָדַי | יֹאכֵלוּ
וְאַתֶּם תִּרְעָבוּ הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׁתּוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ
הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׂמָחוּ וְאַתֶּם תֵּבֹשׁוּ: **יד** הִנֵּה עֲבָדַי
יָרֹנּוּ מִטּוּב לֵב וְאַתֶּם תִּצְעֲקוּ מִכְּאֵב לֵב וּמִשֶּׁבֶר
רוּחַ תְּיֵלִילוּ: **טו** וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה
לִבְחִירַי וֶהֱמִיתְךָ אֲדֹנָי יְהוִה וְלַעֲבָדָיו יִקְרָא שֵׁם
אַחֵר: **טז** אֲשֶׁר הַמִּתְבָּרֵךְ בָּאָרֶץ יִתְבָּרֵךְ בֵּאלֹהֵי
אָמֵן וְהַנִּשְׁבָּע בָּאָרֶץ יִשָּׁבַע בֵּאלֹהֵי אָמֵן כִּי
נִשְׁכְּחוּ הַצָּרוֹת הָרִאשֹׁנוֹת וְכִי נִסְתְּרוּ
מֵעֵינָי: **יז** כִּי־הִנְנִי בוֹרֵא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ
חֲדָשָׁה וְלֹא תִזָּכַרְנָה הָרִאשֹׁנוֹת וְלֹא תַעֲלֶינָה עַל־
לֵב: **יח** כִּי־אִם־שִׂישׂוּ וְגִילוּ עֲדֵי־עַד אֲשֶׁר אֲנִי
בוֹרֵא כִּי הִנְנִי בוֹרֵא אֶת־יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּהּ
מָשׂוֹשׂ: **יט** וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַם וְשַׂשְׂתִּי בְעַמִּי וְלֹא־
יִשָּׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זְעָקָה: **כ** לֹא־יִהְיֶה
מִשָּׁם עוֹד עוּל יָמִים וְזָקֵן אֲשֶׁר לֹא־יְמַלֵּא אֶת־
יָמָיו כִּי הַנַּעַר בֶּן־מֵאָה שָׁנָה יָמוּת וְהַחוֹטֶא בֶּן־
מֵאָה שָׁנָה יְקֻלָּל: **כא** וּבָנוּ בָתִּים וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ
כְרָמִים וְאָכְלוּ פִּרְיָם: **כב** לֹא יִבְנוּ וְאַחֵר יֵשֵׁב לֹא
יִטְּעוּ וְאַחֵר יֹאכֵל כִּי־כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי וּמַעֲשֵׂה
יְדֵיהֶם יְבַלּוּ בְחִירָי: **כג** לֹא יִיגְעוּ לָרִיק וְלֹא יֵלְדוּ
לַבֶּהָלָה כִּי זֶרַע בְּרוּכֵי יְהוָה הֵמָּה וְצֶאֱצָאֵיהֶם
אִתָּם: **כד** וְהָיָה טֶרֶם־יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם
מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע: **כה** זְאֵב וְטָלֶה יִרְעוּ כְאֶחָד
וְאַרְיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל־תֶּבֶן וְנָחָשׁ עָפָר לַחְמּוֹ לֹא־
יָרֵעוּ וְלֹא־יַשְׁחִיתוּ בְּכָל־הַר קָדְשִׁי אָמַר יְהוָה:
{ס}

ישעיהו פרק סו

א כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם
רַגְלָי אֵי־זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מָקוֹם
מְנוּחָתִי: **ב** וְאֶת־כָּל־אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה וַיִּהְיוּ כָל־
אֵלֶּה נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־זֶה אַבִּיט אֶל־עָנִי וּנְכֵה־רוּחַ
וְחָרֵד עַל־דְּבָרִי: **ג** שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה־אִישׁ זוֹבֵחַ
הַשֶּׂה עֹרֵף כֶּלֶב מַעֲלֵה מִנְחָה דַּם־חֲזִיר מַזְכִּיר
לְבֹנָה מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם־הֵמָּה בָּחֲרוּ בִדְרָכֵיהֶם

וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חָפֵצָה: **ד** גַּם־אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלֵיהֶם וּמְגוּרָתָם אָבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי בָּחָרוּ: {ס} **ה** שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה הַחֲרֵדִים אֶל־דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה וְנִרְאֶה בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ: **ו** קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו: **ז** בְּטֶרֶם תָּחִיל יָלָדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא חֶבֶל לָהּ וְהִמְלִיטָה זָכָר: **ח** מִי־שָׁמַע כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה הֲיוּחַל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם־יִוָּלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי־חָלָה גַּם־יָלְדָה צִיּוֹן אֶת־בָּנֶיהָ: **ט** הַאֲנִי אַשְׁבִּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעָצַרְתִּי אָמַר אֱלֹהָיִךְ: {ס} **י** שִׂמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל־אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ: **יא** לְמַעַן תֵּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשְׁד תַּנְחֻמֶיהָ לְמַעַן תָּמֻצוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ: {ס} **יב** כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹטֶה־אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם עַל־צַד תִּנָּשֵׂאוּ וְעַל־בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֲשָׁעוּ: **יג** כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְּנַחֲמֶנּוּ כֵּן אָנֹכִי אֲנַחֲמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם תְּנֻחָמוּ: **יד** וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם וְעַצְמוֹתֵיכֶם כַּדֶּשֶׁא תִּפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יַד־יְהוָה אֶת־עֲבָדָיו וְזָעַם אֶת־אֹיְבָיו: {ס} **טו** כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו לְהָשִׁיב בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ בְּלַהֲבֵי־אֵשׁ: **טז** כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ אֶת־כָּל־בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי יְהוָה: **יז** הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל־הַגַּנּוֹת אַחַר אחד אַחַת בַּתָּוֶךְ אֹכְלֵי בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעַכְבָּר יַחְדָּו יָסֻפוּ נְאֻם־יְהוָה: **יח** וְאָנֹכִי מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי: **יט** וְשַׂמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם | פְּלֵיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלוּד מֹשְׁכֵי קֶשֶׁת תֻּבַל וְיָוָן הָאִיִּים הָרְחֹקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם: **כ** וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם | מִנְחָה | לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים וּבַכִּרְכָּרוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בֵּית יְהוָה: **כא** וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם אָמַר יְהוָה: **כב** כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם: **כג** וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה: **כד** וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר: {ש}

ירמיהו פרק א

א דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן: **ב** אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: **ג** וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־תֹּם עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: {פ}

ד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ה** בְּטֶרֶם אצורך אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ: **ו** וָאֹמַר אֲהָהּ

אַדֹנָי יְהוִה הִנֵּה לֹא־יָדַעְתִּי דַּבֵּר כִּי־נַעַר אָנֹכִי׃
{ס} **ז** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תֹּאמַר נַעַר אָנֹכִי כִּי
עַל־כָּל־אֲשֶׁר אֶשְׁלָחֲךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוְּךָ
תְּדַבֵּר׃ **ח** אַל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי־אִתְּךָ אֲנִי
לְהַצִּלֶךָ נְאֻם־יְהוָה׃ **ט** וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדּוֹ וַיִּגַּע
עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי
בְּפִיךָ׃ **י** רְאֵה הפקדתיך [הפְקַדְתִּיךָ] | הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם
וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לִנְתּוֹשׁ וְלִנְתּוֹץ וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס
לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ׃ {פ}
יא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מָה־אַתָּה רֹאֶה
יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה׃ **יב** וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת כִּי־שֹׁקֵד אֲנִי עַל־דְּבָרִי
לַעֲשֹׂתוֹ׃ {ס} **יג** וַיְהִי דְבַר־יְהוָה | אֵלַי שֵׁנִית
לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ אֲנִי רֹאֶה
וּפָנָיו מִפְּנֵי צָפוֹנָה׃ **יד** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצָּפוֹן
תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ **טו** כִּי | הִנְנִי
קֹרֵא לְכָל־מִשְׁפְּחוֹת מַמְלְכוֹת צָפוֹנָה נְאֻם־יְהוָה
וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ פֶּתַח | שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם וְעַל
כָּל־חוֹמוֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי
יְהוּדָה׃ **טז** וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי אוֹתָם עַל כָּל־רָעָתָם
אֲשֶׁר עָזָבُונִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לְמַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם׃ **יז** וְאַתָּה תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ וְקַמְתָּ
וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי אֲצַוֶּךָּ אַל־
תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם פֶּן־אַחִתְּךָ לִפְנֵיהֶם׃ **יח** וַאֲנִי הִנֵּה
נְתַתִּיךָ הַיּוֹם לְעִיר מִבְצָר וּלְעַמּוּד בַּרְזֶל וּלְחֹמוֹת
נְחֹשֶׁת עַל־כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ
לְכֹהֲנֶיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ׃ **יט** וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־
יוּכְלוּ לָךְ כִּי־אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לְהַצִּילֶךָ׃ {פ}

ירמיהו פרק ב

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ **ב** הָלֹךְ וְקָרָאתָ
בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ
חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי
בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה׃ **ג** קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה
רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל־אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ רָעָה תָּבֹא
אֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃ {פ}
ד שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכֹל־מִשְׁפְּחוֹת
בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ **ה** כֹּה | אָמַר יְהוָה מַה־מָּצְאוּ
אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עָוֶל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלָי וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי
הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ׃ **ו** וְלֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה הַמַּעֲלֶה
אֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַמּוֹלִיךְ אֹתָנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ
עֲרָבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמָוֶת בְּאֶרֶץ לֹא־
עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא־יָשַׁב אָדָם שָׁם׃ **ז** וָאָבִיא
אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכַּרְמֶל לֶאֱכֹל פִּרְיָהּ וְטוּבָהּ
וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת־אַרְצִי וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם
לְתוֹעֵבָה׃ **ח** הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה וְתֹפְשֵׂי
הַתּוֹרָה לֹא יְדָעُונִי וְהָרֹעִים פָּשְׁעוּ בִי וְהַנְּבִאִים
נִבְּאוּ בַבַּעַל וְאַחֲרֵי לֹא־יוֹעִלוּ הָלָכוּ׃ **ט** לָכֵן עֹד
אָרִיב אִתְּכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־בְּנֵי בְנֵיכֶם
אָרִיב׃ **י** כִּי עִבְרוּ אִיֵּי כִתִּיִּם וּרְאוּ וְקֵדָר שִׁלְחוּ
וְהִתְבּוֹנָנוּ מְאֹד וּרְאוּ הֵן הָיְתָה כָּזֹאת׃ **יא** הֲהֵימִיר
גּוֹי אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הֵמִיר כְּבוֹדוֹ
בְּלוֹא יוֹעִיל׃ **יב** שֹׁמּוּ שָׁמַיִם עַל־זֹאת וְשַׂעֲרוּ
חָרְבוּ מְאֹד נְאֻם־יְהוָה׃ **יג** כִּי־שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה
עַמִּי אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר | מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם
בֹּארוֹת בֹּארֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יָכְלוּ
הַמָּיִם׃ **יד** הַעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם־יְלִיד בַּיִת הוּא
מַדּוּעַ הָיָה לָבַז׃ **טו** עָלָיו יִשְׁאֲגוּ כְפִירִים נָתְנוּ
קוֹלָם וַיָּשִׁיתוּ אַרְצוֹ לְשַׁמָּה עָרָיו
נִצְתָה נְצָתוּ מִבְּלִי יוֹשֵׁב׃ **טז** גַּם־בְּנֵי־נֹף

ותחפנס וְתַחְפַּנְחֵס יִרְעוּךְ קָדְקֹד: **יז** הֲלוֹא־זֹאת
תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהַיִךְ בְּעֵת מוֹלְכֵךְ
בַּדֶּרֶךְ: **יח** וְעַתָּה מַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת
מֵי שִׁחוֹר וּמַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ אַשּׁוּר לִשְׁתּוֹת מֵי
נָהָר: **יט** תְּיִסְּרֵךְ רָעָתֵךְ וּמְשֻׁבוֹתַיִךְ תּוֹכִחֵךְ וּדְעִי
וּרְאִי כִּי־רַע וָמָר עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהָיִךְ וְלֹא
פַחְדָתִי אֵלַיִךְ נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת: **כ** כִּי
מֵעוֹלָם שָׁבַרְתִּי עֻלֵּךְ נִתַּקְתִּי מוֹסְרוֹתַיִךְ וַתֹּאמְרִי
לֹא אעבוד אֶעֱבֹר כִּי עַל־כָּל־גִּבְעָה גְּבֹהָה וְתַחַת
כָּל־עֵץ רַעֲנָן אַתְּ צֹעָה זֹנָה: **כא** וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ
שׂוֹרֵק כֻּלָּה זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ נֶהְפַּכְתְּ לִי סוּרֵי הַגֶּפֶן
נָכְרִיָּה: **כב** כִּי אִם־תְּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי־לָךְ
בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: **כג** אֵיךְ
תֹּאמְרִי לֹא נִטְמֵאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הָלַכְתִּי
רְאִי דַרְכֵּךְ בַּגַּיְא דְּעִי מֶה עָשִׂית בִּכְרָה קַלָּה
מְשָׂרֶכֶת דְּרָכֶיהָ: **כד** פֶּרֶה | לִמֶּד מִדְבָּר בְּאַוַּת
נפשו נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּחַ תַּאֲנָתָהּ מִי יְשִׁיבֶנָּה כָּל־
מְבַקְשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחָדְשָׁהּ יִמְצָאוּנָהּ: **כה** מִנְעִי
רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וגורנך וּגְרוֹנֵךְ מִצִּמְאָה וַתֹּאמְרִי
נוֹאָשׁ לֹוא כִּי־אָהַבְתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם
אֵלֵךְ: **כו** כְּבֹשֶׁת גַּנָּב כִּי יִמָּצֵא כֵּן הֹבִישׁוּ בֵּית
יִשְׂרָאֵל הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם
וּנְבִיאֵיהֶם: **כז** אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ
ילדתני יְלִדְתָּנוּ כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת
רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ: **כח** וְאַיֵּה אֱלֹהֶיךָ
אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יָקֻמוּ אִם־יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת רָעָתֶךָ
כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה: {ס} **כט** לָמָּה
תָּרִיבוּ אֵלַי כֻּלְּכֶם פְּשַׁעְתֶּם בִּי נְאֻם־
יְהוָה: **ל** לַשָּׁוְא הִכֵּיתִי אֶת־בְּנֵיכֶם מוּסָר לֹא לָקָחוּ
אָכְלָה חַרְבְּכֶם נְבִיאֵיכֶם כְּאַרְיֵה
מַשְׁחִית: **לא** הַדּוֹר אַתֶּם רְאוּ דְּבַר־יְהוָה הֲמִדְבָּר
הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם אֶרֶץ מַאְפֵּלְיָה מַדּוּעַ אָמְרוּ
עַמִּי רַדְנוּ לֹוא־נָבוֹא עוֹד אֵלֶיךָ: **לב** הֲתִשְׁכַּח
בְּתוּלָה עֶדְיָהּ כַּלָּה קִשֻּׁרֶיהָ וְעַמִּי שְׁכֵחוּנִי יָמִים
אֵין מִסְפָּר: **לג** מַה־תֵּיטִבִי דַרְכֵּךְ לְבַקֵּשׁ אַהֲבָה
לָכֵן גַּם אֶת־הָרָעוֹת למדתי לִמַּדְתְּ אֶת־
דְּרָכָיִךְ: **לד** גַּם בִּכְנָפַיִךְ נִמְצְאוּ דַּם נַפְשׁוֹת
אֶבְיוֹנִים נְקִיִּם לֹא־בַמַּחְתֶּרֶת מְצָאתִים כִּי עַל־
כָּל־אֵלֶּה: **לה** וַתֹּאמְרִי כִּי נִקֵּיתִי אָךְ שָׁב אַפּוֹ
מִמֶּנִּי הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל־אָמְרֵךְ לֹא
חָטָאתִי: **לו** מַה־תֵּזְלִי מְאֹד לְשַׁנּוֹת אֶת־דַּרְכֵּךְ גַּם
מִמִּצְרַיִם תֵּבֹשִׁי כַּאֲשֶׁר־בֹּשְׁתְּ מֵאַשּׁוּר: **לז** גַּם
מֵאֵת זֶה תֵּצְאִי וְיָדַיִךְ עַל־רֹאשֵׁךְ כִּי־מָאַס יְהוָה
בְּמִבְטַחַיִךְ וְלֹא תַצְלִיחִי לָהֶם:

ירמיהו פרק ג

א לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהָלְכָה מֵאִתּוֹ
וְהָיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר הֲיָשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד הֲלוֹא חָנוֹף
תֵּחָנֵף הָאָרֶץ הַהִיא וְאַתְּ זָנִית רֵעִים רַבִּים וְשׁוּב
אֵלַי נְאֻם־יְהוָה: **ב** שְׂאִי־עֵינַיִךְ עַל־שְׁפָיִם וּרְאִי
אֵיפֹה לֹא שגלת שָׁכַבְתְּ עַל־דְּרָכִים יָשַׁבְתְּ לָהֶם
כַּעֲרָבִי בַּמִּדְבָּר וַתַּחֲנִיפִי אֶרֶץ בִּזְנוּתַיִךְ
וּבְרָעָתֵךְ: **ג** וַיִּמָּנְעוּ רְבִבִים וּמַלְקוֹשׁ לֹוא הָיָה
וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתְּ הִכָּלֵם: **ד** הֲלוֹא
מֵעַתָּה קראתי קָרָאת לִי אָבִי אַלּוּף נְעֻרַי
אָתָּה: **ה** הֲיִנְטֹר לְעוֹלָם אִם־יִשְׁמֹר לָנֶצַח הִנֵּה
דִּבַּרְתְּ וַתַּעֲשִׂי הָרָעוֹת וַתּוּכָל: {פ}
ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ הַמֶּלֶךְ הֲרָאִיתָ
אֲשֶׁר עָשְׂתָה מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל הָלְכָה הִיא עַל־כָּל־
הַר גָּבֹהַּ וְאֶל־תַּחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן וַתִּזְנִי־

שָׁם: **ז** וְאָמַר אַחֲרֵי עֲשׂוֹתָהּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה אֵלַי
תָּשׁוּב וְלֹא־שָׁבָה ותראה [ותֵּרֶא] בֶּגוֹדָה אֲחוֹתָהּ
יְהוּדָה: **ח** וָאֵרֶא כִּי עַל־כָּל־אֹדוֹת אֲשֶׁר נָאֲפָה
מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל שִׁלַּחְתִּיהָ וָאֶתֵּן אֶת־סֵפֶר
כְּרִיתֻתֶיהָ אֵלֶיהָ וְלֹא יָרְאָה בְּגֹדָה יְהוּדָה אֲחוֹתָהּ
וַתֵּלֶךְ גַּם־הִיא: **ט** וְהָיָה מִקֹּל זְנוּתָהּ וַתֶּחֱנַף
אֶת־הָאָרֶץ וַתִּנְאַף אֶת־הָאֶבֶן וְאֶת־הָעֵץ: **י** וְגַם־
בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁבָה אֵלַי בָּגוֹדָה אֲחוֹתָהּ יְהוּדָה
בְּכָל־לִבָּהּ כִּי אִם־בְּשֶׁקֶר נְאֻם־יְהוָה:
{ס} **יא** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי צִדְּקָה נַפְשָׁהּ מְשֻׁבָה
יִשְׂרָאֵל מִבְּגֵדָה יְהוּדָה: **יב** הָלֹךְ וְקָרָאתָ אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צָפוֹנָה וְאָמַרְתָּ שׁוּבָה מְשֻׁבָה
יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה לוֹא־אַפִּיל פָּנַי בָּכֶם כִּי־חָסִיד
אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לֹא אֶטּוֹר לְעוֹלָם: **יג** אַךְ דְּעִי עֲוֹנֵךְ
כִּי בַּיהוָה אֱלֹהַיִךְ פָּשָׁעַתְּ וַתְּפַזְּרִי אֶת־דְּרָכַיִךְ
לַזָּרִים תַּחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן וּבְקוֹלִי לֹא־שְׁמַעְתֶּם
נְאֻם־יְהוָה: **יד** שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים נְאֻם־יְהוָה כִּי
אָנֹכִי בָּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר
וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן: **טו** וְנָתַתִּי
לָכֶם רֹעִים כִּלְבָבִי וְרָעוּ אֶתְכֶם דֵּעָה
וְהַשְׂכֵּיל: **טז** וְהָיָה כִּי תִרְבּוּ וּפְרִיתֶם בָּאָרֶץ בַּיָּמִים
הָהֵמָּה נְאֻם־יְהוָה לֹא־יֹאמְרוּ עוֹד אֲרוֹן בְּרִית־
יְהוָה וְלֹא יַעֲלֶה עַל־לֵב וְלֹא יִזְכְּרוּ־בוֹ וְלֹא יִפָּקֵדוּ
וְלֹא יֵעָשֶׂה עוֹד: **יז** בָּעֵת הַהִיא יִקְרְאוּ לִירוּשָׁלַ͏ִם
כִּסֵּא יְהוָה וְנִקְווּ אֵלֶיהָ כָּל־הַגּוֹיִם לְשֵׁם יְהוָה
לִירוּשָׁלָ͏ִם וְלֹא־יֵלְכוּ עוֹד אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע:
{ס} **יח** בַּיָּמִים הָהֵמָּה יֵלְכוּ בֵית־יְהוּדָה עַל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל וְיָבְאוּ יַחְדָּו מֵאֶרֶץ צָפוֹן עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
הִנְחַלְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם: **יט** וְאָנֹכִי אָמַרְתִּי אֵיךְ
אֲשִׁיתֵךְ בַּבָּנִים וְאֶתֶּן־לָךְ אֶרֶץ חֶמְדָּה נַחֲלַת צְבִי
צִבְאוֹת גּוֹיִם וָאֹמַר אָבִי תקראו־ תִקְרְאִי־ לִי
וּמֵאַחֲרַי לֹא תָשׁוּבִי: **כ** אָכֵן בָּגְדָה אִשָּׁה
מֵרֵעָהּ כֵּן בְּגַדְתֶּם בִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־
יְהוָה: **כא** קוֹל עַל־שְׁפָיִים נִשְׁמָע בְּכִי תַחֲנוּנֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כִּי הֶעֱוּוּ אֶת־דַּרְכָּם שָׁכְחוּ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם: **כב** שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה
מְשׁוּבֹתֵיכֶם הִנְנוּ אָתָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ: **כג** אָכֵן לַשֶּׁקֶר מִגְּבָעוֹת הָמוֹן הָרִים אָכֵן
בַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ תְּשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל: **כד** וְהַבֹּשֶׁת
אָכְלָה אֶת־יְגִיעַ אֲבוֹתֵינוּ מִנְּעוּרֵינוּ אֶת־צֹאנָם
וְאֶת־בְּקָרָם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־
בְּנוֹתֵיהֶם: **כה** נִשְׁכְּבָה בְּבָשְׁתֵּנוּ וּתְכַסֵּנוּ כְלִמָּתֵנוּ
כִּי לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ חָטָאנוּ אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ
מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ: {ס}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת נשא

יום **ראשון** 1 **הדלקת נרות** (40 דק): **7:00** (20 דק): **7:20**	ה	**ליימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ל"א **ירושלמי:** יבמות ס' **תוספתא:** בבא קמא ד **נ"ך:** ישעיהו סג **משניות:** ערכין ט **זהר:** חלק ב עמ' רעה-רעו	**ערב שבועות, מ"ט לעומר** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:04 | **סו"ז תפילה** ..... 10:14 **נץ החמה** ..... 5:31 | **חצות היום** ..... 12:36 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:40 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:53
יום **שני** 2 **מוצ"ח לשיטת ר"ת: 8:54**	ו	**ליימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ל"ב **ירושלמי:** יבמות ס"א **תוספתא:** בבא קמא ה **נ"ך:** ישעיהו סד **משניות:** תמורה א **זהר:** חלק ב עמ' רעז-רעח	**חג שבועות, יזכור** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:04 | **סו"ז תפילה** ..... 10:14 **נץ החמה** ..... 5:31 | **חצות היום** ..... 12:36 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:41 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:54
יום **שלישי** 3	ז	**ליימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ל"ג **ירושלמי:** יבמות ס"ב **תוספתא:** בבא קמא ו **נ"ך:** ישעיהו סה **משניות:** תמורה ב **זהר:** חלק ב עמ' רעט-רפ	**אסרו חג** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:03 | **סו"ז תפילה** ..... 10:14 **נץ החמה** ..... 5:31 | **חצות היום** ..... 12:36 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:41 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:54
יום **רביעי** 4	ח	**ליימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ל"ד **ירושלמי:** יבמות ס"ג **תוספתא:** בבא קמא ז **נ"ך:** ישעיהו סו **משניות:** תמורה ג **זהר:** חלק ב עמ' רפא-רפב	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:03 | **סו"ז תפילה** ..... 10:14 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:36 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:42 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:55
יום **חמישי** 5	ט	**ליימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ל"ה **ירושלמי:** יבמות ס"ד **תוספתא:** בבא קמא ח **נ"ך:** ירמיהו א **משניות:** תמורה ד **זהר:** חלק ב עמ' רפג-רפד	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:03 | **סו"ז תפילה** ..... 10:14 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:37 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:07 | **שקיעה** ..... 7:42 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:55
יום **ששי** 6 **הדלקת נרות** (40 דק): **7:03** (20 דק): **7:23**	י	**ליימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ל"ו **ירושלמי:** יבמות ס"ה **תוספתא:** בבא קמא ט **נ"ך:** ירמיהו ב **משניות:** תמורה ה **זהר:** חלק ב עמ' רפה-רפו	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:02 | **סו"ז תפילה** ..... 10:15 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:37 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:07 | **שקיעה** ..... 7:43 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:56
שב"ק 7 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:56**	יא	**ליימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ל"ז **ירושלמי:** יבמות ס"ו **תוספתא:** בבא קמא י **נ"ך:** ירמיהו ג **משניות:** תמורה ו **זהר:** חלק ב עמ' רפז-רפח	**שבת קודש פרשת נשא** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:02 | **סו"ז תפילה** ..... 10:15 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:37 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:07 | **שקיעה** ..... 7:43 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:56

אֵיךְ אֵדַע אִם אֲנִי עַל הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן? אֵיךְ אֵדַע אִם אֲנִי בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה? אִם אַתָּה בְּשִׂמְחָה - אַתָּה עַל הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן! הַדֶּרֶךְ יְשָׁרָה לְפָנֶיךָ!

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)